D. D. R. C. F.

NOVA, ET ARCANA DOCTRINA FEBRIVM.

QVAM EX

SECTIONE Viuorum & Mortuorum Animalium, ANALYSI quæ fit Ignis & Aquæ beneficio, Omnium propemodum Seculorum OBSERVATIONE Historica-Medica CORPORVM, MORBORVM, ET REMEDIORVM, *Demonstrationibus certis & perspicuis, in Mortalium beneficium concinnauit*

LAZARVS MEYSSONNIERIVS Matisconensis, Doctor Philosophus Medicus Facult. Monspelienſ. PRACTICVS LVGDVNENSIS.

OPVS

Lectionis varietate, & Experimentorum multitudine iocundissimum, & vtilissimum, Omnibus Philosophiæ Naturalis, & Medicinæ studiosis, Quod Vtriusque PENTAGONI, *Commentarium &* CLAVEM *iure dixeris.*

LVGDVNI,
Sumptibus PETRI PROST.

M. DC. XLI.

Ob. f. II. 5818

NOVA, ET ARCANA DOCTRINA DE FEBRIBVM.

Sumptibus PETRI PROST.

M. DC. XLI.

EMINENTISSIMO

CARDINALI DVCI DE RICHELIEV

FRANCIÆ PARI,

GALLICO THALASSIARCHÆ,

BONORVM ET DOCTORVM

OP. ET S. P.

DIVTVRNAM INCOLVMITATEM, CVM FELICISSIMA VITA.

OPTAVI *sæpiùs*, *EMINENTISSIME PRINCEPS*, *vt inter eos plausus, qui ab vniuerso Eruditorum consessu Tuæ Virtuti dantur; Quid imbecillioribus palmis conarer ab honorifici cœtus illius orchestra remotißimus, audiretur. Ita Genius ille mihi suadebat meus, vltrò in* Σωλήνια, *quæ pro*

TVA EMINENTIA celebrat conueniens vndique Doctorum, & Bonorum turba, prorumpenti. Tunc equidem venit in mentem Ioseph ille Israëlitarum Patriarcha, ac Sapientissimus subinde Ægyptiorum Prorex, & TV lapsu quidem saculorum, sed Prudentiâ minimè posterior. Illum Sol, Luna, cum Stellis vndecim adorabant in somniis: At sub Throno in quo Purpuratus Emines, & Insomnis Saluti Reip. prospicis, omnium Scientiarum Doctores procumbunt. Theologi quorum doctrina Soli splendore simillima, dum sacras suas meditationes E. T. offerunt nonne Te Theologorum Summum agnoscunt? Testatur hoc Illustris illa Sorbonica Schola tot, & tantis Tuæ Magnificentiæ monumentis, vt illa possent, etiamsi abessent cætera erga Bonos & Doctos beneficia, Perillustri RICHELIANO HEROI immortalem nominis famã gloriosè demereri. Legum Humanarum scientia, quæ à Diuinis fulgorem eo modo quo lumen à Sole Luna, concipit, exponit etiam eam Amplissimorum Virorum cohortem, vt si priscorum temporum fides inualesceret Iurisconsultorum, & Politicorum DEVS haberi posses. Si ex reliquis Astris Vndecim, Septem Artibus iis quæ Liberaliores appellantur, Tres tribus illis quæ supersunt Philosophiæ partibus dedero; illarum omnium caput IATPIKHN fecero, Quid Prophetico Somnio deerit? vt gloriam illam Tuam Salomonis gloriæ, quam sola LILIORVM superat, æqualem pronuntiare audeam.

audeam. Ad has cogitationes mouit me iampridem PENTAGONVM Sydus illud, quod mihi κατ' ὄναρ visum receptioribus Veterum placitis MEDICINAM designare confirmaui. Hæc splendore coruſca, dum in celeberrimorum Medicorum oblatis operibus ob oculos E.T. refulget, & lumine ſuo me recens Ideam illius exprimentem incautum, & notam temeritatis metuentẽ ferè prodidit. Conſtiti diutiùs venerabundus, & ἀπαρχὼ in aliud tempus, produxi, vt δευτέρας φροντίδας σοφωτέρας producerem. Emiſſo enim hocce ſalutifero in publicum Theſauro CLAVEM illius in iſta FEBRIVM NOVA, ET ARCANA DOCTRINA ſacris E.T. manibus obtuli, Clauem certè ſolis orthodoxæ Fidei, ſolis Senſuum Hypotheſibus effictam. In illa potiùs vtilitatis miraculum ſpectare licet, quàm politioris artis elegantiam. Siquidem ad ſanam & longam Vitam, quam E.T. debemus exoptare ſinguli, viam aperit planam & rectam, per ea ſcilicet quæ in controuerſiam adducere nullus potiori ratione valeat, quàm Euclidis, aut Archimedis Demonſtrationes Geometricas. Præter illas, ſi quidem quæ ex Diuinis accipit Auxiliis, quæ conſenſus Chriſtianorum Catholicus vltra certitudinem earum euehit, habet corporum Animalium in vita, & poſt mortem Spectaculum Anatomicum; Mixtorum in certa & ſenſui manifeſta Principia, per Ignis actionem, & Aquæ lauatrinam, Analyſim. Obſeruationem denique, non ſolùm Pro-

priam; sed etiam vetustiorum, & recentiorum Scriptorum qui sensibus aliquid circa naturam Corporum, species Morborum, vires Remediorum cognitum Historicè tradiderunt: Ex quibus solis, si quid certum est ad Sana corpora conseruanda, & Vitam producendam, debet elici, potiùs quàm ex Coniecturis sensuali experientiæ repugnantibus, imaginatione solâ conflatis, quibus Medici plerique hodie ex libro nautæ, Galenicâ parœmiâ, in curandis hominibus abutuntur, magno sanitatis dispendio, maiori vitæ incommodo, maximo Reip. damno: Hæc enim ad vnumquemque pertinent, Et immeritò lucubrationes inutiles quis ei dixerit, quæ cùm in cæteros viuentes sospitales curas conferant, &c. præsertim incolumitatem spectant. Is es siquidem hodie qui viuus & sanus Diuinis cogitationibus REGIS & Regni fœlicitati consulis, & Sapientiâ Tuâ non ex Annonæ penuriâ, quâ solâ per aliquot annos oppugnatâ, tot honoribus ab Ægyptiorum Rege Ioseph augeri meruit, sed etiam Hostili manu profligatâ Pacem, Ciuili rumore sedato toti Galliæ conciliasti. Ipsâ quinetiam Peste piis Orationibus, placato Numine, ablegatâ extra quaslibet Prouincias in quibus RICHELIANA Pietas, Sanctitatis suæ mirabilia magno populorũ stupore producit. Honorum fastigia, aut Diuitiarum fulgidiores illecebræ ingenij mei tenuitatem ad se nusquã rapient, Si acceptis à fortuna mediocri iis quæ ad victum, vestitum, domicilium, ἢ πάσην εἰς βίον ἀρκεῖσθαι ἔσιλω

pertinent,

pertinent, quæ sufficiebant Præceptori Hippocrati vt Persarum opes contemneret, his intendere possim, ac Mœcenatis alicuius beneficio, Bibliothecæ Medicæ instructissimæ vsum obtinere, ex qua sæculis omnibus obseruata comparem; Nosocomij in quo illa conferam ac confirmem, Ergasterij tandem in quo flammis & vndis compositionem mixtorum Vegetabilium in examen reuocem, (quod à me cœptum est aliquando,) Animalium cum suis partibus, ac denique Mineralium, vt Vniuersalis illa Medicina è Theologicis Astronomicis, Astrologicis, Physicis, & Anatomicis in Pentagono à me, DEO fauente, delineata Commentariis suis in Absolutissimum Corpus Medicum emergat, cuius Altera pars Singulorum morborum Praxim, ex Ananmestica Methodo Particulari Pentagono præscripta certis experimentis in affectu quouis loculples, fidelissimè proponat, Specimen saltem illorum breui daturus sum si iubeat E.T. in ARCANIS NOVIS VETERIS SAPIENTIÆ, *vt cæteros Medicinæ DD. ad eum scopum excitem, quo sibi aliisque non segnes artifices comparent id sine quo nec honorificis Dignitatibus, nec opum Thesauris, nec vllis huius sæculi Commodis frui licet; Quo absente illa Omnia vana, inutilia, infructuosa.* אל שדי *purissimis Votis meis ista pro Tua præsertim incolumitate concedere dignetur,* EMINENTISSIME

CAR

CARDINALIS, vt cum Studiis meis, Vita TVA felicissima possit vltra sæculum diutissimè promoueri. Hoc Vouet

EMINENTIÆ TVÆ

Deuotissimus, & Obsequentissimus,

MEYSSONNIER, D.M.

LECTO

LECTORI BENEVOLO.

S.

HAs noſtras poſteriores Philoſophicas & Medicas cogitationes proponimus, vt ij quos priores delectauerint habeant quibus ſibi ſatisfacere poſſint, vbi nodus aliquis implicatior occurret in ſtrictioribus illis ſententiis, quas anno 1639. primùm publicas fecimus in *Pentagono Philoſophia-Mediço*. Huius Doctrina (quæ eſt, totius Philoſophiæ naturalis, & Medicinæ ſecretioris & ſecurioris nouis rationibus à Nobis ad ſenſualis experientiæ normam, extra ridicula pleraque, & incerta vulgi Medicorum phantaſmata per Logicas demonſtrationes reuocatæ epitome,) tanquá nouo lumine, locis obſcurioribus expoſitis illuſtratur, vt certè, in ea proficere volentibus ſubinde neceſſarium fuerit vtriuſque voluminis lectionem harmonicâ meditatione coniungere, ſiue *corporum, morborum, & remediorum* ſcientiam in genere, ſiue *febriũ* in ſpecie ſectentur. Acceptiſſima illa quamplurimis è variis Europæ partibus, Philoſophiæ, & Medicinæ Doctoribus ac Profeſſoribus longè celeberrimis, qui per Epiſtolas id nobis vltrò ſignificarunt, poſtremum iſtud *Opus* in lucem traxit, quod inter ſexcenta quæ arti & ætati poſſis adſcribere diuerticula natum, vnicam illam doctorum hominum, veritatem in Phyſicis & Medicis ſitientium expoſcit Authori ſuo gratiam. Is enim dum ſibi vitam ſanam longamque, ſummum poſt cœle-

ſtem felicitatem bonum, per iſtas meditationes quæritat: ſi reliquis Mortalibus proſit, iis præſertim quos humanæ ſocietatis regimen ſæculo digniſſimos efficit, & neceſſitudinem Ingeniorum, quorum corpora non poſſunt eodem contubernio cogi, colloquiis literariis adipiſcatur, nec immortalem nominis famam, nec gloriam illam vanam, quam plerique per nouitates ambiunt à futuris hominibus expetit. Ridet inuidos; contumelioſos & imperitos contemnit, iniquos bonarum rerum iudices, ineptiſſimos earundem cenſores. Doctorem nunquam reiicit, qui ſe ad lapſum vt ad cenſuram pronum, quod homines ingenui faciunt, agnoſcere voluerit. Eccleſiæ Chriſtianæ Catholicæ in ſua dogmata ſpongiam permittit, ſi quid liberiùs, aut minùs piè dictum à ſe ſcriptúmve fuerit, in vlnas eius benigniſſimas totum ſe ſuaque coniiciens. De homine in hoc poſtremo ſcripto loquutus eſt, tanquam de animali in aëre viuenti quolibet, cùm ad generationem & curationem febrium cognoſcendam non ſit opus Animæ rationalis immortalem naturam adhibere, belluina pecora ſiquidem febrium detinentur ardoribus qui per ſolas nutritionis & vitæ cauſas Philoſophis, Venatoribus, Aucupibus, Hippiatris, Bubulcis, &c. innoteſcunt. Tractatus ſublimior de ſpiritu illo quem DEVS homini peculiariter conceſſit ad Commentaria quæ Pentagoni, Vniuerſalis Radiis primo & quinto debentur, iure pertinet. His nunc amice Lector fruere, ac ſi arrideant, expecta *Partem alteram, Doctrinæ iſtius Nouæ*, in qua cuilibet febris ſpeciei adiungemus è ſuppoſitis in his paginis curationem; & confirmata variis experimentis remedia in certis & notis hominibus ac locis, ex noſtra, patrumque memoria; præter

Centurias

Centurias aliquot ægrorum à nobis feliciter curatorum, vbi *Pulueris febrifugi* noſtri mirabilis dotes accipies. Porro vt extra omne offendiculum legas in toto codice ſcripta mutilos quoſdam locos inter moroſas Typographiæ operas, & Practicas Artis noſtræ occupationes relictos, calamo reſtitues, eo modo qui tibi patebit in calce libri, in quem reiecta ſunt errata.

Ad Medicas nunc me deſerta per ardua colles
Raptat amor, iuuat ire iugis quà nulla priorum
Pæoniam molli diuertitur orbita cliuo.

MEYSSONNIER. D.M.

CATALO

CATALOGVS OPERVM MSS. L. MEYSSONNIERI
Absolutorum breui in lucem mittendorum.

ARCANA *noua veteris Sapientiæ; in quibus continentur, Tractatus de* DEO *& Diuinis Attributis ex Meditatione planè rationali.*

De Diuinis Nominibus Hebræis, Græcis & Mysticis.

De Cognitione DEI *per fidem, & eius amore per Agapen, ex quibus vis orationum intelligitur.*

De Spiritibus bonis & malis.

Epistola de Fermentatione in Microcosmo, ex eius analogia ad Macrocosmum ad D. Iacobum Zieglerum D. M. Tigurinum.

De vsu Conarij Glandulæ, ex cogitationibus propriis, Epistolis, & responsis D. D. C. in quibus multa de memoria & Imaginatione, rara, noua, & hactenus inaudita.

Physiognomiæ fontes, & secretiora magnalia.

Cistula Medica continens xxv. capsulas cum singularibus remediis ad explẽdos omnes Medicinæ scopos, officinis absentibus & cogente necessitate.

Aphorismi xxv. salutiferi olim Gallicè editi, nunc Latini, ipso Authore interprete.

De Cura calculi experimentis & demonstrationibus Logicis probata, Epistola ad Amplissimum & clarissimum D. Ioannem Beuerouicium Senatorem & Medicum Dordrechtanum.

Epitome libri de Podagræ Generatione, causis & curatione latinè scripti.

Specimẽ Herbarij quod in qualibet planta quindecim explicat, 1. Nomina cum rationibus eorum in octo linguis. 2. Species cum figuris ex herbarũ scriptoribus Antiquior. & Recentioribus. 3. Descriptionem ex quinque sensibus methodicè applicatis. 4. Loca in quibus nascitur. 5. Tempus quo floret, semina, aut fructas producit. 6. Locũ in quo cõseruari debet. 7. Electionẽ ad Pharmaciam. 8. Astra quibus subiicitur. 9. Temperamentum ex doctrina Galeni cum Analysi Chymica. 10. Signaturã ad partes & Morbos Corporis humani. 11. Virtutes & experimenta, cum causis è præcedentibus. 12. Dosim. 13. Præparationem Dogmaticam & Hermeticam. 14. Vsus ad alias artes. 15. Antiballomenon adiunctis in Margine nominibus Authorum Botanicorum Harmonicè ad singulos hosce communes locos concinentium.

Specimen Selectarum cogitationum, in quo de ratione curationis morsus scorpij per eius applicationem, & de periodo & duratione rerum, &c.

NOVA

D. D. R. C. F.

NOVA, ET ARCANA DOCTRINA FEBRIVM.

Authore LAZARO MEYSSONNIERIO, Doctore Philosopho Medico, Lugduni Practico, Anno 1641.

EXERCITATIO PRIMA.

De Organis vitalis, & naturalis facultatis, motui humorum inseruientibus.

QVISQVIS naturam FEBRIVM intelligere cupiet, quibus *Organis* vtatur *Natura* ad functiones *vitæ*, & *nutritionis* obeundas primùm cognoscat necesse est, huic vt hypothesi scilicet superstruat, quæ postea validiùs è rationis, & experientiæ munimẽtis stabilienda sunt. *Hypothesis huius doctrinæ.*

BIBLIOTEKA JAGIELLOŃSKA

Principia generationis.

Sic enim naturâ comparatum est Animale corpus, vt viuere debuerit propter animales functiones, & concursui mutuo genitalis materiei accesserit vis valida *duplicis*, ac quodammodo contrarij spiritus *ignei* videlices vitalis; aërei verò *Mercurialis*.

Egregia descriptio operis naturalis in animaliũ propagatione.

Posterior hic, dum inter salsi seminis illices delitescit, accedente nouâ magisterij spermatici præcipitatione, vires acquirens suscitatur à socio animali eiusdem naturæ, & simul suscitat aduersarium flammeum, qui circulatoriam functionem cui incumbit, orgasmo turgentis, & insurgentis molis velut obice retardatam, quà data porta quicquid opponitur extrudit, ac fugatam volatilem, cum salsa substantia prosequitur, etiam extra limites corporis. Hoc eodem tempore, si conflictu simili in fœmineis locis succedente deiiciatur pariter pneumatica materia, fugante igne arteriarum, moles vtraque conuoluitur, & vtrumque spiritum conuoluit: accedente *sanguine* naturæ oleosæ, vero naturalis flammæ alimento, firmatur vnitus vitalis spiritus, centrum occupat globosæ massæ, & dum radios huc & illuc dispergit, Mercuriale πνεῦμα ad superiora tendens, impactum salsæ moli, tanquam vallo circumseptum coërcet in eo loco vbi caput ex spermate conflatur, ac per arterias delatus, non solùm in ipsamet arce manus conserit, sed vbicumque nerui viribus animalibus viam faciunt. Vnde perpetuum illud in cadauerum sectionibus obseruamus, vt contigui sint arteriis nerui, excurrentes cum illis etiam in extrema corporis. Et illud, quod Antiquissimi Medicorum

Vis spiritus vitalis.

Mercurialis spiritus flatuosi vsus.

Principia materialia corporum animalium.

Cur nerui contigui arteriis.

dicorum exiſtimarint ſpiritus animales in cerebro, vitales in corde tanquam in regiis maximè vigere, ac inde quoquouerſum in corporis partes flecti.

Cur diuerſus ſedes habeãt ſpiritus.

Et quia, niſi ſuccreſcerent vires vtrique, ſubſidiariis alimentis aduenientibus, altero vincente conflictûs finis fieret, ſpiritus vitalis *maternus* è corde per arterias, cum ſpermaticas, tum hypogaſtricas in vmbilicum fœtus intruſus, diductis in iliacos ipſius canalibus duobus ramis, aortæ nouiter efformatæ communicatur cùm ſanguine, continuâ diaſtole impulſo, qui alimentum & vim vtrique addens non ſolùm circa cor, vbi primus focus incaluit, ſed etiam in aliis quibuſuis corporis partibus, vbi venarum, & arteriarum coniugium ſoboleſcit; in cauæ truncum poſtea tum per venarum anaſtomoſes innumeras, cum maximè per inſignem illam communionem venæ arterioſæ, & arteriæ venoſæ traducitur. Per canalem enim aorta venæ arterioſæ, vena arterioſa arteriæ venoſæ in pulmonibus, διὰ πολλὰς καὶ λεπτὰς ἀναστομώσεις ἐκφυγόσας τὴν ὄψιν; poſtrema hæc venæ cauæ, oſculo peculiari in fœtu nondum edito coniungitur. A caudice verò illo venarum maiori ſanguis, per vmbilicalem venam rurſus in chorion redit, & per eas quæ placenta fulcitæ ſunt venarum combinationes, ſanguis hypogaſtricæ venæ maternæ reſtituitur, vt tandem in cor matris nouam coctionem per alteram, quæ *aëris* beneficio perficitur circulationem adipiſcatur.

Accurata organorum, quibus alimentũ à matre in fœtũ, tãquam circulo reuoluitur deſcriptio.

Cur ſpiritus maternus affluat conceptui.

Quomodo fœtus in vtero alatur?

Aſt vbi diſruptis inuolucris, alimentum per vaſa chorij, beneficio iecoris vterini è materno penu extractum,

Quomodo extra vterũ mutetur œconomia naturalis in nato.

tractum, nutritioni tantæ molis impar, ſpernit Embryo; fame premente, auctâque vi vtriuſque ſpiritus (cuius actiones ideò liberiores, quòd maiora minuſque contracta ſint curriculi ſpatia) vbi inquam animalis ſpiritus, commotâ totâ maſsâ ſociũ Mercurium in auxilium ex aëre externo, naturali ſympathiâ conuocat; ſtatim in lucẽ tracto corpore *ſpiritus vitalis igneus* per patentes narium, & oris meatus in trachæã arteriã *ſuperueniẽtis aduerſarij* vim experitur, vnde coactus ex venæ arterioſæ tubulo aortæ communi recluſis oſtiolis tribus, tum ipſius venæ arterioſæ, cum etiam magnæ arteriæ totidem in excauatos cordis ſinus, tanquam in iaculatorium hypogæum illabitur, vnde repellat vim aduerſam. Ita duobus cuniculis, ſepto medio diuaricatis coactus, diducit venæ cauæ; & arteriæ venoſæ coniunctiorem anaſtomoſin, vt ex vtraque, ſeorſim licet, fomentum ſibi conueniens, oleoſum terræ ſanguineæ immixtum trahat obſidioni longiori neceſſarium. Nam ex vena caua repreſſis ligaturâ ab obſtetrice factâ, in vmbilicali vena, iis qui in aliis vaſis continentur ſuccis, & qui à maternis affluxerant, ſanguinem refluere cùm ſit neceſſe, inflato tubulo diductis tribus occludentibus foramen eius in dextrum ventriculum oſtiolis, facilè ſanguis effunditur in cryptam excalefactam ignis naturalis præſentiâ, quo fit vt ſtatim (quemadmodum omnibus liquidis quibus aqueum aliquod admixtum eſt in excalefactum vas effuſis contingit) exhalans ſurſum feratur, ac propter deliteſcentes in ſuâ cõmixtione Mercurij, particulas,

Ratio diuerſorum organorum in fœtu intra vterum, & in partu extra illum.

Ligatura venæ vmbilicalis ab obſtetrice vſus.

Circulatio ſanguinis deſcribitur.

particulas ab illa vitali flamma fugetur, vnde in exitum, qui solus occurrit, venæ arteriosæ, diuulsis aliis ternis ostiolis, vehementiùs in pulmones traditur, replens dilatatione suâ totum ventriculum, & occludens valuulas illas inferiores, per quas hęc gutta sibi viam fecit; ac simul dilatans venam arteriosam (quæ verè semper officio, & compositione arteria est, & ante partum, vt ex superioribus manifestum est, & etiam à partu, vt hac nostrâ demonstratione clarè apparet; quâ diastole fit vt in arteriam venosam, (verè etiam, & semper venam) pulsus sanguis, per illas πολλὰς ἐλεπίας, quæ visum effugiunt anastomoses, in traiectu à posteriore parte pulmonis, quæ venam arteriosam sustinet, in anteriorem, per quam arteria venosa expanditur, intercipiente Mercurio frigido, aëri externo immixto, influēte per oscula illa, cum asperæ arteriæ oscillis coëuntia refrigeratus, ac iterum coagulatus in sanguinem venosum relabatur, in duas illas mitrales arteriæ venosæ valuulas, quæ pondere dilatatæ faciunt vt *sanguinea gutta* iterum experiatur vim igneam sinistri ventriculi, & quærat exitum, replens sinum, occludens inferiora duo ostiola, & exhalans in vnicum, & superiorem caminum aortæ, recluſis tribus membranulis sigmoeideis, tandémque, nullo dato refrigerio, aut alio exitu vniuersas arterias continuitatis ratione vsque in extrema oscula quæ venarum tubulis excipiuntur dilatans. Sic igitur iterum sanguis in venas trāscurrit, & κύκλῳ mouetur à venis in arterias per cor, & ab arteriis in venas per extrema refluit.

Ignis vitæ vsus.

Motus cordis demonstratio.

Externi Mercurij actio.

In natis quomodo fiat accretio.

Sed quia non ita cohærent arteriarum cum venis anaſtomoſes, hinc fit vt in diaſtole dum ſanguis in venas expellitur, effundatur non minima pars eius in partes vicinas glutinoſa ex multo reſoluto ſale, ad fibrarum, & aliarum ſimilarium partium ſpermaticarum nutritionem, & augmentum. Quia ſimiliter venarum tunicæ laxiores ſubtiliorem ſanguinis partem ſeroſam, ac volatilem vix retinere valent, hinc fit vt per διαπήδησιν illa elabatur roris inſtar, cum diluendæ priori ſalſæ per vim aqueam, tum coagulandæ per mercurialem, cogente ſpiritu igneo, cuius proprium eſt fugare aquam, & ☿ vt in Pentagono demonſtrauimus, & poſtea repetemus, quodque continuò in mente habere conuenit, vt hæc faciliùs intelligantur. Quia denique multæ ſunt venæ deſtitutæ coniugibus arteriis, licèt nulla ſit arteria, quæ venæ careat coniugio; (vt ex ſaphena, & aliis multis probare facillimum eſt) per illorum ſurculorum capillares tubulos in carnoſas partes ſanguineum, ac craſſius, & terreſtre oleoſum alimentum deriuatur, quo augentur illæ, vt poſſint eſſe conuenientia inſtrumenta ſpirituum.

Duplex via nutritionis, & accretionis partium.

Cur venæ aliquæ coniugio arteriarum deſtitutæ ſint.

Mira primi Opificis prouidentia.

Ex quibus omnibus illud contingit quod imminuatur ſanguinis in venis contenti quantitas, quod ſi perſeueraret, duo maximè incommoda ſequerentur: Primum quod imminutione illa minus pleno exiſtente cauæ caudice non poſſet plenitudine impellente ſanguis in dextrum ventriculum effundi. Alterum prioris conſectarium, quod ita circulatione ceſſante, ne tantillum quidem alimenti partibus accederet.

cederet. Propterea igitur ſummus Opifex voluit, vt quod illam ſanguinis in venam cauam effuſi quantitatem ex hypogaſtricis matris canalibus per vmbilicalem venam cumulabat, idipſum lacte per os, & œſophagum in ventriculum, & inteſtina, ac tandem lacteas venas attracto compenſaret. Statim enim ac in adultioribus præmanſus cibus in ventriculum deſcendit, experitur ignis naturalis iacula, dum radios ſuos per cœliacæ arteriæ ramos in anaſtomoſes venarum quas à porta recipit ſtomachus, & eos qui à Lumbaribus in tubulos alios portæ qui per omenti membranas ſuperexpanſi feruntur, diſpergit, & ſuffuſi humoris illius, quem per prædictorum oſculorum minus abſolutam compagem fluere ſuprà diximus vim ſeroſam diſſoluentem ſalem alimentorum, & ſic totam molem emollientem. Non alia ratione, quâ ſtillæ quæ guttatim effluunt in eas lacunas in quibus linteola chartæ papyraceæ conficiẽdæ gratiâ atterũtur. Efferueſcit enim ſic materia ad ſenſum ignei ſpiritus oleoſum quærentis maſſæ admixtum, & aqueum, ac ♀ cum ſalſo depellere volentis: mutua illa ſiquidem dimicatione analyſeos aquæ beneficio, ſuccus albus pulticulæ papyraceæ eiuſcemodi non abſimilis generatur, qui efferueſcens, vt dixi, propter inſurgentem ex vaſis igneum calorem, in canales inferiorum inteſtinorum expellitur; vbi continuam adhuc ipſius flammæ vitalis patitur διώκμιν propter alias anaſtomoſes cœliacæ, & meſentericæ ſuperioris, ac inferioris in meſeraicas venas diductas, quâ fit vt exagitatâ materiâ, pars eius

Qua ratione per os incipiat nutriri qui per vmbilicum ſuſcipiebat alimentum.

Digeſtio quomodo perficiatur.

Apta comparatio.

Lactearum venarũ vsus. eius præsertim ☿ aqueæ & salsæ familiaris secedat in hiantia lactearum venarum oscula, ac minus oppressa à calore arteriarum vehementiori secundum venas, per quas temperatior ac quasi fractus fertur vitæ spiritus, perueniat inter vasorum illorum alborum helices in pancreas, recurrere non valens propter valuulas, marsupiolis non absimiles intus foras spectantes, ac à pancreate in iecoris caua, post varios venæ portæ amplexus hic ab affuso parenchymate quatuor quasi diuersorum vasorum venosorum naturas coniungente excipitur, & à cauæ tubulis successione sanguinis attracti à calore dextri cordis ventriculi suscipitur, vt reparet absumptã in alimentum corporis massæ sanguineæ partem, ac plenitudinem vasis seruet. Id autem accidit non alio modo quàm eo quo videmus, ab ea calefacto matratij fundo, per oblongum collum situlæ immissum extrahi aquam è situla frigidiorem: ventriculus enim dexter cordis similis est fundo matratij; collum venæ cauæ trunco ascendenti in cor; hepar situlæ; sanguis aquæ: Et eo quo ellychniorum ignis oleum subexpansum continuò attrahit lege penitus naturali. Impetus igitur plenitudinis, & ☿, sympatheia ignis & oleosi; vel vt Peripateticis me accommodem minus accuratis in hac parte Philosophis, metus vacui facit vt sanguis ab hepatis eo loco, in quo iunguntur cauæ, & lactearum venarum oscilla, trahatur in dextrum cordis sinum. In pueris verò facilior est lactis ἀλλοίωσις, quâ accrescit corpus vt ab alimentis, in iis qui prouectiorem ætatem attigerunt.

Vsus alimenti ad venas.

Cõparatione, alimẽti in cor attractio explicatur.

Altera similitudo.

attigerunt. De his verò à me dictum est, vt absolutissima concoctionis historia sine vllis ambagibus exponeretur.

Quod si quis adhuc expectet quomodo ságuis in *venam portam* transeat, quod à me prætermissum esse videtur; is obsecro recordetur superiùs demonstratum sanguinem ab arteriis in vniuersas venas coniuges diastole cordis effundi continuò: vnde cum cœliacæ arteriæ rami, & vtriusque mesentericæ ferantur intra tubulos venæ portæ, de quibus suprà diximus, non est intellectu difficile quomodo sanguis remeet in portam, à quâ iterum per quamplurimas, quarum nonnullæ etiam oculis manifestissimæ sunt, anastomoses refluit in cauam. *Quomodo sanguis in venam portam trãseat.*

At verò quemadmodum *serosa* multa ex extremis arteriarum, & venarum oscillis relinquuntur, vel quantitate sua, vel etiam qualitate (quâ vniri nequeant principiorum ex quibus partes corporis conflantur mixtioni) superflua, vel in vapores per cutis poros vi prædicta caloris in aquam, & mercurium expelluntur, aut resoluta à sero, vt salsa, cùm eleuari nequeant per *sudores* extruduntur: ita à summo Opifice ignem microcosmicum moderante factum est, vt in illo plexu vasorum hepatis, dum moratur aduectus chylus, cùm pars volatilior, vt ita loquar, salsa & sulphurea, spiritui vini simillima, admixta puriori-bus & subtilioribus reliquorum principiorum, aut matricum eorum partibus, modis supra notatis sursum rapitur: *crassior* & impurior *salis fixi* portio, tum propter exiguos meatus quibus in cauam traiectus datur, *Excrementorum generatio, & separatio, qua ratione fiat.*

Bilis secretio.

datur, cum propter naturam ſuam ſublimationi reſiſtentem diluta beneficio ſeri limpidioris ab arteriola è cœliaco ramo, in ſimam partem anaſtomoſi effuſi, & etiam proprij à potu tranſmiſſi, cum oleoſa craſſa, & terreſtri, oliui ſubſtantiæ non diſſimili deſcendat rectà in inteſtina per meatus cholidochos latiores deriuata, partim per veſiculæ biliariæ vaſa exilia, ex implexis cauæ, & portæ radicibus exeuntia attracta, ac in alterum canalem, qui ieiuni inteſtini principio inſinuatur extruſa. Iſta verò pars ſubtilior, & ſpirituoſior illuc impellitur vi ignis natiui *ſuperextructi* non aliter ac contingere ſolet in oleoſorum per deſcenſum deſtillatione: Pars autem alia craſſior quomodo ſeparetur explicabit facilè amurcæ, & fracium ab oleo ſeparatio quinetiam amaroris ingrata conditio non latebit eum qui illarum rerum naturam, & ſalium cum terreſtri, & oleo mixturam intellexerit eiuſque vires. *Innatat* enim *aquæ*, & diffunditur fel more olei: *pungit* verò *ſal* amarus qui deuſtione talis euadit, & conſumptione aquei, vt in melle deuſto manifeſtum eſt. Si quid porrò præterea *craſſi in cor trahatur* per violentas illas quas ſuprà explicuimus actiones, illud ipſum euectum in arterias ſuperioris trunci guttatim per diaſtolem extollitur, quod ſupra demonſtrauimus cum aliis ſanguinis partibus, ita dum occurrit ſucceſſione guttarum ſupra coronarias impetu πνεύματος delatus extra pericardium, pondere ſuo deorſum fertur per amplum eius tubulum trunco ſiniſtrorſum vertebris incumbentem, impellente diaſtole,

Craſſioris partis, & tartareæ ſeparatio.

Fellis natura.

Quomodo atra bilis reliquiæ à ſanguinis maſſa reſedant.

diaſtole, & proprio pondere in latè-patentem inſignem illam cœliacam arteriam, & meſentericas, (minora enim, & propiora ſunt, minuſque obliqua intercoſtalium, & vtriuſque phrenicæ oſtia, quàm quæ recipere poſſint molem craſſam humoris proprio motu in inferiora ruentis) per has enim vias truduntur illa ſanguinis craſſamenta in hepar iterum non ſolùm, & veſicam biliariam, ſed etiam in ventriculum, in duodenum, ieiunum, & coli partem; at maximè in lienem, quem ideò Hippocrates, & meritò, aquarum receptaculũ appellauit, ſiquidem cùm excrementis per arterias reiectis continuum, perpetuò ferum eſt; & huic procliui motui omninò fauet ſitus trunci arteriæ ad ſiniſtra inclinantis vbi lien collocatus eſt, poris maioribus refertus, vt inueniat exitum impetus ſpiritus mercurialis ſali adiuncti qui per hanc viam more ſpirituum, è cucurbitis chymicorum in vaſtum ventriculi *Recipiens* vt ita loquar expanditur per vas breue cuius beneficio intercedit mutua vtriuſque connexio. *Excretio impuritatũ lienis.*

Fæx verò *craſſior* quæ tardiùs mouetur effluit per anaſtomoſes conſpicuas in ſplenicum ramum venæ portæ, ac copioſior dum vlteriùs progreditur, in iis quibus liberæ ſunt venæ portæ, per medium ſanguinem propria mole voluitur ad ventriculum, & inteſtina, contra motum ſanguinis licet, cuius lentor patitur vim ponderis deorſum mouentis *fæcem melancholicam*; Nam per gaſtrepiploim ſiniſtram fertur in fundum ventriculi; per epiplois poſticæ ramos in coli partem, & etiam per epiploim dextram, ac tandem de- *Accurata viarum quibus exit excrementum demõſtratio.*

uoluitur in meſentericum magnum illum & dextrum diuaricati portæ trunci ramum. In iis verò, in quibus ramuli venæ portæ à maioribus illis duobus tubulis procedentes oſtiolis foris intro ſpectantibus clauduntur, quas in plurimis Realdus Columbus annotauit, cùm non poſſit prænotatis itineribus ſe committere, ſerpit per maiorem illam ſplenici rami rectam viam ſublimiorem altera meſenterica, in quam vt ſupra deiectus labitur tandem in *hæmorrhoidalem* ramum prope bifurcationem exeuntem prædictis membraneis obicibus, quemadmodum & coniugio arteriarum carentem, per quem tandem ſecundùm coli finem in rectum inteſtinum inſeritur, ſupra anum vbi fluere ſolent hæmorrhoides in eiuſmodi naturis, aut ſaltem vehementes dolores infligere. De internis loquor: nam externæ ab hypogaſtrica prodeuntes plethorâ frequentiùs quàm cacochymiâ laborant. *Seroſi porrò humores* qui vlteriùs decurrunt, quodam quaſi repagulo retardati, propter contortum truncum arteriæ deſcendentis (dum ſub lumbaribus ad iliacorum ramorum diuiſionem venæ cauæ deſcendentis caudicem ſupergreditur) in emulgentes vtrinque deriuantur, ac in renes abeunt cum ſanguine, & dum ipſe in anaſtomoſes venarum emulgentium effunditur, refluunt per dilatatam illam oſcillorum viam, quod etiam agnouit Galenus, ac ſecedunt in canaliculos vreterum, vt ferantur in veſicam à quâ foras per pudenda prodeunt; quemadmodum accuratè explicuimus Epiſtola noſtra de Calculo ſcripta ad

Hæmorrhoidalium venarum vſus.

Vrinæ excretio quo pacto fiat.

CL.D.Ioannem Beuerouicium,Senatorem,& Medicum Dordrechtanum.

Quod verò ſuperiùs fertur *in caput*, cùm validiùs ſit, non ſolùm ad excutiendas debiliores ſanguinis partes ad latera facit, quod ex mechanicorum regulis planè naturalibus ſcientiſſimus Dominus D. C. confirmauit in methodo dirigendæ rationis Gallicè conſcripta; verùm etiam ad commouendos ſpiritus animales, & imagines rerum à ſenſibus receptas circa *conarium glandulam* compoſitas, ſiue terminorum ſimplicium ad enunciationem, ac tandem ſyllogiſmorum compoſitionem, (quòd in Epiſtola quadam noſtra ad prædictum Excellentiſſ. *Dominum* declarauimus.) Accedit vt multæ aquæ copia eleuetur cum ſale ſuo, per carotides arterias quaſi per ſiphunculos, cum ſanguine tenuiſſimo, quæ diffunditur exteriùs, dum arteriola quæque quæ coniungitur oſculis venarum perreptantium inferiorem maxillam labra, linguam, & circumiacentia loca; magnam ſaliuæ copiam effundit, quæ nihil aliud, eſt quàm *ſal in aqua reſolutum*, Φλέγμα Medici Græci, vocauerunt. Interiùs vbi iugularis venæ internæ ramis ad ſphennoidis ſellam commiſcetur, & aſcendens ad latus glandulæ pituitariæ, per meningem tenuem & ſubſtantiam cerebri diſtribuitur idem accidit, ſed *hæc materia* interiùs capite prono, per poroſum os ethmoïdes in nares abit; aut etiã per foramina cranij, quibus arteriis, venis, & neruis tranſitus datur, & ipſi medullæ ſpinali, vel per membranas, & muſculos,

Sanguis à corde, quomodo ſurſum feratur.

Arguta ſenſationis ratio.

Saliuæ eductio quâ viâ producatur.

Mucus exitum patefit.

pterigoeideum internum maximè, & digastricum, quorum alter à cauo apophyseos pterygoeidis, alter ab apophysi styloeide, & sæpe à mastoide oritur; in angulum autem maxillæ inferioris, & mentum inseruntur. Nam quasi per *filtra* humores ab his originibus multis foraminibus circumuallatis sensim effluunt in oris caua; vel dum per easdem *foraminum* & *carnium* vias sublimiùs feruntur, post ossa superioris maxillæ circa illam osseam apophysim quæ vomeri aratri similitudine respondet, quosdam *cuniculos osseos* subeunt ad latera ossis ethmoidis, à quibus peruius est meatus narium, quibus mucus extrahi solet. Sed hi cuniculi ex tenuissimis ossibus, partim latis, partim cauis, & sphæricis in quamplurimis craniis à me obseruati & demonstrati, à nullo eorum qui osteologiam tractarunt, mihi satis perspicuè videntur descripti, cùm tamen non parum ad excretionum illarum vias cognoscendas faciant.

Authoris obseruatio.

Seminis expulsio ac à sanguine separatio.

Vltimũ est vt nil omittamus quòd per spermaticas arterias serosâ sanguinis parte separatâ, tam per cœliacæ, quàm per mesentericæ, & emulgentis tubos; sanguine puriori existente accedentibus spiritibus animalibus, quos mercurialis naturæ esse supra diximus, è surculo ex secundo neruorum lumbarium pari fit quædam *præcipitatio salis, ac magisterij purissimi*, ab omnibus corporis partibus ἐν πλοκῇ aduecti & in helicibus arteriarum spermaticarum, cum venis seminalibus à sanguine separati, quæ in parastatis tum in eiaculantibus vasis, ad prostatas ab eo spiritu volatili gubernatur, vt tandem eo modo quem

superiùs

ſuperiùs indicauimus, per rimam pudendam, aut papillam in pene latentem expellatur.

Reliquum eſt nunc vt ad *craſſiores fæces* à vētriculo in tenuia inteſtina reiectas redeamus. Illæ igitur eadem viâ ab igne naturæ, & vi ſpiritus mercurialis ad craſſa inteſtina truduntur, quâ chylum in tenuia à ſtomacho: Illúdque præterea accedit, quòd mercurialis ſpiritus irritetur vehementiùs à felle quod excitat flammeos ſpiritus arteriæ cœliacæ, propter vim oleoſam, vt alimentum, & per vim ſalſam vt ἐναντίον; vnde tranſitus ſtatim in colon, vbi continuò diluuntur excrementa illa impura à mucoſa blenna per anaſtomoſes cœliacæ, & ramorum portæ reiecta, qua fit, vt poſt longos circuitus in rectum abeat, à quo per compreſſionem muſculorum abdominis; & motum ſphincteris voluntaria actione animali reiicitur.

Excrementa ab aluo quomodo per inteſtina reiiciantur.

Pituitoſa excrementa ab inteſtinis prodeuntia.

Et hæc ſunt quæ mihi breuiter dicenda videbantur circa conſtitutionem, & vſus organorum, quibus ſummus Opifex vti voluit ſpiritus animales, & vitales, ad generationem, vitam, & nutritionem. Neque enim hîc *de ſenſibus* dicere propoſuimus. Vt autem illa faciliùs aſſequatur qui hęc legerit, recolat ex anatomicis ſcriptis, de quibus Radio v. Vniuerſ. Pentag. diximus, fœtus conſtitutionem in vtero, vaſorum muliebrium, & virilium genitalium compoſitionem, cordis, pulmonis, hepatis, & capitis ſtructuram, ventriculi ab œſophago, & inteſtinorum ad rectum, arteriarum, venarum, & neruorum ſeriem; à Caſpari Aſellij libello venarum lactearum hiſtoriam

Quibus modis iſta faciliùs intelligantur.

Ex libris.

riam accipiat: Aut si minus anatomicis se addixerit, curet sibi demonstrari ouis alicuius fœtæ, cum fœtu dissectionem; & lacteas in cane venas: Ac diligenter expendat quæ à nobis scripta sunt Pentag. Vniuers. Rad. 4. & Particularis Circulo 2. sic enim fiet vt reliqua faciliùs assequatur.

Ex visu.

Dubiorum quorundam explicatio.

Et quia quædam possent remorari etiam accuratiorem qui libris sine autopsia minus crederet, dubia aliquot soluere proposuimus, quæ hîc occurrere nobis visa sunt.

Obiectio prima.

Primùm enim, cùm Galenus 15. de vsu partium, cap. 6. meminerit cuiusdam *membranæ* in foramine communi venæ cauæ, & arteriæ venosæ, quæ ad pulmonis vas resupinetur, sanguini prohiberet aditum ad venam cauam, videtur corruere illa nostra sententia, quâ sanguinem ab arteria venosa in cauæ foramen refluere delatũ à venæ arteriosæ anastomosibus, cùm occurrat obex, membrana scilicet illa excipiens sanguinem à caua contra nos, & in arteriam venosam mittens, recurrentem à caua arcens. At qui curiosiùs scrutabitur quomodo se res habeat in expanso illo naturali viuo Anatomicorum libro, videbit membranulæ quidem elatæ positionem, quæ fortè partem valuularum foramen in enixo fœtu claudentium constituit, sed traiecto specillo ab arteria venosa, vsum adscriptum non probabit, cùm nihil obstet magis concidens hoc itinere, quàm in eo, quòd à caua ad prædictam arteriam venosam fertur. Neque enim nisi elato specillo tibi facilè innotescet istud suppositum ostiolum, quod & resupinatio

Membranula Galeno obseruata.

Responsio.

Vsus membranulæ in examen vocatur.

matio ad vas pulmonis in textu Galeni notata, & modus inueniēdæ eius valuulæ Laconicè ab Hieronymo Fabricio expreſſus ſatis indicant; præter eam quæ à me tibi proponitur, experientiam; molliſſima ſiquidem portio membranoſa nihil obſtat huc & illuc tunc temporis mobilis: vbi verò calor occupauit ſinus cordis, tunc verè concidit, & obſtruendo foramini cauæ eo modo quem ſuprà docuimus inſeruire non diffiteor. Nec aliquis ægrè ferre poteſt, quod ego, qui in nullius magiſtri verba iurauerim, ſecus docente ſenſu, à Galeno iam diſceſſerim, cùm id factum fuerit etiam ab eruditiſſimo Hofmanno in comment. ad hunc eius textum, dum aſſerit ſigillationem canalis, & anaſtomoſeon fieri à natiuitate intra biduum, aut triduum; cùm poſt octiduum ipſe contrarium in vitulis animaduerterit.

Authoris excuſatio.

Galenus ab Hofmanno reprehenditur.

Alterum dubium eſt, quomodo aſſerere audeamus ſanguinem ad fœtum cum ſpiritu ab arteriis maternis aduehi in cor fœtus continuâ, & communi diaſtole, cùm experimentum Galeni reluctetur; dum dicit; *arteriis vmbilicalibus vinculo* conſtrictis ſecundarum arterias non pulſare; vnde ſequeretur diaſtolem procedere omnino à ſpiritu vitali fœtus; ſine auxilio eius qui à matre proficiſcitur. Sed certè qui accuratiùs contemplabitur quomodo Galenus ad iſtud experimentum peruenire potuerit, ſibi nobiſque ſatisfaciet. Neque enim hanc tentare viam poſſit aliquis, niſi, vel diuulſo vtero; quo modo nec res ſuccedere poterit, quin diſcerpatur chorion membrana: at per tenuiſſimam membranam am-

Altera obiectio.

Experimentū Galeni.

Reſponſio.

nion aër transpirabit, & comprimetur sanguinis in vmbilicalem venam manu discerpentis, sequetur-

Examen experimenti propositi.

que quod suprà docuimus de recessu vitalis spiritus, & contractione in sinus cordis, cuius beneficio sine adiumento materno fœtum per se viuere posse non dubitamus, cùm ita quodammodo à matre sit separatus. Vel extracto fœtu, quo tempore id faciliùs continget. Integro autem chorio experimentum Galenicum posse perfici negamus; & in fœtum eiusque arterias vitalem matris spiritum peruenire asse-

Historia Matthiæ Cornacis.

rimus. Nostræque sententiæ fauet historia à Matthia Cornace Philosopho, Medico, Romanorum Regis Physico descripta apud Schenckium lib. 4. obseruat. 181. matris ex posthabita conuenienti sectione cum puello mortuæ, etsi statim post efflatam à fœta animã extractus esset à Chirurgo peritissimo, ipséq; puer esset perfectus, & omnibus numeris absolutus.

Cornacis dictura.

„ Subiungit Author clarissimus. Inibi videre erat (su-
„ peruèneram enim, & ego) certamen adnitentium
„ puello vitam, qui ante obierat, reuocare, & sufflando
„ omnia tentare spiracula; sed perperam, & frustra
„ omnia fiebant. In promptu causa est eruditis, & ana-
„ tomiæ peritis; siquidem in confesso est vitam, & mo-
„ tum cordis in infante à duabus arteriis vitalibus ma-
„ tris per vmbilicum fœtui, seu per insitionem inser-
„ tis dependere, quæ vasa natura fabricauit pro cordis
„ refrigeratione. Quare cùm arteriarum motus in
„ corde matris cesset, earum etiam motũ è vestigio in
„ cordè fœtus cessare necessum est, &c. Quæ si rectè considerèmus, non solùm veritatem nostræ senten-

tiæ

tiæ confirmant, sed etiam Galeni experimentum falsum esse conuincunt, quod hic minimè fecimus, mitiùs cum præceptore agentes, quem excusare maluimus, quàm sine manifesto errore coarguere. Assumimus verò tantum ea quæ ad stabiliendam veritatem medicam faciunt apud eos qui sibi magis indulgentes vix adduci poterunt ad laboriosam αὐτοψίαν administrationis Anatomicæ, vt perspicuè ex authorum experimentalibus placitis, extra omne dubium ad eam trahantur. *Authoris erga Galenũ obseruantia.*

Tertium, & postremum quod dubitandi ansam præbere potest lectoribus, illud est, quòd *contra naturam valuularum*, venæ scilicet arteriosæ, & magnæ arteriæ spiritum vitalem in cor illabi diximus omninò, non negantes tamen illum in corde illucescere: priùs enim excauatos sinus ab eo diximus; in eius verò debilitate circumstante inimico dum expectaret subsidiariam materni spiritus vitalis copiam, concreuerunt vndique tubuli arteriarum, & valuulæ partes à sale factæ, à mercurio coagulatæ, sunt enim spermaticæ; vbi autem spiritus auxiliares adduxit stetit in arteriæ magnæ origine circa cor, ipsumque occupauit: neque enim, inquit Galenus cap. 16. lib. 6. de vsu part. valuulæ adeò exactè clauduntur vt viam spiritus auferre possint, quod huic obiectioni dubitantium satisfacere posset, verùm insuper addimus, vehementem illum adeò esse motum occurrentis auxiliarij spiritus mercurialis externi, eamque eius vim primo momento, vt dum cogitur igneus vitalis se contrahere in *Tertia obiectio.* *Valuularum diuersus vsus.* *Rationibus & autopsia explicatur.* *Spiritus vitalis, & mercurialis in corde conflictus.*

sinus cordis, molles & debiles membranulas reprimat contra suam naturam. Statímque tamen, memor pristini vigoris refluens per venam arteriosam maximè illas restituat, & etiam per magnam arteriam, dum adhuc molestus irritat mercurius per canalem communem nondum obsignatum. Quod autem mollities harum partium facilè cedat obsistẽti spiritui, nullus negauerit qui sciet in pueris valuulam illam intestinorum magnam facilè violari posse ab impetu enematum, vel etiam flatuum in ileo tamen ad statum naturalem redire: Patet ex historia quæ extat apud Matthæum de Grad. cap. de vomitu, in Pract. Guainerij tract. 5. cap. 2. Iacobi Ophtei de Fabro Toldano, à Sennerto translata in cap. 1. sect. 2. part. 2. lib. 3. Pract. & aliis eiuscemodi. Ex quibus omnibus notissimum est nihil à nobis huc translatum, quod non sit sensui & experientiæ, vt etiam rationi consonum.

Argumentũ à mollitie partium.

Experimentis res illustratur.

Conclusio totius exercitationis.

Quia verò Spiritus vitalis crebrò meminimus, de illius natura agendum paucis, quemadmodum etiam de Mercurio externo: Ac postmodum de Sanguinis compositione, & natura, vt ex iis quæ sint causæ Pulsuum, mutationis Vrinarum, Calidi & Frigidi facilè innotescat, ac tandem quod sit εἶναι Febrium.

Transitio ad alias hypotheses.

EXERCI

EXERCITATIO II.

De Igne, Spiritu vitali, Mercurio, Sanguine, Pulsu, Vrinis, Calido, & Frigido.

NVLLVS *vitalis spiritus* naturam intellexerit, qui originem *Ignis Astralis, & Elementaris*, eiusque habitum ad continentia, & contenta sublunaris mundi ignorarit: de his Rad. 4. Pentagoni Vniuersalis diximus. *Sol* enim medius inter Firmamentum, & Terræ centrum emittit continuò *substantiam igneam* in radios circum circa diffusam perpendiculares, & obliquos diuersimodè, prout constituuntur terræ Climata ad Polos, & Sol mouetur ad quemlibet Tropicum. Hæc *reflexione* linearum radiantium fortior euadit, & accedente *refractione* è puncto centri diaphani omnino sensui manifesta redditur per vstionem, vt contingit in speculis è politiori chalybe, aut conuexo vtrinque crystallo paratis. His modis, priore scilicet, in concauis conuallium locis, vbi copiosiùs reflectuntur radij, ac in vastis planitiebus altis montibus obuallatis maximus viget calor æstate. In cacumine verò montiũ minimus, cùm dispergantur radij quorũ vis fracta, & reflexio quodammodo violata. Posteriore modo, vehementior excitatur, ab igne illo centrali, cuius Pentag. Vniuers. Rad. 12. meminimus. Hic enim per *marinæ aquæ maximè*

Natura vitalis spiritus, ex quibus cognoscatur.

Substantia ignea è Sole fluens.

Reflexionis, & refractionis radiorum vis.

Cur in cacumine mõtium frigus vigeat.

Ignis centralis terræstris causa.

diaphanæ conglobatam molem in centro terræ cauo, ita à primo Conditore disposito continuo Solis aspectu producitur, ídque ex eo maximè probatur, præter ea quæ à nobis in medium allata sunt argumenta loco proximè citato, quòd in fodinis omnibus post 80. ferè hexapodum tractum calida loca sint, nullúque quantumcumque profundè fodiatur, frigus persentiatur, at *semper calor*, qui non potest ab alio loco procedere, quàm ab *inferioribus sedibus*, cùm loca superficiei terræ proxima iis maximè temporibus, quibus Sol ibi valentioribus pugnat radiis, intensissimo frigore descendentes in subterraneos cuniculos ad hoc interuallum afficiat, coërcito quasi vtrinque ab vtroque calore mercurio: Dum enim Sol recessit, liberum recessum inueniens, quasi obsidione soluta relinquit in suprema terræ superficie teporem illum ab inferiori calore continuum, quo seminum vegetabilium compages *soluitur*, vt possint eleuari in aërem calore Solis accedente, sed de his alibi; sufficiat ostendisse ignis in aëre, & terra originem à nullo forsan adeò perspicuè explicatam. De *proprietatibus eius, & habitu* philosophemur: Primum eius proprium est *Mercurium afficere*; quâ ratione visum nostrum afficit, quod patet ex sentiendi modo, quem attigimus Rad. v. circuli primi Pentag. Particularis, vnde illi peculiare *lucere, calefacere*; Quomodo verò, diximus Rad. 4. Pent. vniuers. *fugando illum* in sua regna, vel eum *coërcendo* intra aliena; quâ ratione fiunt in natura maximæ mutationes. Secundum proprium ignis est *vrere*, quod illi accidit vbi *contrarietate*

Experimentum fodinarum.

Solutiones duorum problematũ circa mutationes temperamenti fodinarum.

Causæ productionis vegetabiliũ indicantur.

1. Ignis proprium.

Actio ignis in mercuriũ.

2. Ignis proprium. Vnde?

trarietate salis occurrente, coniuncta mercurio, pertinacior excitatur pugna inter vtrumque; Nulla enim sine sale fit combustio. Tertium est *oleosum attrahere*, hoc patet ex accensis ellychniis lampadum, quæ oleosum liquorem tanquam filtra ad ignem allicientem euehunt, item ex petroleo, naphta, aliisque sulphureis, quæ remotiora licet, nihilominus ignem ad se vocant: maximè quidem ex experimento illo quod extat apud Vigenerum lib. de igne, & sale cuius beneficio materia ignem alliciens xxx. annis in armario conseruatur ex camphora, sale nitro cum vini veteris vaporibus parata. Quartum ab *aqua extingui*, tanquam elemento planè contrario: Ad *aërem* verò, & *terram* simplicem habet se tanquam ad mercurium, & sulphur, sed tantùm quatenus horum principiorum naturam redolent, aliàs ἀδιαφόρως.

3. *Ignis proprium.*

Experimẽta pulcherrima.

4. *Ignis proprium.*

Habitus ignis ad aërem, & terram.

Ex his igitur facile est intellectu quæ sit natura *spiritus vitalis*, qui planè est *igneus*, quod testatur primùm calor tactui manifestus, si nondum mortui animalis cordi, dilaceratis ventriculis digitos imponas; & actionum eius varietas in concoquendis, & assandis humoribus attrahendo oleosam sanguinis partem, fugando Mercurialem, & spiritum qui de eius natura est. At non *lucet*, inquies, quasi verò ignis semper luceat.

Ignis vitalis natura experimento probata.

Igneus est olli vigor, & cælestis origo.

An negabis adesse noctu in aëre præsentem ignem, eò loci, vbi exagitato Lauri, Morive baculo ignis accenditur, aut è silice excutitur, aut ignis fatuus, aut

De lucẽ ignis vitalis.

quem

quem Castora, Pollucem, & Helenam antiqui nautæ vocabant, excitatur extra Solis præsentiam, quia non lucebat prius. Quis nouit etiam num aliquid *luminis*, habeat ignis ille cardiacus, quem videre in laterna nulli contigit? Diuulso enim corde statim repleti sunt ventriculi eius sanguine, cùm multa sint quæ ignem posse adesse lucidum è corporibus humanis historicorum allatâ fide, testentur. Cardanus in monacho Carmelitano per annos 13. quoties capitium reduceret ad occiput, scintillas erumpentes ex eius capillis animaduertit. Idem in Heroina Caumontia, tanquam eruptionem vomitus ignei dum pectebatur annotauit Iulius Scaliger: Hermolaus Barbarus in concionatore Hispano; in equis verò crebrò id accidit. Quamobrem nullus est qui spiritum vitalem igneum esse dubitare debeat. Ad mercurium transeamus de eius origine, & habitu ad ignem, & alia elementa dicturi.

Cur non appareat.

Elegantes historiæ.

Mercurij natura explicatur.

Quid per *Mercurium* intelligamus sublata omni homonymiâ facilè colligi potest ex iis quæ à nobis scripta sunt Pentagoni vniuers. Rad. 4. *Principium illud scilicet, quod in aëre continetur*, tanquam sal in aqua, & oleosum in terra. Qui verò sensibiliter sibi perspectum volet, is consideret, & expendat omnes partes illius experimenti, vulgò cogniti, quo glacies æstate mediâ concrescit ex aqua hac ratione. *Recipe salis, & niuis aut contusæ in minutissimas particulas glaciei aā p. æq.* componatur mixtura ad latera vasis v.g. argentei aquâ dulci pleni: Hac solâ arte dum liquabitur nix, vel glacies cum sale, frigida in vase retenta

Experimentum eximiū.

coagula

coagulabitur in gelu. *Spiritus* enim, siue *substantia illa quæ coagulauit* primò niuem, vel glaciem, transit à niue, vel glacie in aquam vasis, quam congelat, quia amica & familiaris est, veréque sympathica: vlteriùs porrò ab igne solari exagitatus in aërem fugatur. Hunc autem spiritum *non* esse meram *qualitatem*, sed verè *substantiam*, ex eo euincitur, quòd non possit vllum accidens extra substantiam momento quidem subsistere', cùm sola substantia per se subsistat; Accidens verò συμβεβηκὸς non possit esse nisi in ea: At contrarium eueniret; nam dum transit id quod primò coagulauit, & posteà coagulabit, à niue & glacie ad aërem proximum vasi; inde ad vas; tandem ad aquam: consideremus, cùm sint aër & glacies contiguæ substantiæ, non autem vna & continua, per *illud medium contiguitatis* transeunte illo coagulo glaciali, si sit accidens, id sequi, vt ibi, eo momento, qualitas sit sola sine substantia contra naturam accidentis; sic dum fertur ab aëre ad vas, à vase ad aquã contingit. Illa certè lynceam speculationem expetunt, nos reliqua persequamur. *Coagulantem igitur illum spiritum dicimus esse Mercurium, principium mundi elementaris contentum; cuius matrix continens est aër; motus cum cœlesti planeta mercurio, & sedes naturalis in locis à Solis via remotissimis, circa regionem videlicet polorum mundi in massa elementari*: Quod quidem nobis confirmant duæ potissimum obseruationes: Prima scilicet quod frigus intendatur magis ac magis in iis regionibus quæ ad polos propiùs, supra æquatorem eleuantur; quod non solùm patet ex historiis Septen-

Spiritus coagulans substantia.

Argutum philosophema.

Mercurius quid.

Obseruationes ratæ.

trionalibus Olai magni, verùm etiam ex nouiſſimis relationibus,& tabulis Geographorum. Altera quòd *ventus Aquilonaris* frigidus & ſiccus glaciem nobis in Solis ad Capricornum receſſu faciens fertur *à ſummo aëre ad terram* vehementiùs ſcilicet die excitatus à calore Solis tunc imbecilliori: contra naturam Auſtralium ventorum in quibus Mercurius ad terram compreſſus per vehementiam radiorum ſolarium, illis recedentibus, Sole in lineâ noctis mediæ v. g. exiſtente, aut vicinis ei locis conatur recurrere ad propria regna; vnde nocte potius excitatur, *& ab inferioribus ad ſuperiora* fertur cum multo lentore, & humiditate ſumma,propter delatos admixtos vapores, & fatigatam naturam ſuam, ac quodammodo fractam. Nunc quomodo mercurius ille ſe habeat ad alia elementa videamus. *Fugatur* primùm *ab igne* vt ex ſuperioribus patet per diuerſos gradus ſecundùm diuerſa ſubiecta quibus iungitur; Nam è continentibus elementis *aquâ* & *terrâ facilè*; ſiquidem gelu obducente,vt videmus,calore leuiſſimo in priſtinam reducuntur naturam euaneſcitque mercurius: In *oleoſo principio pariter*; nam etſi hunc rariſſimè ſuſcipiat, propter adſiſtentem continuò ignem (inuiſibilem licet) quo ſæpiſſimè oleoſæ,vt loquuntur, *eſſentiæ* nullâ flammâ viſibili imminuuntur in phialis minus rectè clauſis,neque enim illæ gelu corripiuntur facilè, vbi tamen minus pura ſunt oleoſa vt oliuum, v. g. congelantur, facilè tamen ab incurrentibus iſtis mercurialibus retibus aduenientis ignis vi liberantur:Sali quidem pertinacius adhæret

De Aquilone notanda.

Auſtri natura,& conditio.

Mercurij habitus ad alia Elementa.

Oliuum cur à gelu ſuſcipiatur?

vnde

vnde fixum ſal nonniſi vehementiſſimis ignibus liquatur, volatile, vbi plurimus ille Mercurius, facillimè ſurſum euehitur; Si verò terra mixturæ accedat idem quod in fixo ſale contingit vt videre eſt in lapidibus; Atque id quidem calcis confectio maximè confirmat. Si *oleum, ſal & terra* accedant minus firma eſt mixtio, vt in Karabe. At verò, ſi *oleum, & terra* præualeant, facillimè ſoluitur coagulatum vt in cera contingit, & pice. Ex iis quæ de aliis ſtatuenda ſint non eſt difficile conſtituere. Nam eius amor & ſympatheia innoteſcit. Siquidem *volatilis, & variæ naturæ* iungitur facillimè cæteris ſubſtantiis principalibus; Aliis magis, aliis minùs tamen hæret, prout varios habet gradus πήξεως. Is etiam quocumque modo reſiſtit igni, imbecillioremque compreſſione craſſiorum ſubſtãtiarum extinguit. i. *ſeparat, elumbem, calore priuatum, & lumine reddit.* Etenim quod dicebat clariſſimus Philoſophus, & Poëta Lucretius:

Mercurius volatilis.

Extinctio quomodo contingat.

Haud equidem redit ad nihilum res vlla, ſed omnes
Diſſidio redeunt in corpora materiai.

iam ad ſanguinis compoſitionem tranſeundum.

Ex iis quæ hactenus tradita ſunt nullus eſt qui penitus non intelligat, *Sanguinem* eſſe compoſitam quandam ex aliis ſimplicioribus ſubſtantiam. Quæ verò ſint illæ ἀναλύσεις explicat, quæ fit per *mercurij, ignis, & aquæ vim*: Accidit enim detracto è venis ſanguine non rarò, vt oculis, coagulata reliquorum elementorum maſſa, *ſerum* exhibeat; hoc igne ſuppoſito ſeparatum, & in vaporem ſolutum *ſalem* relinquit, quem guſtui priùs exhibuerat; effuſo item in

Sanguis quid?

Craſſior ſanguinis anatome.

aquam tepidam sanguine, *pars oleosa* supernatat; quinetiam ea refrigerata *mercurius volatilis* in ramentis salsæ naturæ, lateribus vasis adhærentibus conspicitur, *terra* in coagulatione manifesta est; *aëreum* verò quid obtinere flatuosa conditio eius satis indicat. Crassior hæc ratio familiaris omnibus esse potest: At subtilior anatomia, vt loquuntur, pertinet ad eos qui arte soluunt corpora, ac seruatis ignis gradibus primò educunt *aquam* limpidissimam, deinde digestione facta à spiritu vini post aliquot dies ex alembico iterum nouo igne supposito, ab extracto spiritu vini lacteſcentes guttas *olei* vitæ, tandem *salem volatilem* cum *mercurio*: in fæcibus porrò dato igne fortiori aliud *oleum* crassius exit, à cuius exitu è massa reliqua combusta, *terra* exhausto per lixiuium *sale* reperitur. Si minus tibi placeant ἐγχειρήματα illa spagyrica, mihique credere nolis, lege Vlstadij cœlum Philosoph. cap. 14, Libauij c. 20. libri 8. Tom. 1. Syntag. Arcan. Chymic. At illæ partes non adeò pari quantitate inter se mixtæ sunt, vt nulla excedat: *oleosa* siquidem & *terrea* naturaliter *bene constituto* prædominantur, deinde *aquea*; *salsa* autem *aquea* & *mercurialis* in eo *qui p.n.* moueatur in corpore excedere consueuit.

Subtilior sanguinis analysis, in propria principia.

Vide etiam Querc. Tetrad. cap. 9. Fab. Myro. cap. 8. lib. 1. Rubeũ sect. 2. c. 11. Ernest. de oleis chym. destil. Quantitas principiorũ, & elementorum in sanguine.

Ex quibus omnibus non laboriosè intelligas, quæ sit ratio varietatis *pulsuũ*, quæ in *arteriis* explicatur; si videlicet huic contemplationi sanguinis repetitam constitutionem digestionis, & compositionis organorum, quibus sanguinis motus perficitur adiũxeris: Nam cum pulsuum species simplices sint eę ferè, quæ

Pulsuum varietas vnde?

à

à *quantitate*, *tempore motus*, & *arteriæ constitutione* desumuntur, *magnus* scilicet, *celer*, & *mollis*, ac *qui illis opponuntur*, tum reliquorum *crebri* videlicet, & *vehementis* species ex illorũ explicatione non difficulter intelligi possint, existimo si eorum causas attulero, posse facillimè quemlibet ad eas, quibus alij solent excitari me demonstrante peruenire. Quotiescumq; etenim cõtingit venam cauam multo sanguine distẽtam *maiores guttas* in sinum cordis effundere, ipsumque sanguinem *multo oleoso* abundare, tũc accidit cordis diastolem esse maiorem, & venæ arteriosæ: cùm autẽ id sequatur in arteria venosa, necesse est id etiã in magnæ arteriæ trunco, & consequenter in reliquis eius ramis accidere. A qua verò causa *sanguinis multitudo* augeatur facilè capiet quilibet physiologus, cùm vel ab alimenti ingesti copia, aut facultate treptica potẽtiore quæ in euchymis consideratur, aut à cursu sanguinis retardato quasi repagulis obiectis, quod in synochis potissimum febribus contingit, vt postea demonstrabimus. *Celeritas* verò pulsuũ hanc potissimũ causam agnoscit, quia *premente multitudine guttarum* διαστολῶν numerus minorẽ temporis quantitatem expetit, quàm sanguinis mediocri existẽte copia. *Paruus pulsus* contrarias habet magni pulsus causas, quemadmodum & nomen, siue sanguinis quantitatẽ spectes, siue compositionem, quia sanguis *aquosus*, & plurimo *sale* redundans, cùm pauciſſimum habeat oleosum, vix ab igne vitali susci pi potest, pulueri pyrio madido simillimus, aut imbecilliori vini spiritui: vnde contingit, in moribundis pulsus

Pulsuũ differẽtiæ præcipuæ.

Pulsus magni præclara ratio.

Sanguinis copia à quibus.

Celer pulsus vnde?

Paruus pulsus quomodo nascatur?

paruos tactui subiici, exhausto videlicet toto ferè oleoso, in multiplici sanguinis traiectu per cor, accelerată continuò circulatione, quâ fit vt acutiores morbi sint breuiores, & periculosissimi: extinguitur denique calor ex contrariis sibi principiis, ac mors succedit, nam cùm nullum habeat ille fundamentum, nullum fomentum quo sustineri possit, ad extrudendas reliquas inimicas substantias, euenit vt suscepta facilè à cognato Mercurio salsa, & mercurialis cum aquea substantia, ipsaque aërea relabatur, & pondere eius violată naturâ valuularum tum venæ arteriosæ, cùm etiam magnæ postea suffocet imbecillem spiritum flammeum, alias impetum in ipsas facientem. Sic ex contraria ratione ei, quæ celeritatem pulsuum inducit, innotescit causa *tardarum* pulsationum arteriæ. At verò natura arteriæ exprimit quandam *mollitiem*, aut *duritiem* quasi habitualem difficulter mutabilem, cuius familiares medici potissimum debent habere rationem: Accidentalis autem tensio quæ *duritiem* quandam, conuulsionem præsignificantem comitem habet, accidit à communione, ac quasi coniunctione neruorum, & arteriarum, non solum enim nerui arterias coniuges sustinent, sed etiam in extremis simul quodammodo coëunt, quod rectè ex ἀνθψίας. Fide annotauit Chirurgus inter anatomicos non postremus Bartholomæus Cabrolius obseruat. 2. In resolutis eadem de causa *mollities* occurrit. Hinc igitur manifestum est quæ sint causæ omnium pulsuum cùm reliquæ differentiæ ex prædictis componantur, quemadmodum

Mors & suffocatio qua ratione contingant.

Tardi pulsus.

Mollis & durus pulsus.

Resolutorũ pulsus, & eorũ causa.

dum clarè explicat Leonhartus Fuchsius Medicus clarissimus ex doctrina Galeni compendiosè lib.4. Instit.sect.4.cap.3. ad eum lectorem amandamus cui speculatio ista non ingrata fuerit. Breuitati consulimus,ne nos Crispini scrinia lippi compilasse putes, nostramque quàm simplicissimâ verborum serie sententiam ad mortalium vtilitatem proferimus. Iam de vrinis pauca dicamus.

Quomodo serosa sanguinis pars è corde eiectà in arterias,ad emulgentes eas quæ ad renes pertingunt, continuò perueniat suprà scripsimus ; Eaque dissertatio aliter de cõcoctorum ciborum digestione annexa satis indicat *vrinam esse particulam eius sanguinis, qui per arterias in venam transfertur.* Aduenit autem sanguis ille à venoso genere, & à liquidis in ventriculum iniectis potissimum ducit originem, iisque forsan quæ per *asperam arteriam* delabuntur, cùm ipsi adiaceant anastomoses illæ venæ arteriosæ, & arteriæ venosæ, quæ in sinistrum cordis ventriculum ducit, à quo in caudicem aortæ amplissimus patet exitus. Multa verò, è liquidis labi in fistulam illam pulmonum iampridem experimento sensibili comprobauit Hippocrates libello de Corde. Igitur *qualis est sanguis in arteriis contentus, talis est vrina*, si modo liberæ sint renum carunculæ,vreterum & vesicæ tubuli ad extremam vrethram : Sæpissimè namque contingit vt locis illis calculo, vel tartaro, vel pituita occupatis, terrestribus, videlicet, & salsis inquinamentis, transcolata vrina multa fœculenta oleosa, & salsa soluta extra corpus minimè deferat:

Vrina quid.

Per asperam arteriam liquida in vasa feruntur.

Conditiones vrinæ ad diagnosin.

At

At expeditis viis, si quid impurum sit in sanguine, siue illud sulphureum sit innatans aquæ, velut *oleum*, aut nubes conspicitur, siue *mercuriale* sali volatili iunctum in materiæ medio, & lateribus eius instar cremoris albi, & est ἐναιώρημα Græcorum medicorum; siue *salsum & fixum*, ac *tartareum terrestre* quod ὑφισάμβυον, vel ὑπόστασιν iidem esse dixerunt. Hæc autem vbi maximè naturalis est sanguinis compositio suis locis conuenienter disponuntur, ac quantitate suâ, pauciſſima enim existunt, salsa fixa, aut tartarea. Vbi verò turbatus est sanguinis motus, & dissona principiorum illius mixtio, inæqualiter spiritum vitæ afficiens, tunc profectò *turbatæ* vrinæ existunt; aut saburram tartaream, impuram, & fœtidam pro hypostasi habent, aliaque eiuscemodi quæ in massa sanguinea superfluunt: Oleoso vincente in sanguine *citrinę* illæ sunt; mercurio cum terra & sale *atræ* in diuersis gradibus; *lacteas* sæpissimè pus efficit, *albas* quãtitas seri à nimia epota aquâ, aut assumptis aquosis liquoribus; *vineas*, aut *sanguineas*, vel quantitas sanguinis immodica, vel aliud quid dilatans anastomoses arteriæ & venæ emulgentis, cum carũcularum venalium papillis, aut vreterum tubulis, aliis locis, per quæ vrina transit non exulceratis, aut vulneratis. *Viridis* eadem ratione fit quâ vrina nigra, per principiorum mixtionem scilicet. Nam quemadmodum ex humoribus acidis sale volatili saturatis, vitriolatis vt vocabulo chymicorum vtar admixtis aliis stiptico .i. aluminoso præditis color *subniger* oritur: ita si hic luteo & bilioso, de quo supra facil-

Vrinam cõponentia.

Vrina sanorum qualis.

Vrinæ ægrorũ turbatæ vnde.

Vrinæ citrinæ, atræ causa.

Lacteæ ratio, & albæ.

Vineæ, & sanguineæ.

Viridis vnde.

Similitudo ab experimento.

limè

limè fit ſubuiridis. Id infectorum experimenta, vt etiam vitrum appoſitorum diuerſicolorum, oculari demonſtratione comprobant: *Cæruleum* colorem præterea naturâ in noſtro corpore generari poſſe huic ſimilem qui à pictoribus ex combuſtis nitri floribus, cum æris, limatura, & ſabulo; nam in animalium corporibus reperitur, & nitrum inflammabile, & æruginoſus humor; & arenularum non exigua copia; ignis præterea validus, illa percoquens; ſed de his alias in commentar. Pentag. noſtri DEO propitio bene volente. De quantitate porrò vrinæ, & de cauſis eius, adeò manifeſta doctrina ex præcedentibus elici poteſt vt plura huic noſtro Compendio adiicere planè ſuperuacaneum videatur.

Vrina cærulea.

Quantitas vrinæ vnde.

Vltimum ſupereſt, vt ex eorum omnium meditatione conſideremus, quanto in errore verſentur plurimi plebeij medici, qui naturam *Calidi & Frigidi* non aſſequuntur, quòd iſta minimè percipiant; vnde nec medicamenta calefacientia, nec humores ritè diſcernunt, cùm non deuenerint in veram diuiſionem mundi Elementaris, & Microcoſmici, ſiue alterius cuiuſuis animalis; Nam vt de poſtremo loquar. Quis pipere, mortuum corpus, ſpiritu vitali deſtitutum, affuſo, infuſo, aut bile aduecta calefaciet, etſi vtroque, medicamento vel humore repleatur; at illis viuens exardeſcet; vnde manifeſtum euadit ratione ἐνοχμένῳ animalis calidum dici quodlibet, aut frigidum; illúdque *impetum faciens* eſſe ſolum & verum *calidum per ſe*, reliqua tantùm κατὰ συμβεβηκός. Quicquid enim oleoſum ſiue ſulphuteum

De Calido, & Frigido.

Error vulgi medicorum.

Exemplo demõſtratur.

Verum calidum.

Accidentale calidum.

potest *calorem illum vitalem accendere simpliciter* vt v.g. oleum anisi, &c. aut etiam cum quadam irritatione vt grana piperis, quia cum oleo salem habent, & nitrum quod præter hæc duo mercurium mixtione sua recipit, *calefacere* dicitur. Quamobrem & *vinum* pulsus maiores efficit, cùm oleoso spiritu constet, *aqua* verò minime in sano corpore; (quæ enim fiunt per accidens hîc à me non intelliguntur) nec *lactucæ succus, aut portulacæ*. A qua priore conclusione posterior altera emergit. Quicquid salsum purè est aqueum, aut mercuriale, *per se refrigerat*, cùm *calorem extinguat*, vt sal nitri combusto sulphure eius dum fit *Lapis prunellæ*; aqua dulcis, & ea quæ sunt de natura coagulantis illius spiritus de quo suprà, vt substantiæ narcoticæ quæ latent in papauere hyoscyamo, strammonio, & similibus extinguentibus tandem vitalem spiritum in animali; nam præualet in his plantis licet ex aliis pariter principiis mixtis sint conflatæ. At inquies *sal commune calefacit*, & quod è cineribus educitur causticum est, & vrit? Rectè; sed non per se, at omnino per accidens, saltem causticũ, vt nunc clarè demonstrabimus. Primum enim sal è mari aduectum *multo oleoso* circumfusum est, & aquæ maris oleosa innatant, vnde in incendiis extinguendis infeliciter vsurpatur; habet præterea in se spiritum mercurialem flatuosum quod per accidens irritat calorem natiuum. *Caustica* verò quia attrahunt aquam è corpore, peculiari natura salis, quâ allicit matricem suam, vt videmus eo in locis humidioribus

Cur à vino pulsus maiores.

Frigidum quid.

Obiectioni occurrit.

De Caustic.

midioribus repoſito: igne vitæ accurrente excitatur inflammatio, quæ ceſſat vincente ſale dum fit eſchara, in eo quem occupauit loco. Atque vt illud extra omne dubium eluceſcat, conſidera cum Vigenero tract. illo citato de igne & ſale pag. 101. *Cauteria non agere in partem mortuam, inſenſilem natiuo & vitali calore deſtitutam*, quod tibi confirmabit experientia. Et hæc mihi ſupponenda videbantur antequam naturam febris exactè perpenderem; Nunc ad iſtam exegeſim ex profeſſo tranſeamus.

Inflammationis cauſa.

Experimentum notandum.

EXERCITATIO III.

De natura Febris in genere, & de ea quæ in Pleuriticis excitatur.

VIſus celeritas, grauitas, ac quaſi diſſolutio corporis, acrimonia caloris, tum ex cute in *carpo*, tum per *nares* erumpentis, Medicis Febrem ſignificant, ſiue vt illi vulgò vocant Calorem in corde accenſum præter naturam, ac in omne corpus effuſum. Quiſquis autem cauſas trium illorum ſymptomatum rectè examinauerit, omninò febrium generalem notitiam aſſequetur, ſi ex ſuperioribus repetat, quæ à nobis ſcripta ſunt de organis vitalibus & naturalibus, de animali, & vitali ſpiritu, mercurio, pulſu, pariter & iis quæ calida & frigida dici poſſunt.

Signa Febris.

Febris definitio vulgata.

Febrium generalis notitia vnde?

Sic enim fit *Febris* noſtrâ quidem ſententia quam non ſolùm Pentag. particularis circulo 5. Rad. 2. edit. primæ pag. 86. verùm etiam in Aphoriſmis XXV. ſalutiferis Gallicè à nobis editis, Aphoriſmo XXIV. cuius hæc ſunt verba Latinè reddita:

Febris quomodo fiat. Cum Sanguis commotus, ignis naturæ incremento in vaſis tantiſper extra proprios fines impellitur, ab externo ſpiritu intercipitur, coagulatur, eiuſque motus anomalos interturbatur; refluit enim, ac refluxus ille incrementũ addit, illud porrò *Febris* appellatur.

His verbis contractiori forſan ſtylo exaratis adſcribamus commentarium, ex iis quæ ſuperiùs tradita ſunt, vt luce meridiana clarior, doctrina hæc de febribus noſtra in vulgus exeat.

Sanguis à quibus commoueatur. Ac primò quidem accipiamus ſanguinem, *commoueri* ex aliqua earum rerum quę non naturales vulgò à Medicis appellantur *aëre* videlicet, *cibo, potu, ſomno, vigilia, motu, retentis excrementis, aut animi affectionibus:* Ab illis omnibus enim ſanguis commoueri poteſt *extra limites ſuos*, pulſus incitari, & ſudor excitari. Qui verò ſint *limites ſanguinis* manifeſtum euadit ex iis quæ primâ Exercitatione continentur: nam ab arteriis in venas ſanguinem tranſire diximus, beneficio anaſtomoſeon quibus ſingulæ arteriæ ſingulis venis excipiuntur. Cùm igitur tranſpiratio vehementior eſt à commoto ſanguine, aut ſudor, tunc ſanguis aliqua ratione exundare extra limites ſuos dicitur, quia in ſummis & diſtentis ac quaſi diſtractis oſcillis

Limites ſanguinis.

inſidet

insidet, atque eò magis externo aëri ambienti exponitur quò magis ad rimam quam distractæ anastomoses possent efficere accedit. *Spiritum* autem *externum* Mercurium esse dicimus, de cuius natura suprà disseruimus; hic facilè fero, ex aqua & sale compositò se insinuat, ac se communicat huius beneficio commoto sanguini illi extra limites suos insidenti, apertis, & hiantibus poris, & meatibus cutis: Est enim rugienti leoni similis semper circumeunti, & quærenti quem deuoret, Quamobrem accidit vt sanguis qui continuò accedit per diastolem arteriæ, non possit amplius fluere in venam, obice, ac repagulo interposito: Ergo hunc refluere necesse est, per viam quâ ad anastomosin peruenerat, arteriam scilicet, ac in alium ramum migrare contra naturam motus, peruerso vsu diastoles. Cùm verò id in pluribus venulis, & arteriolis occupatis contingat sanguinem fluere per paucas alias non occupatas euenit, quæ distentæ citiùs, & vehementiùs sanguinem in venam cauam refundunt, hæc turgens violentiùs se exonerat in dextrum cordis sinum, & maiores guttas effundit, à quibus vt dixi plenitudine concitatis necessariò accidit *celeritas* pulsuum, & magnitudo in principio, sanguine nondum oleosa parte sua priuato, spiritus tamen vitalis non quiescit, sed sanguini admixtus fortiùs insurgens continuâ, & accelerată diastole nititur aduersarium sede sanguinis occupatâ, vbi oleosæ, & præsertim salsæ parti alligatur, validissimè expellere. Cùm tamen altiùs inhæreat, quod maximè contingit vbi calore natiuo ad alia loca distra-

Spiritus externus quis?

Sanguis interceptus.

Celeritatis pulsuum in febribus causa.

Spiritus vitalis actio in febre.

cto multùm temporis obtinuit, aut vbi Sole remotiori validior est vis spiritus mercurialis, quod supra docuimus, multæ sint sanguinis intercepti partes fixæ salsæ & terreæ, non vna aut altera circulatione expellitur: sæpe enim, licet centies in corde sanguis quotidie circuletur, vt Radio 1. circul. 3. Pentag. particul. notauimus tertio dierũ septenario vix expellitur; ne dicam primo, aut secundo: Sanguine siquidem, sale in eo prævalente, aut mercurio, roboratur externus spiritus occupans impactus sali, nec nisi adueCto copioso *sero salem dissoluente*, & *continuò vrgente igne naturæ* solutâ concretâ massâ, sudore effuso extra limites corporis fugatur, vincente calore naturali, qui tunc mitis euadit, cum priùs vehementiùs contendens extruderet salsum quodque circum vicinum, aut oleosum illi adiunctum; vnde *caloris acrimonia & graueolens* plerumque *exhalatio*. Quia verò, vt dixi concitatâ diastole, sanguis irruens per venam cauam in cor, & in venam arteriosam continua successione eadem vehementiâ agit ex arteria venosa, dum sanguis per sinistrum cordis ventriculum fertur in aortam; hinc fit vt aër qui occurrit transitui eius humoris circulatoriè se mouentis in anastomosibus arteriæ venosæ, & venæ arteriosæ è tubulis asperæ arteriæ prodiens dum repellitur magnâ vi ab irruente spiritu igneo calorem insequentem comitem habeat etiam in *exitu corporis* per *nares*. Interea porrò cùm effundantur plurima serosa vndique in musculos, obducũtur ita vt vix liberum transitum dare possint spiritui animali mouenti. Adde quod

Febris solutio, quo pacto contingat.

Caloris acrimonia vnde, & graueolentia.

Calidi penares exhalãtis vaporis causa.

Causa lassitudinis, & difficilis motus.

quod is naturæ mercurialis turbatur validiùs à calore igneo vitali, vnde non ſolum *motus*, ſed etiam *ſenſus* contingit perturbatio.

Viden' igitur cauſas & origines veras, & genuinas ſymptomatum quibus febris medicis innoteſcit? viden' illud *incrementum caloris natiui* irritati *febrem* eſſe? viden' quibus viis & mediis turbetur eius œconomia? quâ motus illius anomaliâ afficiatur? Placet exemplo Febris illius quæ in Pleuriticis excitatur rem totam illuſtrare. *Anacephaleoſis Dictorum.*

Hyeme fiunt πλευρίτιδες, inquit Hippocrates 3. Aphor. 23. Obſeruaui (ſubiungit VVolfgangus Gabelchouerus curat. 76. centur. 4.) multos dum ab exercitio vehementi calefacti ſiccitati & ſqualori corporis ſuccurrere potu aquæ frigidæ ſtuduiſſent, vel veſtibus depoſitis aërem frigidum incautiùs admiſiſſent, mox in periculoſam hanc affectionem (pleuriticam) incidiſſe. Supponamus igitur aliquem hyemali tempeſtate ſæuiente ab exercitio pilæ vehementiori in ſudorem lapſum, qui cùm minus cautè ambienti frigido ſe expoſuiſſet, dolore lateris, anhelitus difficultate, tuſſi & continuâ febre laborare cœperit. Quæritur quomodo febris hæc producta fuerit? In promptu ex ſuperioribus cauſa eſt: Per exercitium ſiquidem commotus ſanguis prorupit vehementiùs in cordis ventriculos modis ſupra deſcriptis: Hinc ſpiritus vitalis augmentum, non aliâ ratione quàm eâ quâ iniectio copioſiori vini ſpiritu altior flamma aſſurgit; vi aduerſa aquæ & ſali ſerum extra vaſa per coëuntes anaſtomoſes eliminatur; aliqua *Pleuritidis cauſa externa.* *Exemplum rem totam explicans.* *Exegeſis paradigmatis propoſiti.*

qua etiam ſanguinis portio præterlabitur,& dum ab intercoſtalibus arteriis in venas coniuges tranſit ab aëre externo hyemali exultante & vigente tunc validiſſimè, mercurio corripitur,dum ipſe naturalibus amplexibus humori applicatus ſalem in interiora vſque oleoſæ & terreſtris maſſæ ſequitur:Hinc eſt quòd concreſcat ſanguis; Quod neſcio quâ arte nouerint etiam noſtrates ruſtici quibus hic affectus *Lou-ſan-prei.* i. ſanguis concretus nominatur. Nam quod rectè obſeruauit Felix Platerus in examine Pleuriticorum ſectioni adhibitorum, macula tantum liuida deprehenditur, quæ profectò ſatis indicat ex corrupta ſanguinis portiuncula concreta putrefactionem inuectam in pulmones & ipſum cor; pulmones ſiquidē pleuræ affiguntur adeò vt ægrè ab ea diuelli poſſint, nam tum propter mediaſtinum quod à pleura oritur cum etiam propter illum motum vehementem cordis, & arteriarum in diaſtole accelerata circa partes pectoris vicinas vitalibus ſedibus, & reſpirationis organis in quibus ſpiritus vitalis vrget vehementiùs, & in auderſarium inuehitur per ramos arteriarum intercoſtalium,non ſolùm fit *difficultas anhelitus, & tuſſis*, ſed etiam contrahuntur ad ipſam ſuccingentem membranam pulmones, vi ſpiritus irruentis in eius partes malè affectas in quibus ideò *dolor* excitatur *punctorius* propter ſenſum membranæ, & ſpiritus animales per neruos à ſpinæ medulla influentes eius agitatione affectos. Quomodo verò afficiantur ſignificauimus Pentag. particul. Circul. 1. Rad. 5. nec locus iſte poſtulat vt hunc

Ruſticorum ἐγχίτοια.

Cauſa putrefactionis, & puris pleuriticorū.

Cauſæ ſymptomatum pleuritidis.

hunc plenius enarremus. Sufficiat nos demonſtratione ſenſibili *ſanguinem concretum* in plenitudine exhibuiſſe recurrentis ſanguinis ab arteriis, *refluxum* vehementiorem, pleniorem,& feruidiorem in *ſinus cordis*, excitatum, aliorumque pathognomonicωm (ita medici vulgò vocant) *ſignorum* doloris lateralis pleuritici cauſas explicuiſſe,ex quorum intelligentia nullus opinor ignorare poterit quomodo febris in genere accendatur .i.quomodo *anomalωs ſpiritus vitalis commoueatur, ſanguinis motus impediatur*, & *naturalis œconomia ſubuertatur*. Ac vt cumulatim ſatisfaciam etiam moroſiſſimis, audiant ex victoria, quam ſpiritus in hoc caſu reportat, pleniſſimam totius rei confirmationem; ſiquidem vera huius morbi ſolutio illa eſt quæ fit per *ſudores*: teſtatur hoc Anaxionis hiſtoria apud Hippocratem 3.Epid.viri Romandioli,apud Amatum Luſitanum centur.1. cur.52.vxoris à Tauro centur.4. curat.86. maximè verò Romani illius prope Liuiatem habitantis qui ſine ſanguinis miſſione vulgari, exiſtimato huius mali remedio; copioſiſſimo, critico, naturali planè *ſudore* die xiv. morbi ad ſanitatem redierit: curatio extat centuria 7. num. 28. Idem Caprarij cura confirmat, quam recenſet Valeriola lib. 5. obſeruat. 4. addens idem accidiſſe Arduino Marino, & Iacobi Bonſoni filio. Id denique obſeruatio curatæ Ioannæ Gueneteret, vxoris Ioannis Maublan Veſontini apud Ioannem Chiffletium obſeruat. 22. Et ne plura congeramus id in quamplurimis à nobis obſeruatum eſt; imò non adhibitis Medicorum ignorantiâ, vel

Summa huius doctrinæ de pleuritide.

Vſus eorum quæ de pleuritide hîc sũt tradita.

Sudor indicat pleuritícos.

Hiſtoriæ Medicæ probantes ſudoris vim in criſi pleuriticorum.

Authoris experientia. astantium negligentiâ conuenientibus remediis aliis, in vera Pleuritide sudorem excitauimus diebus decretoriis 7. & 14. quod nobis feliciter cessit, præsertim verò in adolescente prædiuite qui tempestiuâ phlebotomiâ omissâ ad mortem properabat, ille siquidem septimâ morbi propinato à nobis vocatis *potu hydrotico* intra biduum sanus in publicum prodiit: vocatur ille Serre, & Burgundij apud Delphinates hodie Taurice viuit. Quomodo verò id contingat commentario suprascripto ad Aphorismum nostrum salutiferum diximus. Nunc ad alias *continuas* febres transeamus.

EXERCITATIO IV.

De Febrium diuisione, Astrorum, & humorum harmonia, ac breuiter cuiusque Febris speciali generatione & typo.

Compendiũ diuisionis Febrium. EST igitur hoc Febrium genus summum quo declaratur quomodo procedat reliquarum omnium generatio, non solùm *continuarum*, & *continentium*, sed etiam earum quæ *nouis circuitibus* nouam febrem facere videntur *intermissione* data, vel minori *calore* solum *remisso*, vel maiori eo omnino ad statum naturalem contemperato per *infebricitationem*, vt in iis contingit febribus, quas *intermittẽtes*, & *interpolatas* nominamus.

Licet

Licet verò vno eo denique modo oriantur; per *coagulatum videlicet extra proprios fines cum fero sanguinem in anastomosibus*, nihilominus differunt ratione *durationis* quo aliæ recurrere solent, hæcque rursus, vel certo interuallo, vel incerto constituto ratione *causæ* etiam, & *partium*. Omnes autem priores differentias ex doctrina Galeni propriis Libris de Febr. differ. explicuisse videtur non solum Mauritanorum Medicorum princeps Auicenna, sed etiam è Neotericis doctissimus Leonhardus Fuchsius, & elegantissimus Ioannes Fernelius. Posteriorem verò illam circa affectas partes nullus meâ quidem sententiâ rectè videtur examinasse. Circa istam diuisionem igitur nostra diffluet oratio.

Causa omnium Febriũ in genere.

Febrium differentiæ.

Cùm enim coagulationem in febre pleuritica fieri plenissima demonstratione in iis venis & arteriis quæ ad circumferentiam corporis accedunt ostenderimus, ab externo potissimum spiritu mercuriali *Febrem* hanc *externam* appellabimus cum ab externo adueniente nos ambiente mercurio producatur. Quia pariter mercurius inest etiam mixtioni succorum per nostrum corpus oberrantium, ac poros eius συμπνόους, ipsosque patentes œsophagi, ac venarum quinetiam & arteriarum ex corde ductus, sæpissimè peruadit, ibíque in interioribus venarum, & arteriarum anastomosibus coagulationes in disposita materia excitat, ac refluxum sanguinis inducit, commotis humoribus ab aliquâ earum causarum quas è rebus nõ naturalibus traximus, vel ab Astrorũ influxibus; ideò illas omnes febres *internas* appellabimus.

Febris externa quæ?

Febris interna quæ?

bimus. Quoniam denique sæpissimè contingit, vt exteriùs & interiùs agat simul, & semel ille coagulans spiritus; hac de causa nos tertiam differentiam constituentes *mixtam* ex interna externaque febre constituemus.

Febris mixta.

De Astrorũ influxibus.

Priusquam autem de aliqua prædictarum febrium dicamus operæ pretium fuerit, *Quos motus in humoribus efficiant Astra, & quibus modis* explicare, vt his intellectis reliqua faciliùs intelligi queant. Scripsimus siquidem suprà de igne & mercurio, primum cum Sole, alterum cum planeta Mercurio consentire: Et Pentagoni Vniu. Radio 3. harmoniam Planetarum, & Elementorum in Macrocosmo, & Microcosmo aperuimus: Quinetiam libro nostro Epidemiõn de Lue pestifera differentes ostendimus commotiones vehementiores esse in corporibus, dum Mercurius planeta cis terram versatur. i. secundùm Ptolemaicos dum motu retrogrado circa Solem flectitur, quàm dum ad Apogæum tendens terram mediante magno illo vniuersi, lumine conspicatur; ita vt sæpissimè impetu Astrali concitata *mercurialis sanguinis pars*; consentiente vi speciali natalitij thematis per directiones, profectiones, transitus, &c. recurrat per arterias in ipsum cor, ac nisi validiore vi spiritus ignei repellatur ibi calorem illius, & vitam suffocet, quod accidit, non ex serto bubone, vel anthrace, vel pustulis, &c. vt in peste & malignis febribus videre est. Eodem Pentag. Radio *Lunam* sali pituitoso, *Martem* excremento bilioso, & *Saturnum* melancholico commotores datos non solùm, sed etiam

Mercurij planetæ influxus.

Lunæ, Martis, & Saturni influentiæ.

etiam Rad. 3. satis superque declarauimus, vt etiam in Aphorismis x x v. salutiferis, Aphor. 10. cuius hæc sunt verba Latinè reddita:

Qui humorum naturam exactè nosse voluerit; Aduertat quo dierum interuallo copiosiùs fluant sano quidem existente corpore; Etenim Pituita quotidie in sanguine, Sanguis continuò circulatur, Bilis biduo quæ flaua nominatur, Atra triduo commoueri solet, propter diuersas sedes Planetarum, quorum alij propiores sunt, alij remotiores. nam ab eorum radiis harmonicè commouentur. Annectam Aphorismo appendicem vt tota res meliùs perspici queat.

Motus humorum inuestigatio.

Astronomis notum est Sphæram *Lunæ* terræ propiorem esse vt quæ infimum cœlorum, quod ait Poëta, contineat; tantamque vim eius in inferiora testatur quotidianus maris æstus vt duplici quæ singulis xxiv. horis accidit, pleumyrâ, & ampoti vt nullus mirari præterea debeat, quod idem in sale microcosmico mobiliori fiat. Qui ex Copernici hypothesibus *terram* epicyclo Lunari circumseptam, inter sphæram Veneris, & Martis collocarunt, hi *Martem* secundum à Luna in terrestria influentem constituerunt à superioribus, *Saturnum* verò supremum summumque, licet interposito Ioue stabilierunt; *Quibus* verò *interuallis*, & *dimensionibus* qui nosse cupiet adeat Lansbergij commentationes in mensuram Sphærarum cælestium, & de vero primi cœli

Maris æstus.

Systema mundi secundùm Copernicum.

Dimensiones Planetarum inter se.

typo; hîc enim & in Vranometria illa accuratè prosequutus est. Nos hoc loco tantùm optamus vt quilibet etiam ille qui Geometriam, & Astronomiam à limine salutauit capiat, eandem esse rationem trium illorum Planetarum *Lunæ*, *Martis*, & *Saturni* ad *Pituitam*, *Bilem*, & *Melancholiam*, qualem *trium ignium* in diuersis spatiis, Lineis tamẽ parallelis constitutorum; ita vt primus A, notetur, alter B. tertius C. ad *tres Globulos cereos*, eiusdem magnitudinis in alia linea prædictis parallela, dato etiam alio interuallo constitutorum, quorum primus dicatur D. oppositus igni A. secundus E oppositus igni B. tertius F. oppositus igni C. vt manifestum est hoc paradeigmate.

Exemplo rei tota explicatur.

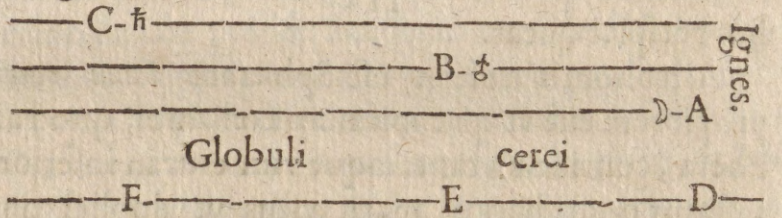

Demonstratio perspicua.

Dico quòd minori temporis spatio liquabitur globulus D. quàm globulus E, & globulus E, quam globulus F, propter diuersam distantiam A ad D, B. ad E, C. denique ad F. maximam. Ita enim salpituitosus minori tempore mouetur à Luna quæ propior illa est terræ; maiori bilis cum Marte concordans propter oleosum, cuius etiam Venus est domina (vterque enim planeta habet vnicam Lunam intermediam,) denique cùm Saturnus habeat maximum interuallum trium interpositorum planetarum, licet mercurialis pars à Mercurio, duobus tantùm

tùm interiectis planetis vicino commoueri incipiat, agere solùm potest in melancholicum humorem duplicis temporis ad Lunam proportione, ita vt quod ex Aphorismo colligitur Luna quotidie phlegma, siue horis XXIV. Mars horis XLVIII. bilem, siue duobus diebus; Saturnus horis LXXII. siue tertio quoque die melancholicum succum mouere valeat. Et hæc nobis de ratione planetarum ad humores dicenda videbantur.

Temporis quantitas in motu cuiuslibet humoris.

Nunc ad ea quæ Febrium diuisionem sequuntur redeamus ac illius quæ *Externa* à nobis appellata est speciem contemplemur. Quemadmodum enim in Pleuritide coagulationem fieri demonstrauimus, præsertim in his anastomosibus quæ in vasorum intercostalium combinationibus reperiuntur, ita etiam id accidere reliquis oscillorum coniunctionibus in *tota corporis circumferentia* docere proposuimus. Vbi enim aliquis, vel sudore diffluente ab immodico exercitio, aut alia quapiam causa assumit aquæ frigidæ cyathum, dum calor igneus cordis vibrat maiorem partem radiorum suorum in eas ventris partes, in quibus frigidum reperitur, ventriculum puta, intestina, ipsasque venas lacteas; (statim enim liquida corporis meatus istos præterlabuntur,) contingit vt *deferant* aliquo modo *externas corporis partes* sudore perfusas, vnde seri beneficio, si sanguis tantisper cacochymiâ laboret prævalente maximè salsâ & aqueâ parte, succedit coagulatio cum frigore cuius sensum quidam Medici tribuunt panniculo carnoso, & ab eo febris: Nam expulso ab assumpta aqua

Externa Febris species.

Exemplum ab experientia.

Frigus quomodo contingat in febribus.

Febris externæ generatio.

aqua frigore per concoctionem, naturales, & ignei radij ad officia circulatoria validiùs recurrunt, sed obstructos ductus, quibus via fit ab arteriis in venas, reperientes, calor augetur, sanguis refluit, & cætera symptomata succedunt, de quibus superiùs disseruimus. Quod si minor sit cacochymia quæ possit retinere mercurium coagulantem contra ignem naturæ stantem, vt in sanguine serosâ tantum parte superfluo contingit, fit *Ephemera febris* sic dicta quod vnico die soluatur, vt accidit per sudores, ac per vrinas potissimum, certis huiusce nostri λογισμῶ testibus. Hæc omnia abundè confirmari possunt duabus curationibus quæ extant apud Amatum Lusitanum prima scilicet cent. 4. num. 75. Altera n. 81. cent. 5. Frigus autem id efficere potest si valens sit nullo interno accidente in poris apertis diffluentibus sero, & æstuante à calore solis sanguine, ac aqueo extra vasa sic deiecto, si sequatur secessus ad locum frigidum; sed eadem planè ratione, quod etiam colliges ex 99. curatione centuriæ tertiæ. Hac de causa etiam rectè Galenus Aërem ambientem causam earum esse voluit lib. 10. Meth. vbi extant hæc eius verba verè aurea cap. 2. *Frigiditas, & adstringentium vsus per mediam stipationem febrem semper excitant.* Si autem maior cacochymia vt salsa quæ fixa magis, & mercurio retinendo aptior, siue sal mixtus ex pituitosis, biliosis & melancholicis, tunc profectò cùm potentior sit, obsidionem longiorem efficit, vnde & febres illæ generantur, quas σωνόχους πυρετούς, οὐκ ἑλληνικῷ μὲν ὀνόματι χρώμενοι nominarũt quidam

Ephemera Febris.

Synochis.

Medici

Medici, inquit Galenus lib.9.Meth.cap.2.in quibus vna acceſſio ab initio ad finem manens in multos dies porrigitur, vt ibidem ſcriptum legitur ſine intermiſſione: Illa tamen ita diſtinguitur, vt aliquando eodem vigore à principio ad finem durans πυρετὸς συνόχου ἀκμαστικὸς, vel ὁμότονος nominetur; ſi ex leuibus principiis ad maius incrementum aſcendat ἀναβατικὸς, ſiue ἐπακμαστικὸς; contra denique ſi ſẽſim vim deponat καθακμαστικὸς. Fuchſius συνόχου *continentem* Latinè, & propriè nominare ſibi licere putat lib.3.ſect.1.cap.10.Inſtit. Cùm verò ſubiungatur à Galeno, & quidem ſecundùm experientiam; quod eiuſcemodi συνόχων τινὲς μὲν ἐναργὲς ἔχουσι τὸ τῆς σήψεως σημεῖον ἔνιοι δ' οὐδ' ὅλως, ideò ad primam ibi deſignatam earum, quæ putredinis ſigna habentes *Synochi putres* appellantur, iſtas febres, de quibus nunc ſcribimus, pertinere contendimus; quia contracta illa eſt putredo ab aſſumptis mali ſucci. Vbi autem ſanguine ab alimentis optimis generato plurimo multitudine ſola opprimente, noua ſeri extrauaſatio continuò inducitur, ac inde coagulatio, hanc ad alteram ſpeciem quæ ſine manifeſto ſigno putredinis *non putris* appellatur, pertinere aſſerimus: Et de talibus poſtremis ſapienter à Galeno additum, has eſſe ἐν ἕξεσι τῶν ἐφημέρων πυρετῶν. Hæc omnia ſufficienter probantur centuriæ 7. curatione 91. apud Amatum, ad quem breuitati ſtudentes, lectorem remittimus; quemadmodum etiam ad hiſtorias illas à Galeno traditas libro 9.Meth. cap.4. ex quibus rei totius veritatem optimè percipiet; & quia in ea quæ

Eius ſpecies.

Continens febris.

Synochi putres.

Synochus nõ putris.

secundo loco ponitur à labore balneum succeſſiſſe dicitur, eſt quod moneamus eandē *vim coagulantē* induci ab *aqua frigida* qualē *ab aëre* notauimus, propter mercurij, & aquæ familiarem, & ſympatheticā naturam. Sed ne ab iis quæ ſuperiùs tradita ſunt longiùs aberremus, dicimus quòd quemadmodū aqua frigida, terra frigida (ſi quis decūbat,) & ſimilia ſunt aëri frigido analoga; Ita cyatho aſſumptæ aquæ frigidæ proportione reſpondet quicquid vocare poteſt per accidens calorem vitalem è corde, in ventriculum, aut inferiora viſcera vt expellatur ſiue cibus dyſpeptus, ſiue pituitæ, ſiue bilis flauæ, ſiue atræ exundans copia è quibus fiunt *febres intermittentes*: Latet enim in cuniculis corporis in quibus non expurgatur ſæpe humorum eiuſcemodi ſuperfluorum ſaburra, obſtructis conuenientibus excretionis viis, aut auctâ ciborum corruptioni obnoxiorum aſſumptione; ac tandem ex illis congeritur in ventriculum, ibique tamdiu reſtagnat, donec in eum cumulum aſſurgat, qui excitatus à *vi aſtrali* influente *efferueſcat*, atque replens ventriculum moleſtiam hanc inducat vitali ſpiritui continuò per combinationes ramorum arteriæ cœliacæ, & venæ portæ tranſeuntis, vt iis arctatis viis per diſtenſionem membranarum cogatur copioſior affluere è cordis ventriculo ſiniſtro, ac vniuerſis aliis locis remotioribus in quibus irradiat per combinationem arteriarum, vt ſibi viam liberam ſternat, & ſanguini circulatoriè ſe mouenti, extrudat & è corpore eliminet modis ſupra dictis, quicquid huic nobili, & naturali œconomię opponitur.

Vis coagulās ab aqua.

Cyatho aquæ frigidæ in febris generatione analoga.

Febres intermittētes.

Earum generatio.

tur per vim ſpiritus alieni mercurialis. Hinc igitur contingere ſolet vt ante acceſſiones *quartanæ* & *quotidianæ* διάψυξις præcedat, quod obſeruat Galenus 2. de criſibus cap. 4. & 5. propter materiam vehementer calori natiuo obſiſtentem in ſale, & mercurio: inde etiam ſequi ſolet vt diutiùs *calor febrilis* ſuccedens duret. Cùm enim ſpiritus igneus cordis longiorem moram extra corporis peripheriam traxerit, contingit vt faciliùs, & altiùs ſe inſinuet in ſanguinis ſerum ſpiritus ambientis aëris coagulans, ac dum conſequutus eſt victoriam aduerſus inteſtinum humorem opprimentem per exturbationem eius extra ventriculum & proximas hepatis vias, recurrit ad deſerta loca in quibus nouiſſimè congreditur cum mercurio coagulante, quem fugat nouâ victoriâ in declinatione paroxyſmi. Quia verò humores bilioſi efferi, in iis temperamentis, quæ febre *tertianâ* laborant, non tantam vim caloris expetunt, cùm ſint facilè mobiles, & oleoſo ſuo quodammodo iuuent accedentes ſpiritus; quinetiam cùm ſanguinem eiuſdem in his naturis κράσεως ſemper illectum multo oleoſo non ita facilè relinquat igneum πνεῦμα; ideò contingit, vt accedente quaſi ex inſidiis mercurio, ac reſiſtente eo ipſo calido fiat *rigor* ante coagulationem, & in coagulatione, ipſo eodem ibidem notante Galeno cap. 3. contremiſcente, & concuſsâ membranâ carnosâ, ſiue adiposâ, quæ cuti ſubiicitur in eo motu qui à ſpiritibus excitatur circa vaſa; hincq; in tertianis febribus breuiores ſunt paroxyſmi, quàm in quartanis, & quotidianis. *Feruere* verò humo

Quartana, & Quotidiana.

Cauſæ diapſyxeos, quã calor ſequitur.

Tertiana febris.

Rigoris cauſa.

Feruoris humorum coniectura.

humores ex eo coniicies quòd notante Galeno loco cit. cum Auicenna 4. canonis cap. 37. tract. 2. vomitus bilis accedat incipiente rigore tertianarum; os ventriculi in quotidianis afficiatur; præcordia intumescant in quartanis, quod quidem in me ipso anno 1637. expertus sum; ἔκκρισιν autem, quòd paulò ante calorem deiiciendi cupiditas per intestina, vel per vesicam vrgeat, atque etiam in bilios per vomitum. *Fugari Mercurium* denique vltimâ victoriâ, quòd accedat sudor, aut cum diaphoretica transpiratione copiosæ vrinæ profluuium. Hæ igitur omnes febres meritò *Externæ* à nobis possunt appellari, cùm à coagulate *spiritu externo* fiant in externa *facie corporis* occupatis anastomosibus vasorũ quibus illa irrigari consueuit, quemadmodũ & illæ quæ *quouis typo* intermittunt, siue nomine *duplicis tertianæ, quotidianæ, &c.* insigniãtur. Nec tamen hoc loco omittere decreui quod ego ratione, & experiẽtia ducibus aliquãdo cogitaui, nullam sc. dari posse *duplicem tertianam veram* .i. ex bile pura, cum bilis excitetur solùm duorum dierum spatio vt suprà demonstrauimus, notham verò posse fieri arbitramur admixtione pituitæ quam Luna mouet quotidie. Sic nec *puram quartanam, duplicem, triplicem*, &c. At quid hîc de nominibus, dummodo rerum exacta nobis innotescat expositio?

Fuga mercurij quibus significetur.

Cur externæ dicantur hæ febres?

Aliæ intermittentium febrium species.

De febre duplici tertiana annotatio.

Quartana duplex, &c.

Ad *Internas febres* pertinent *Symptomaticæ* vulgò dictæ, quæ internas inflammationes comitantur. Contingit siquidem, vt copiosissimus, & feruidissimus sanguis commotus à quocumque motu, siue ab astris,

Internæ febres.

Symptomaticæ febres.

astris, quorum vires in actum per directiones, profectiones, transitus, &c. modis supra designatis reducuntur, siue à rerum non naturalium immoderatione, extra vasa *internas partes* alluentia efferatur, vel saltem pars eius serosa & salsa, quæ ab *interno mercurio*, quem aër fouet attractus, ceu in flatibus videre est, vt sequatur eadem coagulatio, qualis in sapone ex lixiuio sale saturato, admixtione olei: Quemadmodum enim illa congelantur extra ignem ab agitatione sepositâ, ita serosa pars sanguinis, & salsa oleo bilioso excepta coalescit. Hoc ego in plerisque febre continuâ laborantibus cum inflammatione mesenterij animaduerti, præsertim in istius vrbis mercatore quodam, patriâ nihilominus Occitano qui licet multoties purgatus à misso sanguine deiecit post xxi. diem, iteratis leuioribus, electiuè tamen vt vocant purgantibus multa flaua *coctis ouorum vitellis similia*, fœtida per dies plurimas, à quibus febre liberatus est: & in filio nobilissimi cuiusdam, & ditissimi viri Delphinatis post xiv. in quo inflammati hepatis signa omnia apparuerunt, qui ab iectis eiuscemodi *vitellinis* recrementis conualuit, aliisque multis hodie superstitibus.

Flatuum consideratio.

Egregia cõparatio ab experimẽto.

Authoris obseruationes rarę.

Quinetiam sæpissimè *lapides* adiuncti sunt eis, nec nisi illis separatis conuenienti purgatione præscripta per intestina, febris recedit, vt omnes adstantes summâ cum admiratione viderunt me prædicente in D. Parie viro optimo profectò, qui cum ab alio medico per multas septimanas, multa incassum assumpsisset remedia, dum in villam suam quasi

Lapides causa Febrium.

omnibus auxiliis destitutus relegatus esset, à me D. D. R. C. F. percuratus est vnicâ hebdomade, in qua epotis à me descriptis euacuantibus pharmacis deiecit post multas eiuscemodi bilis vitellinæ partes subuirides, & adiposas moles hoc modo coagulatas, *Lapidem*, Bezoardicis illis qui ab Occiduis insulis ad nos deferri solent colore, & substantia non admodum dissimilem, pondere ferè drachmarum trium cum tartareis sabulosisque plurimis, à quibus reiectis febris statim recessit. Illa enim pars salsa vt dixi in anastomœsibus arteriæ cœliacæ, & portæ venæ coagulata motum sanguinis impedit, vnde refluxus, retentio copiosi seri & acris quod solet effluere in intestina, vt dictum est in principio; calor ad tactum circa abdomen, & hypochondria vehemens, præsertim ad eum locum qui magis afficitur, siue hepatis, siue lienis respiciat regionem. Hæc autem contingunt ferè *scabie repercussâ* in intima corporis, siquidem familiari consuetudine cum mercurio contractâ, dum relabitur per arterias in corporis sentinam, sal eius excipitur facilè à bile oleosa; quod ego nuperrimè obseruaui in puello sartoris cuiusdam vicini mei, & quod anno iam tertio exacto in cuiusdam procuratoris forensis filio, notaueram, qui per xxxiii. dies febre, & continuo delirio detentus exsiccata scabie, quâ totum corpus fœdabatur hyemis aduentu, tandem excreuit post vitellina iam notata assumpto medicamento cholagogo purulenti humoris non exiguam quantitatem; à deiectione meliùs habuit postea, & subinde sanus factus est.

Symptomata internarum febriũ.

Scabiem repercussam, quæ sequantur incommoda.

Obseruationdns Authors notatu digniſſimæ.

Eius

Eius generis est *febris dysentericorum*; Eorum verò qui *peripneumoniam*, vel *phrenitim* patiuntur febris in eo tantùm differt, quòd in illis coagulatio facta sit in anastomωsibus venæ arterioſæ, & arteriæ venoſæ, in his autem ad oſcilla carotidis, & internæ iugularis: vnde peripneumonicorum os ſaporem tetrum, & carbonibus ſimilem reddit, vt in hiſtoria Andreæ Galli Medici celeberrimi notat eruditiſſimus Matthiolus comment. ad Librum 5. Dioſcoridis cap. 59. calore intenſiſſimo excurrente à venæ arterioſæ tubulo. Et phrenitici chamæmelino oleo, admixto roſaceo cum aceto; quæ mixta omnia ſanguinem coagulatum diſſoluunt, irrigato capite liberantur, vt notat Practicus famigeratiſſimus Donatus ab Altomari allata curatione illuſtris Piccolhominei Ducis Almaſiæ filij à cæteris medicis deſtituti, cap. 6. de medendis humani corp. malis.

Dyſenterico-rum febris.

Peripneumonia, Phrenitis in conſideration em vocatæ.

Ad externam porrò, & internam febrem pertinet Continua quælibet febris πυρετὸς σωνεχὴς Gr. dicta; ſiue bilioſa frequentiſſima, ſiue pituitoſa, ſiue melancholica, vt etiam maligna & peſtifera. Primò enim *continuas* febres coagulationem *externam* ſuſtinere demonſtrabimus ex eo quòd iungatur illis ſynochus putris continuò, & quod habeant quoſdam motus intermittentium, licet non deueniat illarum vigor in ἀπυρεξίαν; tamen ſtatæ illæ certo tempore recurrentes reduplicationes ſatis oſtendunt humores ab Aſtris commotos, eaſdem motuũ imagines quæ in interpolatis manifeſtæ ſunt repræſentare. *Internam* verò ſuſcipere, ingens præcordiorum

Mixta febris. Syneches. Continua.

Externa coagulationis coniectura.

Internæ coagulationis nota.

rum inflammatio satis denotat, quæ in continuis tertianis molesta est: vnde rectè *tertianam continuam* eandem esse ferè cum *causone* sentit Amatus Lusitanus in scholio ad curat.78. centur.1. *Causonem* etiam *à phlegmate*, *quotidianæ continuæ* non valdè dissimilem docet Auicenna lib.4.fen.1.tract.2.cap.40. Eius verò vt legimus sequenti cap. 41. calor in interioribus, quàm exterioribus est valentior, quod confirmat id quod asserimus. De Melancholicis, quòd idem pluribus argumentis demonstrare conemur nulla iubet necessitas, cum illa quæ pluribus eiusdem speciei conuenire dicuntur, toti speciei competant ex doctrina merè Logica. Si quis autem id auidiùs expostulet adeat Galenum 1. ad Glauconem cap. 11. qui quartanam continuam lethalem affirmat, quod vix accideret, nisi summum incendium in turbata totius naturæ œconomia excitaretur. Non aliâ ratione igitur illæ *continuæ febres generantur*, quàm eâ quâ febres intermittentes commoueri diximus; sed cùm sanguis vniuersus cacochymiâ sit infectus, vbi (eo modo quem superiùs indicauimus) *spiritus* irradians igneus conatur deserta extrema repetere, inuenit mercurium occupantem, haud absimili viâ, ab ea quæ de putris synochi generatione demonstrata est, ac *intra & extra* conatur illum aggredi. Nihil autem mirum esse debet si dum astra commouentia vrgent, illa reduplicatio sit à Græcis παροξυσμὸς summâ emphasi nominata; & si æqualis ille motus, licet celer synochi, longè à paroxysmo, prædicto, παρακμὴ tolerabiliter appelleturnam vbi spiritus cordis

Tertiana continua.
Causon.
Quotidiana continua.
Continuarũ febrium generatio.
Paroxysmus
Parakme.

cordis vitalis *à fronte & à tergo*, se expedire conatur ab infestante mercurio *extra & intra* acceleratur sanguinis circularis affluxus, omnes functiones perturbantur in iis præsertim locis in quibus valentior se exerit vis mercurialis. Idem in *febre maligna* ferè solet fieri, cùm ab influxu generali, de quo Tractatu de lue pestiferâ diximus, *mercurius* potentior, & malignior *martiis*, *aut saturninis substantiis admixtus* insinuat se ad corpora, quorum humores particularibus syderum effectibus commouentur; irruit enim adeò potenter per externos, & patentes cutis poros, vt etiam per asperæ arteriæ, & ipsius œsophagi tubulos, vt concutiatur validissimè *vitalis spiritus*, qui adeò vehementer concitatur, vt deponens sarcinam humoralem, cui se insinuauit vel per vomitum, vel per sudores, aut sæpe per anthracem, bubonem, & maculas puncticulares statim se exoneret: Aut succumbens cedat vincenti inimico opprimenti, & suffocanti, vnde mors subitanea, magis tamen, aut minus secundùm vehementiam irruentis maligni spiritus. Coagulatio igitur fit *intra & extra* in venis arteriæ cœliacæ combinatis, & anastomωsibus vasorum pulmonis, quemadmodum in iis quæ ambiunt externam corporis regionem. Et hæc de præcipuis febrium generibus dicta sint ad quas aliæ quælibet facilè referri possunt. Vt enim varias interpolatarum remittentium, & oberrantium incerti motus ideas omittamus, locum suum, etiam iis qui minùs acutè vident per se indicantium, illa quæ speciali nomine ἐπιαλῶν πυρετὸς, Galeno dicitur 2. de diff. febrium

Febris maligna.

Febris epialа.

cap. 6. quando quis febricitat simul & riget, vnde nomen contraxit Paulo scribente lib. 2. ἅμα τῷ ῥιπίως ἀναπνεῖν, ὅπερ ἐστὶ θερμαίνειν non multùm differt à quotidianis febribus cùm eandem curam recipiat, testis est idem Paulus lib. eodem cap. 25.

Febris Lipyria.

At quam Galenus cap. 8. libri de inæquali intemperie *Lipyrian* nominat ad eas febres quæ ab internis inflammationibus oriuntur pertinet de quibus supra diximus. Id confirmat Galenus Aph. 4. comm. 48. cuius verba tibi legenti satisfacient.

Febris Hectica.

Superest vt de *hectica* febre aliquid dicamus; nam illa etiam è præcedentibus febribus oritur Galeno obseruante lib. 2. de cris. cap. vlt. & reuera fit inflammatis internis partibus iis præsertim quæ naturali facultati famulantur, vt sunt *lacteæ venæ* de quibus diximus:

Eius Generationis noua ratio.

Excurrente enim per cœliacæ arteriæ ramos vt etiam per eos venæ portæ qui illis combinantur continuo, arctantur viæ, cùm ea liquidarũ succorum copia vix transferri possit quæ soluendo sanguinis sali necessaria est; vnde contingit vt impurior factus dum circulatur in vẽtriculis cordis, statim reiiciatur; hinc celeritas pulsus: At cùm pauco oleoso sit præditum,

Ratio Symptomatum Febris hectica.

non copioso succedente alimento, *paruos pulsus*, & non turgidam diastolen excitet. Quin etiam *continua æqualitas* adest, quia cùm reperta sit æqualiter valida vis mercurij, & ignis naturæ, *fortiaque* fuerint *vasorum extrema*, consuetudine remissa est adeò pugna, vt nec inuasio, nec accessio, nec incrementum, nec vigor, nec remissio percipiatur ab ægro, qui nec se febricitare putet dicente Galeno lib. 3.

de

de præsag. puls. cap. de arteriis cordis. Quod autem ex *affectione lactearum venarum* oriatur colliges facilè ex iis quæ narrat Gal. lib. 1. de diff. febr. cap. 9. in fine: Notabis enim & *inflammationem laxioris intestini* sequutam fuisse diuturnum malum. 2. ex *stomachi, vesicæ, & renum affectibus* oriri. 3. à *dysenteria* quòd scil. addit ille, intestina inflammatione laborent. 4. ex *leuitate intestinorum* vt longo profluuio; quod etiam obseruauimus in illustrissima quadam Religiosa, & in muliere Sanlaurentiana, aliisque quamplurimis hecticâ febre laborantibus. Hoc etiam quod *indubitatum signum* Gal. appellat cap. 9. lib. 1. de diff. febr. confirmat venas lacteas affici in hac febre; Si enim, inquit, cibum homini obtuleris eo tempore quo maximè omnes horas subterfugisse videtur, statim hora vna, aut duabus ab accepto cibo, quicumque ægrotantem tetigerint, alteram febris accessionem opinabuntur: Item si diuerso tempore cibum illi obtuleris, caliditatem ex cibo adauctam senties ac pulsus alteratos. Ignis naturæ siquidē dum à corde, destitutus oleoso pabulo molitur nouam & naturalem per consuetos canales attractionem distendendo lacteas venas plurimùm occupatur; extrema mercurius occupat, licet enim in exsucco & exsiccato corpore constrictis poris iter vix inueniat, insidet tamen excrementis plurimis ad nutritionem ineptis, per ea loca fluctuantibus, à quibus nouo redeunte ad cor copiosiori calore expellitur: hinc caloris augmentum; dum interea alimentorum maior pars, quæ trahi non potuit in hepar per lactea

Ab affectis lacteis venis hecticam fieri probatur.

Indubitatū Febris Hecticæ signū.

Ratio huius signi.

ctea vasa soluta à proprio humore aduentitio continuò, meseraicarum, & cœliacæ oscillis ad anum profluit, vt suprà annotatum est. Et hæc breuiter de *historia cuiusque febris compendiaria*, quod ad *Theoriam* attinet, & genesin Physiologicâ; Pathologicâ specialem, singulari ad quaslibet Exercitatione. Secundâ parte aliquando DEO bene volente prosequamur. Interea generalia quædam exponamus *ad leges Pentagoni nostri nosologici particularis* pertinentia, de quibus vt nunc dicamus locus postulat; Ad ea igitur nos accingamus.

Conclusio horũ Theorematum.

EXERCITATIO V.

In qua methodus generalis Febrium ad leges Pentagoni nosologici instituitur breuiter, & dubia plurima explicantur.

Pentagoni ab Authore constructi mira vtilitas.

DIXIMVS initio *Pentag. nostri particularis* in curatione cuiusque affectus, *quinque* sufficere: Nobis illa repetere molestum, nec vtile iis quos laboris illius prioris lectio delectauerit. Qui non legerit adeat librum, & videbit hîc praxim compendiosam eorum præceptorum quæ fusiùs tradere ad ἀνάμνησιν medicam conati sumus.

Febris etymon.

A nomine igitur initium facientes ex hac nostra præcedente doctrina, non sine ratione existimamus Hebræis

Hebræis febris duplex synonymum deduci à duobus verbis, quæ *accendere*, aut *ardere* significant. Primum enim quo dicitur Leuit.26. v.16. קַדַּחַת deriuatur à radice קָדַח *conflagrauit, accensus fuit* : Alterum quod extat c.28.Deuteronomij דַּלֶּקֶת, fit à דָּלַק *arsit, accensus fuit* : Nam & Græci illi veteres ἀπὸ τοῦ πυρὸς πυρετὸν, nomen quo Febris designatur deduxerunt. Sic enim Galenus in librum Hippocratis de Tract. πυρετὸς ἀπὸ τοῦ πυρὸς ὠνόμασται, ὅ τοῦτ' ἐστιν ἀπὸ τοῦ πυρετῷ EINAI, τὸ θερμασίαν ἔχειν καπνώδη. i. *Pyretos* Latinè Febris (apo tou pyros) *ab igne nominatur, idque est febris* ESSE *calorem habere fumosum*. Et Latini *Febrem*, teste Seruio à verbo *feruere*, vel *ferbere* dixerũt, vt notat Iosephus Scaliger ad lib. 2. Varronis de re Rustica not.73. vt illud quod ex Galeno allatum est cõfirmetur. Eadem ratione *Calentura* Hispanis appellatur. Vetus Germanorum lingua idem κατ' ἀντίφρασιν indicat. Illis enim Febris *Kaltwehe* dicitur. i. *frigida miseria*; *Kalt* enim frigidus, & voce *wehe* miseria significatur. Nisi fortè prisci illi nomenclatores qui idiomati initium dedere, Patriarcharum Theodidactων seculis viciniores, veram originem febris agnoscentes, præuiderint malum hoc procedere *à mercurio frigido*, vt suprà docuimus. Et profecto silere non possum, quod secundo illo ex Hebræis allato vocabulo, mysterium generationis Febrium altiùs inquirentibus reuelatur. Nã ceu rectè scribit R. Sal. Ps. 7. v.14. כרל דליקה לשון ריף הוא .i. verbum דָּלַק semper significat *persecutionem* sic enim Gen.31. v.36. כידלקתאחר .i. quòd *feruidè insectatus*

Hebraica nomina quibus febris significatur.

Nomina Græca.

Locus Galeni.

Latini nominis explicatio.

Nomina quibus febris hodie apud Europeos indicari consueuerit.

Mystica nominis Hebraici expositio:

ctatus es me:nam calor igneus cordis feruidè infectatur mercurium, qui frigidè eum per latebras pororum, & anastomωseωn insequitur, & si cabalisticè magis arcana nominum requiras,inuenies id circulariter in circulo, aut circulatione humorum contingere, nam ק littera quæ in vtraque dictione Hebraïca reperitur à *circulo* nomen trahit;nam קוף *circuire* est Bellarmino Instit.Ling. Hebraïcæ part.1. cap.1.saltem קוף affine est verbo יקף Hiph. הקיף *circumdedit, circumegit* apud Iobum scriptorem Hebręum vetustissimum cap.19.v.6.Ex etymo igitur illorum nominum innotescit *calor diffusus per vniuersum corpus* p. n. Deinde *persecutio &* conflictus *spiritus ignei* cum *externo frigido*, à quo actionis vitalis,*pulsus* scilicet *noxa*. Primum symptoma ad simplices affectiones,secundum ad læsas actiones,dum deprauantur, pertinet: illa iam nominauimus supra Exercit.3. Consectarium illorum duorum quod tertio loco à nobis positum est ibidem *grauitas*, scilicet *corporis*. A quibus omnibus vitalis *spiritus oppressio* necessariò colligitur propter *impedimentum* actionis eius quod est hîc genus morbi. Neque enim spiritu vitæ exempto ab humano corpore quempiam laborare dixeris;vnde & ille afficitur dum impeditur agens;impeditur porrò dum opprimitur, à mercurio primò, deinde per accidens à sanguine refluente. *Organa* secundariò afficiuntur præsertim huic inseruientia, cor,arteriæ, &c. de quibus exercitatione primâ dictum est,Anastomωses enim obductę,constricti pori,dilatata minus arteria &vena sunt morbi organici

Cabalistica horum nominum consideratio.

Symptomata febris è nominum cognitione deducta.

Morbi genus in febribus.

Morbi genus secundarium.

à

à nobis explicati Pentagon. partic. circul. 1. Rad. 5.

Omnia hæc igitur ab *opprimente cáusa* fiunt. Aërem crassiorem habes Circulo 2. Rad. 2. & alia quæ ex superioribus tibi manifestè patere possunt. Prima huc allata capit mercurium coagulantem malignum, qui præcipuè à nobis consideratus est. Prolixior esset quæ cætera vellet expendere curiosiùs oratio, *Generantes* etiam habes fusè descriptas sequenti Radio 3. sub quibus etiam lumbricorum putrefactorum corruptelam notes vt plurimùm febrium productricem, quæ Philologo possint iusti voluminis materiam sufficere. Inter causas mouentes quæritu dignum est, *Vtrùm spiritus mali possint inducere febres*; neque enim ex vlla historiæ veteris, aut nouæ lectione mihi constat commotam fuisse febrem in energumenis, præter hecticam, quam febrem multis nominibus à legitimis & genericis febrium finibus expunximus, cùm in frigido consistere videatur magis quàm in calido; Adde quod ij ferè morbi qui à dæmonibus excitantur, facultatis animalis & naturalis actiones, vulgò lædunt, vt Epilepsiæ, conuulsiones, paralyses, deliria, vomitus, dolores, &c. rarò vitales. Audiuimus enim nuperrimè, in quadam illustri muliere, quæ à Dæmone oppressa habetur, ecstasim adesse sine manifesta mutatione pulsus, etiam dum à paroxysmo redit: item quod vix calefacere possint corpus spiritus illi maligni quibus ne à Deo quidem permittitur in assumptis cadaueribus calorem natiuum adumbrare, cùm ipsa tactui semper horrida & frigida exhibeátur, obseruante Cardano 16. de rerum variet.

Causæ febrium.

De Dæmonum actione obseruatio.

Historiæ.

Dæmonum figmi.

variet. cap.93. & Alex.ab Alexandro Genial.dierum lib. 3. cap.9. Quinimò author est Eminentissimus Cardinalis Caietanus in 2.2.q.95. a.2. cuidam de hoc horrore, & frigore corporis conquerenti dæmonem respondisse, *se non posse melius facere.* Adiungere possemus etiam alia, quæ reiici debent in Commentarium nostrum *de natura bonorum & malorum spirituum* ex orthodoxa fide, historica veritate, & obseruatione physica, aliis tractatibus annectendum si DEVS concesserit. Tamen cùm à spiritu mercuriali coagulationes fieri demonstrauerimus, eúmque febrium esse causam accidentalem; idem etiam & de Dæmonibus dicendum existimamus, quos nec socios caloris vitalis esse posse putamus vt febres in corporibus per se moueant, eosque ideo rarò adiunctos huius ignei spiritus canalibus, quod voluntate naturâ suâ quemadmodum animalia moueantur, eosque ideò fugiant, & odio quodam ab eo auertantur noctambuli tenebriones, & lucifugi Angeli, ignis æterni calore cruciandi. De *causis astralibus* etsi multa superiùs dicta sint, id tamen est obseruatione dignum quod Sole nostro Tropico viciniori, & natiuum ignem harmonicè & potenter sic excitante, si Mars & Saturnus coniunctim influant contrarias substantias terræ viciniores, vt ille videlicet oleosa vehementiùs excitet & salsa; hic mercurialia & sale volatili donata, iuuando imbecilliores conatus Mercurij planetæ, ex hac *configuratione cœlesti* generari *febres intermittentes* omnis generis in iis regionibus, quæ subiiciuntur signo, in quo fiet coniunctio planetarum

Quomodo febres à Dæmonibus possint induci.

Astrales causæ Febrium.

Astralis Schematismus febres faciens.

netarum maleficorum & iis in quibus Sol & Mercurius reperientur. Atque vt rem exemplo fulciamus, anno præcedenti 1640. ab eo tempore quo sub finem Augusti mensis coniungi cœperunt Saturnus & Mars in Aquario retrogradi, Delphinatus pars Viénensis, & quæ palus magna & Rhodanus, Lugdunensis tractus quem duo coniuncta flumina Arar & Rhodanus alluunt, vt etiam Sebusianorum Prouincia quæ multis stagnis & paludosis nemoribus scatet, eâ ratione Aquario meritò subiecta propter situm Mercurialem, vt patet ex conclusione 5. Artic. 5. lib. 2. Astrolog. R. Campanellæ: Vidit inquam vniuersa hæc regio vbique iacentes homines febribus interpolatis correptos, Lugdunum verò hæc nostra maximè, quam Leonẽ ascendentem horoscopũ habere putant nonnulli, in quo signo tunc versabatur adhuc, habitâ cœli stellati ratione, & constructionis eius, non fictitij Zodiaci, ipsoque adhuc cum stellata Virgine quod fortè primam schematis domum, vt loquuntur, tunc temporis occupauit, hærente. Nec desiit feralis morbus sæuiens stante ferè vtroque planeta malefico per mensem, donec disiungi circa medium Octobrem cœpit morbosa copulatio. Ad loca febrium generalia transeamus.

Authoris recens obseruatio Mathematica.

Lugduni situs.

Cum febris sit impedimentum actionis vitalis spiritus vitæ opprimens, *loca eius conceptiua, excluſiua; perfectiua, & diffusiua*, maximè afficiuntur ex 3. Radio circuli 3. Pentag. Partic. Quæ sint illa quæris? Radium 2. eiusdem circuli sedulò perlege, & quæ de spiritu vitali scripta sunt Rad. 5. Pentag. Vniuersalis.

Partes affectæ in febribus.

Internarum febrium sedes. *Hepar, Lien, pancreas, caput*, sunt sæpissimè *loca in quibus internarum febrium causæ delitescunt*, & vicina eis excretionibus dicata: *Externarum* verò *causas anastomoses* venarum & arteriarum excipiunt quorum numerus & situs apud Anatomicos indefinitus, vno hoc solùm ex logicâ demonstratione innotescente, quòd in extremis capillamentis vasorum extent, siue in membranis, siue in musculis, & aliis carnibus, & membraneis partibus organicis, ac cute, paucæ enim ἀντοψίαν patiuntur ex quibus tamen plurimis veritas reliquarum colligitur. Quandoquidem verò inter *symptomata* simplex affectus *calor* primùm occurrit qui ad sensum tactus pertinet, eius organum cutis hunc exporrigit; *cordis* autem dignitas cùm retineat vitæ spiritum, prima exhibet turbati motus sui ad sensum indicia. Deinde huic consentientes partes *arteriæ* scilicet, quæ cùm mutuâ communione *musculis* iungantur, quid mirum si illa motus instrumenta etiam afficiantur, & grauitate corpus vniuersum prematur?

Locâ externarum febrium.

Anastomoses arteriarũ & venarum vbi maximè.

Cor quomodo afficiatur in febribus.

Signa febriũ Morbi. Hæc omnia sua habent *signa* Circulo 4. prædicti Pentag. particularis descripta: *Morbum* enim *symptomata* detegunt: Facultatem vitalem læsam, spiritum eius oppressum pulsus deprauatus, & calor compressus ac intra cancellos arteriarum gemens significat. Examinanda sunt hæc accuratè & logiatro legenda eo loci, (relinquenda cætera,) quemadmodum & quæ 2. Rad. eiusdem circ. de *causarum signis* scripta sũt quibus si dirigat ea quæ superiùs tradita sunt, causas febris cuiuslibet habebit perspectissimas, præsertim

Signa causarum.

tamen

tamen si quod de *humorum motu*, magnum prorsus in medicina arcanum, aperuimus non negligat. *Dolores* sæpissimè *loca febrium* ostendunt, si membranæ afficiantur. In malignis nullum ex *vrinis* certum sumitur indicium, cùm etiam citra cacochymiam massæ sanguineæ oriantur ab irruente miasmate mercuriali saturnino pestifero. At vrinæ à sola fœdantur succorum fœculentia, salsorum terreorum & oleosorum. *Vbi coagulatio facta sit* intelliges ex ægri responsis; si hyems, aut quid aëri frigido analogum *in externis partibus*; si hæc absint, & à nullo excessu in rebus non naturalibus admisso in impuris corporibus natura cacochymis, aut iampridem non expurgatis, vel regnante pestilenti tempestate *in internis*. *Linea mensalis* quò acutior, eò febrem acutiorem denotat, quia cum toto corpore consentit; vnde scribit Bartholomæus Cocles: Notaui quendam qui men-
„ salem lineam habebat subtilissimam, & tangebat
„ primam iuncturam indicis in interiore parte
„ cum maxima rubedine. Mors sua fuit febris acutissima. Hæc ille cap. 28. lib. 6. Chiromantiæ paruæ.

Signa partiũ affectarum in febribus.

Cur laudabiles vrinæ in malignis febribus?

Vbi sanguis coaguletur.

Obseruatio Chiromantica.

In signis futuri euẽtus cuiuslibet, hoc obseruatione dignum est, vt annotes quàm *valida* sit *vis mercurij irruentis*: secundò quam *potens constitutio arteriarum*; si enim adeò prima vis sit valida, vt sanguinem cogat ad cor refluere valentiùs, nullisque induciis datis valuulas officio cedere, & permittat refluxum sanguinis à vena arteriosa, & ab arteria magna in cor; vnde *suffocatio & mors. Inualida* etiam *arteriarum*

Signa Prognostica vnde sumantur in febribus.

Signa mortis.

constitutio, cùm ferrè non possit violentæ diastoles impetum continuum oscilla seiunguntur, vnde *puncticulares maculæ in morte* ab hoc impetu quæ vulgò *le Tac* nominantur, vt scribit Dionysius Fontanouus de morb. intern. curat. Nam vbi diductorum eiuscemodi vasorum separatio accidit in capite statim sequitur *Apoplexia*; quâ ægri pereunt. Vt autem quâ ratione id fiat distinctiùs intelligas; Cogita eundem esse *impetum*, qui fit *ab excitato mercurio*, accenso puluere pyrio, in catapultæ tubulo, per vim ignis, cum eo qui fit ab igne naturæ in corde per arterias contra externum eundem mercurium, sed febrificem vt sic loquar, à quo coarctato, premente igne quolibet fit vehemens impulsus. Etenim dum liberum iter nanciscì nequit, extendit, distrahit, lacerat quæque obuia. Rem non capis? considera quantùm differat motus excitatus ab eadem licet parua mole puluerís pyrij vt dixi sub aliquo fornice; quâ vi erumpat è cuniculis subterraneis, Castrensi operâ, subruendis aggeribus, excauatis; ab eo qui fit dum in planitie, libero cœlo, iniecto carbone ignito ludibrium astâtium euadit. Minus credis dictis, & efferam vehementiam tormentariæ mixtionis mercurialis & sulphureæ non admittis? Lege Polyhistorij Simonis Goulartij Histor. Admirabil. & Memorab. caput cui *S.* est *Des embrasemens de feu*, quid Mechliniæ acciderit 7. die Augusti anno 1546. ex tali incendio horrendo prorsus & magno. Hæ sint igitur tibi prognoseos cautelæ generales, quibus alia adiicies quæ tum 4. cum etiam 5. Radio Circuli illius 4. dicta sunt,

Puncticulares maculæ vnde?

Apoplexia quomodo contingat.

Elegans demonstratio ab exemplo.

Effectus mercurij impetente calore igneo in angustis oppressi.

Temporis euentus prænotio vnde?

sunt, præsertim circa *motum Lunarem*, quo *Dies Criticæ* vulgò dictæ reguntur, vt nobis totorum decem annorum obseruatione compertum est. Dum enim occurrit illa ad certos vt vocant aspectus siue angulos quos efformant in cœlo lineæ positionum ab eo astro à quo in principio malè affecta est, siue sit Mars, siue Saturnus, & planeta Mercurij (minus frequēter enim à Sole, rarissimè à Ioue & Venere datur febribus incipientibus occasio,) siue ex sexta, siue ex quarta, siue ex opposita cœlestis circuli parte, imò & ex eadem, quæ coniunctionis dicitur, quia ferè id incidit in eos dies quos Hipp. designauit 2. Aph. 24. tunc crises fiunt, aut earum initia propter conatus; aut *ignis naturæ* iuuantibus beneficis luminibus Solarem vim fouentibus; aut *Mercurij*, Lunâ quasi per dioptram deferente malignas substantias defluentes ab iis quæ opponuntur igni vitæ per sympatheiam cum sale vt martia, saturnina & mercurialia. His enim accelerantur sanitas aut mors, nisi præuidens occurrat Medicus; quod à nobis sæpè factum est DEO bene volente: verum siquidem illud; *Sapiens dominabitur astris*, Constitutione scil. microcosmicâ præualente, sine qua factum est nihil. Lege in hanc rem, vt certior fias, quæ scripta sunt à Tanstetero in canon. astronom. Augerio Ferrerio de Diebus crit. & adde his historicam experientiam ex obseruatione Ioannis Chiffletij 56. & 50.

Luna motus in crisibus considerandus.

Ratio dierū criticorum.

Astra non cogunt, sed inclinant.

His examine serio diligenter expensis potes ad *curationem* accedere; Aduertens tamen ne te decipiat quod accedere solet iis qui vocati ad ægros

Curatio Febrium.

Cautela medico-practica.

multis *excalefacientibus remediis* in altissimam commotionem adductos, igne naturæ conatus extremos producente, (illi enim sola febre valida detineri videntur,) paulò post tamẽ commoriuntur; non aliter ac lucernæ in quibus extremæ olei guttæ flammam altiùs euehunt, eo ferè momento, quo vis ignea deficiente pabulo conuenienti à mercurio ambiente extinguitur; in talibus enim ars ludificatur, & recedendum est secundùm axioma à nobis prolatum circulo quinto, Rad. 1. *Quid agas* porrò valido igne naturæ existente, ex primo secundi Radij axiomate subindicatur tibi, vt scilicet contra morbos & causas eas; id est; *impedimentum tollas*; oppressum spiritum leues, opprimente causâ sublatâ: Duplex illa; vera *mercurius*; & notha *sanguis* à mercurio *coagulatus*, vt suprà demonstratũ est. *Diætâ* igitur aduersari debes; Primò mercurio; cùm autem salsum sit eius domicilium, iis quæ salem dissoluunt vti debes, vt sunt aquea: *frigidâ* autem abstineas, suadeo; egelidâ vtaris cupio. Si enim ex aquæ frigidæ potu in corpore motu exagitato febris incenditur, vt suprà docuimus, quid ex potu gelidæ potes in ægro expectare, in quo calor iãm distrahitur ad exteriora, & mercurius suo frigore congelante summum negotium facessit calido in quo vita contineri dicitur. At dices *contraria contrariis sunt expugnanda*; Fateor, sed vide ne domesticus tibi occurrat latronis vice; mediâ ignorantiæ nocte, dum exterritus ad fugandum hostem tuum cursitando titubas: Frigida causa est, quæ per accidens calidum symptoma producit. Solus *calor* ille,

In quibus à curâ abstinendum.

Prima indicatio.

Salem dissoluentia.

Frigidæ potum quæ sequantur damna.

Similitudo notanda.

ille; quem aggrederis est *ignis vitæ*, qui in *frigidum* mercurium insurgens præter naturam, & ordinem illum lenem ac placidum quem summus opifex in microcosmo constituit, turbatur, dum officio fungi nequit: Salsa excrementa oleoso mixta abripiunt pabulum *igni vitæ*; fundamenta struunt volatili substantiæ, vitæ calidæ inimicæ. Si vrges per *exempla* curatorum aliquot frigidæ potu. Ego præterquam mortuorum eâdem hausta afferens, clauum clauo trudere potero, tibi ostendam sanatos quamplurimos à largo vini potu, quemadmodum te docebit historia quam refert Amatus Lusitanus centur. 2. curat. 42. Accidit sæpissimè vt quod Artabanus dicebat apud Herodotum lib. 8. superet fortuna consilium. Qui verò malè consilium cepit, si fortuna ei arrisit, ille est quidem sui voti compos, sed nihilo secius malè cõsultum est. Multæ sũt curationes fortuitæ. An quia Phreneticus cadens è fenestris, vulnere in latere excitato, & ischio contuso restitutus est apud Pareum cap. vlt. Introduct. Chirurg. ideò præcipites dare oportet alios phrenitide correptos: aut quia Cl. Dortomannus olim scholæ Monspelienſis Professor, molitorem delirantem, cùm in aquam impellente morbo desiliisset, sanatum obseruauit, in aliis ex eodem casu remedium securum fecit? minimè profecto. Melius consultum fuit Mediolanensibus Medicis, qui Syrupo D. Ambrosij tepido sudorem prouocantes sitim extinguunt, vt notat Gainerius tract. 2. diff. 2. cap. 1. Et quidam Medicus nomine *La Vau*, huius vsu febres omnes malignas pulicari

Conuellũtur obiectiones pro frigidæ potu facientes.

Vini potu febres curatæ.

Curationes ex casu contingentes.

Mediolanẽsium Medicorũ praxis.

Syrupus D. Ambrosij.

sympto

ſymptomate aduenientè curabat annis 1625. 1626 1627. apud Allobrogas Viennenſes, vt accepi à Pharmacopœis præſentibus, & popularibus qui eius vſu percurati fuêre. Sed quia de *vino* diximus aliquid, non omittendum quâ ratione noceat febre correptis, cùm ſano exiſtente corpore poſſit ferè quilibet illud ad plures cyathos bibere ſine timore febris, qui aliàs inuadente febre ipſo epoto ad vnum, aut alterum cochleare, horrenda ſymptomata experiretur.

Cur vini potus in febre noceat elegans ratio.

Eadem certè prorſus eſt ratio, quæ *pyrij pulueris*, de cuius vi ſupra. Apertis viis circulatio augetur quidem ab oleoſa parte vini, aqua vitæ ſcilicet; at *non*, impeditâ eâ quicquid ſuperfluum eſt per poros cutis ab extremis vaſorum *tranſpirat*, aut cum ſero per vrinas excernitur, nec iterum ad cor refluit: Circulatione impeditâ refluens *fertur ad caput*, turbat animales ſpiritus, motum deprauat ſenſum, &c. quæ pulſus augmentum ſequuntur, & aucto calore vehementiùs, niſi reſiſtat venarum ſubſtantia & fortis compoſitio, anaſtomoſibus diductis quæ ſupra memorauimus contingunt. Ideò in ruſticis experientia quotidiana miras curationes exhibet, dum vino & pipere aſſumpto plerunque liberantur à febribus; eademque in vrbanis hominibus, & delicatioribus naturis in quibus compages mollior eſt & imbecillior, vbi ad eiuſcemodi præſidia confugiunt, interitus frequentiſſimos. Nec gelidam aquam igitur propines, neque vinum niſi cum maxima prudentia: *Aqua* ſimplex *egelida* minus moleſta eſt blando calore vitali ſpiritui, diſſoluit faciliùs coagulatum cum ſale oleoſum

Symptomata à vini potu in febribus.

Cur ſuccedãt in Ruſticis ab aſſumptis calefacientibus ſanationes?

Aqua egelida pota mira vtilitas.

oleosum à mercurio, vt videre est in aluminibus vitriolis,& volatilibus crystallis,qui soluuntur sola tepidâ;frigidâ concrescunt strictiùs.*Iuscula tepida* clara è pullis gallinaceis idem præstant; *Acetosa* illa latifolia quæ *Gallica* nominatur aciditate sua infringit vim exundantis sanguinis,vt etiam *oxytriphyllum*,, & *limonum succus*.. Id experimentum magisterij tartari vitriolati fixi apud Crollium descripti te docebit; & Mellis ebullientis quod aceto infuso statim feruorem compescit:*Mellis & Bilis* eadem propemodum natura, licet sapore differant,qui tamen in melle latet,vt adustio perspicuum facit. *Cibus* omnis *crassius*, ac *solidus* naturam auocat à certamine, & aditum faciliorem præstat hâc ratione mercurio,dum spiritus incumbit concoctioni.*Omne alimentum dulce facile corrumpitur:Dulcia se in bilem vertunt.* canebat Horatius Sat.2.lib.2. & 2.Epist.

Acidorum vis fixans.

Experimenta perpulchra.

Bilis & Meliis naturæ similitudo.

Cibi crassi, cur nociui febre correptis.

Syncerum est nisi vas quodcumque infundis acescit.

Indumentorum pariter habenda est ratio:accidit enim vt qui soliti sunt crassiori veste poros luxuriante calore plenos conseruare, cùm tenuiori amictu liberum nullis ferè repagulis, mercurio præstent aditum,conferat vterque spiritus manus, & inducatur febris, quod quidem accidere solet *Autumni frigore primo* in delicatioribus corporibus,

Vestes mutatæ nocuæ si intempestiuæ muiẽtur.

Cùm modò frigoribus premimur,modò soluimur æstu
Aëre non certo.

Tunc enim vt subiungit poëta *corpora languor habet.* Qui etiam in *domibus* terræ vicinis decumbunt; Animaduertas seriò, quàm humor ille promoueat fe-

Domorum Consideratio.

bres ; ita, vt sæpè videantur ægri sudore frigido madere, quod apud practicum quendam allatâ historiâ legi: Nomen authoris & libri nunc non occurrit; Amico cuidam meo, dum Lutetiæ Parisiorum à Cl. Medico D. Bonauentura Grangerio curaretur id etiam accidisse audiui, cui prouisum est prudentissimo eius consilio vt sedem mutaret; ab hospitio recederet, hoc factum est, breui conualuit. Quàm periculosum sit febre correptis Venerem exercere, præsertim senibus obseruatione mihi compertum est in quodam homine aliàs non improbo, cui à febre ferè libero, dum prurirent genitalia, cum scorto quod ei fortè tunc ancillabatur clanculum rem habuit, dum conatibus inualidus spiritus insurgeret defecerunt vires; ita vt propinante meretrice multo assumpto vino restitui opus habuerit, febris inde eò aucta est, vt tandem pulsus intermiserint, nec ad æqualitatem vsquam admotis licet, & oblatis cardiacis, vt vocant, medicamentis, extra & intra, reuocari potuerint. A *Balneo frigido* Illustrissimum quendam Comitem febre correptum vidi; rationem attulimus superiùs; Quamquam *tepida balnea* multùm proficere pateat ex antiquorum experientia præsertim Galeni lib. 8. Meth. cap. 2. 9. & 20. & Oribasij 10. Collectan. cap 5. Ex neotericis luculenter, & doctè quæstionem hanc tractauit Zacutus Lusitanus lib. 4. Hist. Princip. Medic. quæst. 25. Nos tantùm in externis febribus, vacuo corporis ab omni sterquilinio, centro probamus. In cæteris ad Diæteticen pertinentibus nihil occurrit in præsentiarum, quod non facilè

Veneris periculosum in febribus exercitium.

De Balnei in febr. vsu & abusu.

facilè possit in mentem practici cuiuslibet venire, qui scripta à nobis Rad.2. circuli 5. contemplabitur.

Pharmaca Febribus cõuenientia.

De *Pharmaceuticis* verò eligenda ea tanquam *signata* & *specifica* quæ *attrahunt* & *extrahunt mercurium à sale*; vel *soluendo salem, mercurium* profligandum omni „ munimine destitutum exponunt *igni vitæ*. Memo„ rabile sanè est, inquit Mizaldus, quod in græcis „ Quintiliorum Georgicis legi, & à multis non in„ feliciter expertum audiui. Quid illud inquies? Si *Remedium febrium specificum.* „ febricitanti infanti qui adhuc lacte nutritur, aut „ paulò grandiori paris longitudinis cucumeres „ dormienti apponantur, & quasi condormiscant, „ statim sanabitur febre omni ab illis presso hausto, aut extincto. Auellunt illa leui sympatheiâ mercurium à sale interna signatura eâ ratione *quâ Scorpius virus suum extrahit*, quod in specimine selectarum cogitationum nostrarum fusè explicuimus, è veris & experimentalibus principiis, quod etiam faciet vt intelligatur faciliùs quod à nobis scriptum est pag. 70. Pentag. de attractionis & extractionis modo. Eadem vi pollent quæ applicari solent feliciter carpis in iis locis in quibus arteriæ pulsant, præsertim in pueris in quibus alia auxilia celebrare non licet. *Quomodo agat.*

Phylacteria febrifuga.

Nostrates mulieres, vulgò *charger* dicunt, metaphora ab hippiatris sumpta, qui *deffensiua* vulgò dicta equis applicata *charges* nominant. Duas eiuscemodi *epithematis* formulas experimento comprobatas tradam. Prior extat apud M. Rulandum patrem centur. 2. curat. 94. quâ curatus est Georgius Kirchmayr febre

tertianâ laborans. Sic habet: *Recip. Rutæ, Saluiæ, Burſæ paſtoris an. M. j. cum aceto roſaceo conterebantur, & ſupra pulſus manuum per dies octo ligabantur mane.*

Poſterior extat apud Loſcllum in Praxi ex variis experimentis compoſita & *peri apton ad Febrem*, inſcribitur pag. 244. *Rec. vnguenti populeon. vnc. j. telæ aranear. drachm. ij. ff. pilulæ ponderis ſcrup. applicentur carpo & alligentur paulò ante paroxyſmum.*

Deſcripſit iunior ille medicus ex Empirici Benedict. Vict. cap. 11. de Febr. vtitur enim non diſſimiliter deſcripto remedio quod applicat horis quinque ante parox. nullo cibo præcedente non ſolum arteriis manuũ, ſed etiam pedum & temporum, aſſumpto potu *ex ſucci granat. vnc. ij.* eodem tempore, & appellat *Remedium apud ſe expertum ad febres quo ſanantur certè.* Detineri autem debent donec timor paroxyſmi præterierit. Celebrauit hoc remediũ Tornamira Montuus, Bairus, Paracelſus, & ex iis Fernelius ad Quartanam quemadmodum etiam Moibanus & Fumanellus vſurpant: Alij Ranunculum; alij Cœpam & Pyrium puluerẽ, & Fuliginẽ, vnde etiam excitantur *veſicæ* quod quibuſdam feliciter cedit. Atque hæc quidem *in intermittentibus febribus. Continuarum* verò & *continentium* mercurius cauſa efficiens alia ratione attrahi & extrahi ſolet; Propoſita enim remedia impediũt tantum ne mercurius in aliis locis ſecedat, dum continuò ad ea quæ canalibus ſpirituum apponuntur, illectus magnete vnionis colligitur, eo tempore quo calor incumbit exundantium humorum expulſioni, eo modo qui ſuperiùs deſcriptus

Remedium expertum & certum.

Veſicantium applicatio.

Phylacteriorum vis clarius explicatur.

ptus est, ac etiam per accidens concentrando calorē vim naturæ auget. Hæc autem iam fixum sal alligatum validiori, licet non vehementiori vi magnetica attrahendo extrahunt; sunt autem verbi gratiâ *pipiones emorientes, pulli gallinacei, pulmones arietini recens extracti*: Dum enim nondum commoriens vis vitalis experitur potestatem suffocantis, & vincentis mercurij, alterâ illectus victoriâ rapitur ab impura sanguinis mixtione, cui succedens impetus caloris interni ignei hunc expellit; vnde nigrorem contrahunt, quemadmodum pluries expertus sum, & nouissimè in quodam puero puncticulari febre laborante, in ea domo cui appensa est *magni Venatoris* imago; quoties enim admouebantur, toties post duas, aut tres horas adeò fœtentes auferebantur, & nigri vt olfactum, & visum horrore afficerent. Idem accidit ex applicatis *tincis viuis* singulis pedibus per XXIV. horas, capite digitos pedis respiciente. Author huius remedij censetur Paulus Iouius libello de piscibus Romanis, licet dissectas applicatas scribat: confirmauit Dodonæus in obseruationibus editis anno 1585. Et id licet internarum curationi conferre scribat tantum, in arcanis tamen habuit contra externas Ludouica Burgesia mulier empirica obstetrix Regia cap. 3. intra tempus enim statutum sordibus olidissimis saturatæ eximuntur. Alia plurima apud Rembertum Dodoneum loco citato, Costam Ben-Lucæ lib. de Physicis ligaturis, & in Thesauro pauperum Petri Hispani legere poteris: Nos probatissima tantum afferimus quæ nostrâ, & aliorum experien-

Attrahentia in continuis.

Nigra attractus vnde?

Authoris obseruatio.

Turcarum applicatio.

Salem soluentia mercurium detinentem.

tiâ confirmata sunt: At quæ *soluendo salem* mercurium omni munimine destitutum profligandum igni virtæ & naturæ exponunt, non solùm inter Diætetica notata sunt, sed etiam in pharmaceuticis locum habent, vt *potiones* quas vulgò refrigerantes, & alterantes nominant *Zulapia* illa, ex stillatitiis aquis & syrupis composita, *purgationes*, quæ *beneficio salis* attrahunt seroſos humores, hoc enim est salis propriũ, vt patet ex Radio quarto Pentag. Vniuers. quibus excalefactis, sales volatiles queis mercurius inest, & consequenter coagulationes soluuntur. Blandum autem debet esse sal quale est in *cassia sebesten Rheo, sena, Rosarum succo*, &c. fœtenti oleo, aut acriore substantiâ, quæ aliquid martij retinet carentia vt in scammonio, colocynthide, & aliis eiuscemodi apparet. Quod tamen in *Synochis febribus* sine putredine non faciendum, nec in *internis*, nisi admodum *tempestiuè*, ac primùm per inferiora; alioquin grauia inde sequuntur symptomata: Cautelam habes experti Parei tract. de febribus part. 1. cap. 16. Itaque *clysterum* vsus laudabilis semper, nisi maximæ euacuationes adsint, dummodo è blandis parentur. Quæ *sudores* mouent medicamenta validiùs, à febribus *externis* liberant corporis centro impuro non existente; vnde peracuti & perperacuti morbi sudoribus frequentissimè soluuntur; siquidem quod rectè dicit Leonhardus Fuchsius *Sudores omnibus febribus sunt proprij*, Instit. Med. lib. 4. sect. 2. cap. 3. & inde illud Hippocraticum 4. Aph. 36. Sudores febricitantibus boni qui cœperunt III. V. VII. IX. XI. XIV. XVII. XXI. XXVII.

Salis proprium.

Sales volatiles.

Cautela in purgationibus.

Clysterum vtilitas.

Hydroticorum vsus.

XXVII.XXXI.XXXIV. die: ij enim ſudores morbos *indicãt*. *Vrinas* eſſe ſudorum vicarias patet ex obſeruatione Galeni ad hunc Aphoriſmum, & ex ea œconomia, quam in humano corpore primâ noſtrâ exercitatione aperuimus, vnde *Aperientia* Decocta ex inodoris herbis parata ſale volatili blando dulci, & leuiter acido ſtipata non inflammare, ſed excitare calorem tanquam leni flatu valentia hîc ſummoperè à me laudantur; vt *Decocta Graminis, Rad. Chicorij; Succus Limonum*, &c. Illa enim, vt ſupra dixi *ſegregant ſalem*, ſiue *ſympathetica attractione*, quæ magneticè ſalem allicit, ſiue *ſolutione* quâ eluitur, & ad emunctoria corporis protruditur *mercurio alas reddunt*, ad fugam, & *munimentum auferunt*, vbi longiori obſidione calorem vitalem oppugnare nititur. At certè ſudoriferorum vis præſtantior, vt ſuprà indicatum eſt. *Dupliciter* enim *agunt*, dum ſoluunt coagulata, & coagulantia ac impura ſoluta expellunt extra corporis ſuperficiem: Sunt enim duplicis generis: alia ſiquidem ſimpliciter *virtute oleoſi* excitant calorem ignis vitæ, huic vim addentes vt ſtipulæ igni vulgari; id facit *Aqua Theriacalis, Imperialis, ipſa Theriaca, Confectio Alkermes, & ſimilia multo oleoſo prædita*: Alia dum *aqueâ facultate* admixtâ præter oleoſam accendentem *diſſoluunt ſalia*, vt *Aquæ ſudorificæ Cardui benedicti, Scabioſæ, Boni-henrici*, & eiuſcemodi, item *Decocta Chinæ, Guayaci, Zarzæ parillæ*, & prædictarum herbarum. Id tamen notandum, ne prioribus vtaris, aut poſterioribus validioribus in vllis febribus exceptâ quartanâ, aut peſte in qua priora laudantur vt dicetur poſtea.

Diureticorũ commoda.

Qualia eſſe debeant in febribus.

Sudorificorum laus.

Quomodo agant.

Cautela in vſu hydroticorum.

Poſterio

Posteriora conueniunt omnibus febribus tempestiuè adhibita maximè verò *Decoctum istud* quo sæpè in febribus continuis,& continentibus euacuatâ cacochymiâ vsus sum. Sic habet.

D. D. R. C. F.

Decoctum sudorificum.

Rec. Decocti hordei part. vij. Vini albi opt. partem viij. misce in vase terreo. A leui feruore colo separetur à seminibus Liquor, cuius haustum maximum quantum ferre poterit æger capiat tepidè,& tegumentis obuolutus ad sudorem se componat, vbi ad eum dispositus videbitur.

Vis & administratio decocti huius.

In febricitantibus quamplurimis hoc hydrotico feliciter vsus sum, præsertim vbi crisis tempus proximè accessit; Soluti enim sunt in sudorem ac felicissimè percurati: Inter cæteros vir quidam prædiues Cochetus nomine ex eo oriundus oppidulo, quod S. Stephani nomen præfert, dubiam salutem variis accidentibus die morbi septima exhibens, ad certam huius sorbitione faustâ conuersus est non sine admiratione multorum adstantium. *Epithemata liquida & solida* ex oleosis accendentibus calorem natiuum composita cordis applicata regioni non parum iuuant, & *olei inunctiones* præsertim eius quod *de Scorpionibus à Matthiolo compositum* inscriptum est, dum per ea dilatantur pori, & excitatur validiùs vis ignea vitalis certamen naturæ traducitur ad victoriam certiorem contra hostilem mercurij coagulationem. *Reparatio* verò febribus conueniens fit quemadmodum solutio beneficio *internorum* & *externorum*

Auctoris experientia.

Epithematũ applicatio.

Olei inũctio, quid faciat.

Alterum caput Pharmaceuticæ curationis.

ternorum præsidiorũ. Interna sunt quæ moderatur ignis natiui feruorẽ. *Leni oleoso* vt *Conserua florum odoratorum Confectiones* & *species bene olentes*, sine acrimonia salis, vnde efferuescentia. *Conseruæ* v. g. *Buglossi*, *Violarum*, *Rosarum*, *Confectio Hyacinthorum*, *Species Diamargariton*, *Diarrhodon*, *Santalorum trium*, & aliæ eiuscemodi. *Interna roborantia.*

Externa sunt quæ suggerunt *vim sulphuream* roborantem calorem in extremis, vt alimentum salsum à mercurio non inquinatum firmet oscilla vasorum: Sic enim corpus minus patet iniuriis obuenientis aëris externi mercurialis, minimumque dissipatur vis ignea intus concluſa. Ex iis sunt *sordes corporum*; Vnde temerè faciunt, qui indusia & lintea cubilium mutant in ægris febre laborantibus, non solum quod nitida lixiuij salsi vim retineant, lentorem scilicet mercurio excipiendo aptum, sed quòd hunc vsum habeant sordida illa ad roborandam vim igneam naturæ, & euertendam contrariam. Quod nos in Illustrissima quadam Comitissa variolis Epidemiis, tunc ferè lethalibus correpta feliciter experti sumus, & in quamplurimis aliis. Quamobrem rectè apud Franciscum Baconum de Verulanio in Historia vitæ & mortis iubebat Hippocrates æstate vestes sordidas, & oleo imbutas gestare, pag. 431. edit. Londinensis in Fol. anno 1638. Et certè eodem teste Ioannes de Temporibus qui CCC. annis vixit respondit quærentibus quibus vsus esset præsidiis ad vitam hanc diuturnam, *intra quidem melle*, *sed extra oleo*. Hiberna etiam Comitissa Desmondiæ quæ vixit annos CXL. Butyro se nudam inungebat, & croceata *Externa reparantia.* *Cur indusia ægrorum febre correptorum non mutanda.* *Sordium corporis vires.* *Authoris obseruatio.* *Aliæ obseruationes.* *Responsum Ioannis de Temporibus.*

ceata gestabat indusia. Ego verò testis sum oculatus virum quendam doctum & mihi amicum ad summam senectutem deuenisse, qui quotidie ieiunus *manus vino ipsumque os* colluit; Proprioque experimento cognoui illud valere contra quamuis contagem, præsertim febrium & luis pestiferæ. Vnde suadeo vt qui in hecticam propensi non fuerint, vtantur hoc vini lauacro ad roborandas partes prænominatas simplici, vel eo, quod experimento Amati Lusitani confirmatum extat in fine Oenologiæ nostræ parte secunda. Profecto quisquis sudans & sitiens modicum meri biberit, & lotis extremis manibus paulisper ambulans in loco temperato, ad temperiem consuetam non deposita veste, (vt solent plerique, statim indusium vt loquuntur mutantes) redierit, à febre omni *externa & pleuritide vera* se præseruabit, si præsertim ingluuiem vitans ieiunio semel in mense superfluam quantitatem sanguinis in alimentum absumi patiatur, & excitet segnem in excretionibus naturam, iuxta ea quæ scripta sunt in *Aphorismis nostris salutiferis*; ad *Hecticam* porrò inclinantibus *Balneum ex vino pauco, Lacti* multo admixto conueniet.

Lotio manuum vinosa quam vtilis.

Vinosum lauacrum febre cõualescentibus præscribendum.

Præseruatio certa & rara contra febrẽ & Pleuritidem.

Balneũ Hecticorum.

Chirurgicorum præsidiorum præcipuum est *sanguinis missio*. Quid in febribus commodi afferat syncerè aperuimus Rad. 5. circuli 5. Pentag. partic. pag. 99. Nec obiiciat aliquis continentes febres hîc locum habere non posse, cùm sanguis sit causa febris; Neq; enim de secũda causa febris tunc loquuti sumus, sed de prima, quæ est salis oleique à mercurio coagula-

Chirurgia.

Phlebotomia quid in febribus faciat.

tio

tio in anaſtomoſibus, vt ſuprà declaratum eſt. Quamobrem in eadem ſententia perſtamus. Soluendo igitur continuum febrium cauſa, per accidens deſtruitur, vt etiam dum *cucurbitulæ* affiguntur, quod certè ſatis ſuperque declarat Amatus Luſitanus curat. 15. centuriæ 3. & Scholio ad curat. 16. & 18. eiuſdem centuriæ. *Hirudinum* eadem eſt ratio quæ venæ ſectionis vno excepto, quod ſæpe per has euacuatur cacochymia, ſi turgeant, cauſam attulimus Exercit. prima, quia fæculentior & craſſior pars ſanguinis facile relabitur ad interiora; vnde factum eſt vt ad iuuandam circulationem plures valuulas in tibiarum & crurum venis conſtituerit natura, quàm in iis quæ à capite deſcendunt. Hæc omnia minus in ſectionibus humanorum corporum exercitato patebunt ex libello, & elegantiſſimis figuris Hieronymi Fabricij ab Aquapendente de venarum oſtiolis. Sæpe etiam dum erumpunt tumores, ſiue *abſceſſus*, quod in iis ferè annotaui qui poſt 20. diem ſynocho putri laborantes, ſine abſolutiſſima criſi liberati ſunt per vrinas, non per ſudores, hos vt aperias neceſſe eſt, & purulentæ materiæ attractio perficienda *Emplaſtris* pus mouentibus, vt eo quod *Diachylon* nominatur, cum vnguento quod *Baſilicon* Pharmacopœi appellitare ſolent immiſſis turundis. Erumpere autem vidi fere circa oſſis ſacri latera, idque in multis, maximè duobus pueris altero D. Varenij filio natu minimo, altero D. Laurentij.

Locus Pentagoni explicatur.

Cucurbitulæ. Hirudines earumque vtilitas.

Cur plura oſtiola in venis inferioribus, quàm ſuperioribus.

Authoris obſeruatio vtiliſsima.

Emplaſtra.

Quantum porrò attinet ad ea remedia quæ poſtea explicantur, & deducuntur ab *Archetypo*, *Planetis*, *Alia remedia ad febres*,

& Microcosmo. Primò dicendum Ezechiam à quo in-
Dei invocatio. uocatus est אל־יהוה, curatum fuisse morbo acutissimo qui proculdubio non erat sine febre; Pleuritidem enim fuisse testatur Petrus Hispanus, qui Pontifex factus postea Ioannes XXI. appellatus est Thesauri Pauperum cap. 26. Et certè quandoquidem proximus erat morti consentaneum est complicatum eius malum cùm inflammatione ob quam trahebãtur partes principes in compassionem & periclitabatur, vt rectè scribit Valesius cap.39. Sacræ Philosophiæ, Sic autem ille Histor. Reg. lib.2. cap.20. v.3. *Obsecro* יהוה *memento quæso quod ambulauerim ad facies tuas in veritate, & in corde perfecto, & bonum in oculis tuis fecerim.* Audiuit יהוה־אל חיים orationem eius, & vidit lachrymam eius ita vt postea conualuerit. Sic vt in Euangelio D. Matthæi legitur cap.8.v.14. cùm venisset IESVS in domum Petri vidit socrum eius iacentem & febricitantem, & tetigit manum eius, & dimisit eam febris, vnde forsan traducta est illa formula quæ in libro vulgò Gallicè dicto, *Prieres Chrestiennes & Catholiques*, impresso hîc anno 1640. apud Guillelmum Guyard in hac vrbe pag.71. *Oraison contre la Fieure*, quâ recensetur dialogus Domini, & D. Petri in Porta Hierosolymorum, febre laborantes, & subinde curati, qua multos curatos fama vulgò prædicat. *Angelorum* etiam vti ministerio in curatione febricitantium DEVM, testatur Historia Piscinæ Probaticæ Hierosolymitanæ, in qua iacebat multitudo non solùm ἀσθενούντων, sed peculiariter ξηρῶν *aridorum*, id est, febre hecticâ laborantium,

Oratio Ezechiæ salutifera.

D.N. IESVS curat febrẽ.

Formula vulgaris orationis cõtra Febrem.

Angelorum ministerium in curatione Febrium.

rantium, qui turbationem aquæ salutiferam ab Angelo τῷ καιρῷ descendente excitari solitam expectabant, vt testis est D. Ioannes Euangelista cap.5. v.3.& seq. Nobis propositum non est curationes Febrium à *Dæmonibus* institutas inquirere, cùm eas damnemus ex Leonis præcepto allato Pentag.nostri pag.73. Verùm per *Sanctorum & Piorum virorum orationes*, febribus laborantes posse citò conualescere confirmabit Historia Patris Publij principis Mitylenes : Hic enim Febribus & Dysenteria συνεχομένῳ cùm iaceret, ad eum intrauit Paulus, vt docent Acta Apostolorum cap.vltimo v.8.& cùm orasset,& imposuisset ei manus ἰάσατο αὐτόν *sanauit eum.* Itaque Sanctos adeant qui mutua oratione à DEO Opt.Max. Sanitatem expoſcant pro febricitante: Rationes attulimus loco Pentag. citato, & ab iis qui in Ecclesiam vocati sunt vt Spiritualia illa thymiamata Omnipotenti offerant imponi sibi manus curent. Quod ad *charismata* τῶν ἰαμάτων, attinet Martinus Delrio scribit Disquisit. Magicarum lib. 1. cap.3. q. 4. *Donum à Febribus sanandi* eos habere in Flandria qui nati sint in ipso *die Parasceues*.i. die Veneris Pascha præcedente. Quemadmodum & quotquot nullo fœmineo sexu intercedente *septimi masculi* legitimo thoro nati sunt. Primum illud doctissimus Theologus dicit DEVM ob diei honorem, mysterij sanctitatem,& honestatem coniugij concessisse. At hoc postremum ad *idiosyncrasiam* pertinere, quâ historiam Pyrrhi confirmauimus,arbitror,cùm vis omnis corporea confirmetur in septenario, vt

De curationibus per Dæmones Auth. sententia.

Sanctorum orationes quid valeãt, contra febres.

Gratia Sanationum aduersus febrem.

Idiosyncrasia vis.

Comparatio rem totam explicans.

docuimus Pentag. Particul. pag. 81. Quemadmodum enim contingit in arte fusoria iis qui è liquato stanno catinos, & alia vasa fingunt, vt excalefacto archetypo typi perfectiores exeant; multiplici infusione autem id accidere solet; ita spiritus microcosmicus solaris, igneus, vitalis vias sibi faciens multoties in sperma exit, septimo influxu in materiam quasi doctior informás exactè partes eodem modo conformatas, & vegetior irradians etiam extra corporis metas, ad fugandum mercurium aduersarium etiam in aliis causâ minimè obscurâ; vnde febrium, præsertim externarum curatio, quæ ab aliis hominibus non fit in quibus calor proprius vix sufficit ad sui tuitionem. De *Ligaturis* quædam supra memorauimus, nec illa repetere conuenit. At de *Planetarum Sigillis* Zimara refert inter Sigilla Salomonis parte 2. Antri-magico-med. imaginem Aquarij ♒ non combusto, modò ☉ Ioue non sit altior, & ♄ sit in ascend. aut in 19. ♈ 3.15.27. ♉ 3.4.12.15, ♊ 2.5.19. ♋ 3.13.30. ♌ 3.5.21. ♍ 7.18.20.21. ♎ 13.20. ♏ 12. 13. 24. ♐ 7.18.20. ♑ „ 13.29. ♓. prodesse quartanariis. Contra febres, inquit „ Marsilius Ficinus lib. 3. de vita cœlitùs comparanda „ cap. 18. sculpebatur à veteribus Mercurius homo tela „ manu tenens hora ☿ surgente ☿; sculpebant hanc in „ marmore subinde materiæ cuipiam imprimebant, „ languentibus assumendæ. Hinc *omne genus febrium* „ curari dicebant. Senserant Viri naturæ peritissimi, constare febres potissimum causa mercuriali, sympathetic⁹ per Mercurij illicium in rem Mercurio familiarem propter coniunctum cum eo salem, vt

Ligaturæ physicæ.

Sigilla Planetaria aduersus febres.

Ratio sigilli explicatur.

est

est marmor extrahenda, ratione pro veneno Scorpij allata, simile enim trahitur à simili propter naturam congenerem, & à *mercurio planeta* quasi *effluit elementaris mercurius*, vt ignis à Sole, sal principium à Luna, &c. Quinetiam Anselmus Boëtius de Boodt Medicus Imperatorius author est in Historia Gemmarum & Lapidum lib. 2. cap. 189. *Limaces* cochlea carentes in *capite Lapidem* habere qui valeat contra quartanas. Albertus Magnus apud VVecherum lib. 1. Antidot. special. sect. 6. scribit nigrum *Lapidem ex* dissectis *hyrundinibus* exemptum optimum esse contra quaslibet febres. Et Plinius Historiæ naturalis scriptor accuratissimus febrium tutissimum remedium tradit è *lapillis* qui ex *Asello* pisce (nos Merlutium appellamus) plena Luna educuntur à capite & alligantur in linteolo lib. 32. cap. 10. Iam ad ea quæ *imaginationem commouendo* febres percurant veniamus, Multum enim sæpe prosunt, inquit VVierus lib. Obseruat. pag. 43. de febre quartana agens, dum se mutuo inducunt vt hanc curationis formam iuuare firmissimè confidant homines leues. Qui dubitas lege historiam Iuuenis illius quem Brudus Lusitanus tertianâ, verbis datis, cautelâ prudentissimâ liberauit, extat lib. 3. cap. 18. de victu febricitantium. Deceptus hic horâ paroxysmi non indicatâ, perfectè liberatus est, cùm priùs imaginationis vi propemodum periisset. *Ridiculos Rythmos, & Obseruationes vanas*, quibus nonnulli imaginationem commouendo ægris illudunt, sæpe nihilominus feliciter habes apud Hemingum Scheunemannum in Paracelsia

Notandum de effluxibus planetariis.

Lapides contra febres.

Imaginationis vis in febrium curatione.

Obseruatio circa potestatem imaginationis.

Rythmi ridiculi & vanæ obseruationes quomodo febriũ curationi conferant.

ſia de Morbo Sulphureo Cagaſtrico 4. de omnibus febrium generibus, Fernelium lib. 2. de abditis rerum cauſis cap. 16. Riuetianum lib. de Coniurationibus, Pareum in Introductione, Cardanum lib. de varietate. M. Del-rio lib. 3. part. 2. quæſt. 4. Diſquiſit. Magic. Quàm verò illa ſint *abſurda* lubet vno, vel altero paradeigmate demonſtrare, vt qui iis curantur intelligant id *credulitate ſua* fieri, & *leuitate* qua commotus ſpiritus animalis vehementiùs excitat ignem naturæ validiùs, vt aduerſa & irruente p.n. vi ſe explicet, deſumam à Scheunemanno qui primus occurrit. Hic pagina 107. dicit febrem ex timore curari à quibuſdam hoc carmine à Pharmaceutria Theocriti, vel Virgilij:

Exempla nugarum anilium, quibus febres profligari creduntur.

Vincula ter necto ſalicum ter vimina plecto
Febris vt octonæ de ſacro carmine nonæ
Noxa lues cedat, nec corpus frigore lædat.

Alij, (ſubiungit ille) Capillos ægri ceræ & limo impreſſos ſuſpendunt cum his verſibus:

Limus vt hic dureſcit & hæc vt cera liqueſcit
Vno eodemque rogo, ſic febrem carmine rogo
Torpeat inſtricti per vincula torta ſaluti.

Rythmus adeſt non ratio vt vulgo ſolemus loqui. Sed ad poſtrema carmina riſum quæſo teneatis amici. Coniurant per animalia, inquit author ille ſic febrem:

Iuro Lupi bronchos crepitantes, iuroque ronchos
Ciconiæ bilem, quoque turturis bilem
Amoueas tortam præſenti à corpore nortam
Febris ac mergaris in alto gurgite maris.

Nauſeam

Nauseam illa faciunt quemadmodum & toties repetitum ABRACADABRA ex Sereno Sammonico præscriptum *Hæmitritæo* curando, sic enim ille:

Hemitritæi remedium è Sereno.

Inscribes chartæ quod dicitur Abracadabra,
Sæpius ac subter repetes, sed detrahe summam,
Et magis atque magis desint elementa figuris
Singula quæ semper capies & cætera figes
Donec in angustum redigatur litera conum
His lino nexis collum redimire memento.

Harmoniæ musicæ contra febres potestas.

Posse *Musicam* etiam *Harmoniâ* suâ Febrium ardores demulcere satis constat apud aulicos qui ratione inuentum remedium feliciter experiuntur ne Veterum exempla Terpandij, Arionis, aut Thebani Ismeniæ huc referam, aut quod Epiphanius Ferdinandus de *Tarantatis*, qui etiam *febre correpti* musicis cantibus percurantur scribit in centum Casibus Medicis, Histor. 81. rationes habes Pentagoni pag. 88.

Ex homine ad febrem remedia.

Ex *homine ipso* contra propriam febrim quæ possint educi remedia videamus. Ego profecto apud S. Genesiũ oppidulum quod duobus miliaribus Lugduno distat curaui duos pleuriticos quos ætas & omissa conuenientia præsidia in desperationem sanitatis adduxerant assumpta vrina propria: Tantum enim accessit remedio ipsis insciis à Chirurgo propinato vrinæ profluuium vt leui superueniente sudore morbus ex toto sensim euanuerit. Certè in vrinis attractiuum est illud, cuius suprà meminimus ex imperfecta principiorum mixtione vnionem desiderans qua coagulata auocato mercurio dissoluuntur, & in

Vrinæ humanæ vis experta contra pleuritidem.

illo remedio non paruum auxilium contra febres externas, euporiſton ruſticis hominibus arbitror, centro corporis puro. Ipſe Galenus agnouit experimento vrinæ humanæ potu *peſtifera febre* correptos perſanari in Syria lib.10.de ſimpl. medicam. facult. cauſam diſce ex loco citato Pentag. Partic. pag. 86. & 87. Iam ad *Quantitatem* remediorum tranſeamus.

Galeni obſeruatio.

Quantitas remediorum in febribus.

Victus quãtitas in febribus ex quibus æſtimanda.

Rectè quidem ab Hippocrate ſcriptum 1.Aph.9. Συλλειμαίνεσθαι χρὴ τὴν νοσέουσαν εἰ ἐξαρκέοι τῇ διαίτῃ πρὸς τὸν ἀκμὸν τοῦ νόσου. Nam tantùm homini datum quantùm ſufficit ad fouendum ignem naturæ, cuius augmentum multum abſumit oleoſi in certaminis illius aduerſus coagulantem mercurium inſtituti vehementia. Videndum enim *ne plus ſatis dederis* quo ſalſa cauſa & impura augeatur, aut periculoſa vaſorum diſtentio, arctatis viis, vt ſupra demonſtratum eſt. Item ne auertas ignem vitæ à locis in quibus pugna committitur; dum v.g. nouitate recentioris alimenti radij Solis illius Microcoſmici temerè euocantur à corde ad ventriculum, vbi valentior vrget in extremis venis conflictus, vt ſolet in criſibus fieri. Quamobrem cautiores Medici *ſubtrahunt* cibum in diebus iudicatoriis, naturâ ad ſudorem diſpoſitâ, aut ſi dent, paucum & polytrophum, qui poſſit *oleoſo pauco ignem natiuum potentiùs accendere*; Quod ego feci feliciter in quamplurimis, maximè in quodam viro optimo, vrbis iſtius mercatore cui olim tardiùs accederet ſudor criticus, & natura in ancipiti verſaretur propinaui *cochleare vnicum vini optimi*

Quando cibus ſubſtrahendus.

Experientia Authoris multiplex.

optimi cum duobus restaurantis iusculi: vnde copiosus mox obortus est, & viuit hodie superstes tam faustæ curationis testis memor. Cauit ideò Hippocrates, ne in accessionibus cibus offerretur, τὸ προσφέρειν βλάπτει, vt addit ille 1. Aph. 11. Et ego *ieiunare* cogo in Febribus intermittẽtibus eos qui die præcedenti, vel ante paroxysmum cathartícum assumpserunt, donec horâ paroxysmi, & omnis eius aduenientis timor planè recesserit quod in sexcentis mihi felicissimè cessit, etiamsi quidam ieiunium produxerint vltra XXIV. horas; Alioquin etiamsi corpus purgaueris redibit accessio, quia cùm è stomacho massam quam Astrales radij efferuescere fecissent, sustuleris, nouo cibo nouam suppeditas materiam, quâ increscit nouus conflictus, quòd vase nõ syncero facilè degeneret in corruptelam; vnde peruulgatum illud Hippocraticum, *Corpora impura quo magis nutries eò magis lædes.* Arrisit mihi semper Galeni consilium 1. ad Glauconem cap. 10. quo suadet ægris, vt tantùm cibi assumant quantùm concoquere possint; qui verò corrumpitur non concoquitur, facilè autem qui superfluit corrumpitur & febres creat vt patet ex eleganti illa quam de se refert historia Ludouicus Cornarus Tractatu de vitæ sobriæ commodis. Quatuor iam anni sunt inquit ille (accidit enim cum LXXVIII. essem annorum) cùm " medicorum consilio, & meorum importunitate " assidua inductus sum, vt aliquid mensuræ consue- " tæ adiicerem, itaque ne viderer obstinatior, & vt " amicis gratificarer cessi tandem & permisi mensu- "

Ieiunij in febribus vtilitas experimentis confirmata.

Ratio eius.

Galeni dictũ egregium.

Ludouici Cornari obseruatio.

„ ram cibi augeri, sed *duabus* dumtaxat *vnciis*, *potus*
„ *totidem* vt essent XIV. *cibi*, & XVI. *potus*. Hoc aug-
„ mentum *post decem dies*, ita in me cœpit operari vt
„ ex læto & alacri factus fuerim melancholicus &
„ cholericus, adeò vt omnia mihi essent molesta,
„ nec scirem quid dicerem, aut facerem XII. die in-
„ uasit me dolor lateris qui XXII. horis durauit; dein-
„ de superuenit *febris grauissima*, quæ XXXV. dies, & to-
„ tidem noctes continuauit etsi post XV. diem sem-
„ per minor euaserit. Accedebat quod interea tem-
„ poris non possem capere somnum, vel ad vnũ ho-
„ ræ quadrantem vnde omnes iudicabant me mo-
Vitæ sobriæ commoda. „ riturum; Nihilominus ego DEI gratia me curaui
„ sola illa regula viuendi. Hæc ille. Videant igitur
Consuetudo periculosè violatur. sanitatis suæ studiosi ne temerè violent ordinatæ
vitæ regulam & annotent Medici quàm grauissima
ex *paucis superfluis* exoriantur in humano corpore ma-
la. In *malignis* verò *febribus*, cum *tenuiori victu* facilè
Cur cibus plenior in malignis febribus præscribendus. pecces, quia μίασμα pestiferum, nisi continuâ oleosi
affusione continuus ignis vitæ tenor in mercuria-
lem vim volatilem saturninis, aut martiis maleficis
potestatibus copulatam seruetur, vt obsistat in por-
tis vtriusque sinus, irrumpit ad suffocandam vitam.
Quamobrem rectè consultum puto illis qui *con-*
summatis & restaurantibus iusculis, & *carnium expressis succis*, iis quæ *putrefactionem arcent* bene munitis ca-
lori natiuo continuis ternis horis vires addunt.
Praxis Authoris. Quod ego ex Præceptorum meorum in Practicis
exemplo hactenus feliciter sequutus sum. In *medica-*
mentis id etiam considerandum vt habeamus ratio-

nem

nem *naturæ ægri* non solùm, verùm etiam *actionis medicamenti*, de quibus duabus conditionibus diximus Circul.5.Pentag.partic.Rad.3.ne valentius quàm par sit agamus. Siquidem quemadmodum scripsit Hippocrates libello de Medicamentis purgantibus, *Turpis est calamitas medicamento purgante dato hominem occidere.* Videndum etiam vt si non vna, aut altera dosi euacuetur morbifica materia, accedat iterata pharmacia, donec leuamen ægrorum per symptomatum remissionem conualescentiæ certissimæ notas exhibeat. Obseruaui *simplici* plurimùm atque *vnicâ* medicinâ, vt vocant, tempestiuè oblatâ *Tertianas puras* posse percurari. *Quartanæ* non pertinaces *triplici*, ac continuâ potione opus habent; *Quotidianæ multiplici. In Continuis* febribus, & *putridis continentibus* non *vna aut altera dosis triplicati apozematis* curat, *tertia* offerenda plerumque, sed interuallis datis & naturæ actione non violatâ per deprauationem auertentem; vt possim quid sentiam ex placito rectiùs exprimere. Quibus complicata est cacochymia in mesenterio ex *epicrastica*, *ad septimanam* bis aut ter, satis intermediis temporibus, purgatione restituuntur, quia quemadmodum non segnis, aut delicatus inspector annotaui, primò stercorea excrementa exeunt; hæc molestiam non faciunt torminibus, vt ea quæ sequuntur viscida crassa, quæ dolores & cruciatus sæuissimos creare solent, his verò exemptis aquæ citrinæ & nigræ aliquando educuntur. Hoc in formosissima quadam muliere longa febre erratica & lenta cum obstructione mesenterij intu-

Quantitas medicamentorum.

Obseruationes authoris mira.

Epicrastica purgatio vbi instituenda.

Varietas excrementorũ.

meſcentibus hypochondriis ad vmbilicum non ſine magna & ſenſibili moleſtia *vnico exhibito remedij genere* obſeruaui compoſito tamen ex eccoproticis, phlegmagogis, & hydragogis febrifugis quibus illa varietas excrementitia mihi apparuit, vt etiam in quodam viro Religioſo & docto; ac ipſo Arandalio cuius in curationibus per vina medicata mirabilibus meis ante biennium editis memini, aliiſque plurimis. De *phlebotomiæ quantitate* vltrò conſentio Vincentio Baronio Medico eximio qui eruditiſſimo opere de Pleuripneumonia lib.2.c.8. *Parciores euacuationes copioſioribus eſſe pernicioſiores* ſcribit, ac c.13. libri eiuſdem; medicos in febribus, (illis ſcilicet quas *internas* nominaui præſertim, aut *mixtas*) copioſæ aut ſæpiùs repetitæ vacuationis loco non niſi ſemel, & ad ſex, vel octo vncias ſanguinem detrahentes ægros miſerè interficere, quo fit poſtea ſubiungit ille vt penes vulgum, imò penes medicorum nonnullos ægrorum caſu in ipſam phlebotomiam reiecto tantum præſidij genus infametur. Exemplum ex iis quæ contigerunt Flaminiæ anno 1622. affert ad huiuſce rei confirmationem in Febribus peticularibus. Abrogaretur hic error, ſi laudabilis illa Pariſienſium Medicorum conſuetudo, exoleſcente ponderum in formulis Epitaxeωn nomine, traheretur in alias Prouincias, vt per catillos certæ menſuræ (*paletas* vocant illi) potiùs *quàm per vncias* mittendi ſanguinis quantitas chirurgis definiretur: Minùs commodè ſiquidem illa libris & ponderibus, quàm menſuris æſtimatur vt diſertè probat Iacobus

Chirurgiorum præſidiorum quãtitas.

Vincentij Baronij laus.

Pariſienſiũ DD. laudabilis mos.

Primiroſius

Primirosius lib.4. de erroribus vulgi cap.25. Accidit & hoc vt decipiant seipsos quotidie medij. Dicam quod mihi aliquando contigit dum præcepissem vt decem sanguinis vnciæ amplissimo istius vrbis Senatori, quæ maxima est vulgò quantitas, sectâ venâ educerentur: Experiri volui cum chirurgo viro optimo, & experientissimo quantum penderet quod in duabus vt vocant scutellis detractum fuerat, vt id quod à me dictum est confirmaretur; inuenimus octo & decem vncias, quod actum est cum ægri leuamine maximo; Insolens tamen factum iudicasset quicumque de plebe medicorum in Epitaxi medica vncias xviii. legere obseruauisset. In mente sit igitur cuicumque medico sanguinis detrahẽdi quantitatem definienti, parcas illas euacuationes commouere potiùs quàm sublcuare naturam, liberaliores autem in plethoricis præsertim & iis qui maxima inflammatione laborant, & adurentissima febre vt Laurentianus vertit, synocho maximè, sicut addit Montanus ad hoc Galeni consilium quod extat in cõment. ad 23. Aph. sect. 1. cõuenire. Ea tamen seruanda mensura quæ ad nimietatẽ non transeat, *Omne siquidem nimium τῇ φύσει πολέμιον.* Ad hoc habes sapiẽtissima præcepta Prudẽtissimi simul, & Humanissimi D. Francisci Citesij REGIS, & Eminentissimi Cardinalis Ducis DE RICHELIEV Medici laudatissimi, eleganti illa *Dissertatione de vsu Phlebotomiæ.* Ab eo profectò tempore quo veritas *motus cordis & sanguinis* ex animalium viua sectione, post Diuini Harueidoctrinam nobis innotuit, & *origo catharri* suffocantis,

Examen quantit. sanguinis ab Auctore factum.

Cautelæ circa quantitatem sanguinis extrahẽdi.

Frãcisci Citesij laus.

cantis, quam postea nobis confirmauit vnanimis Baronij illius citati sententia etsi non adeò perspicua: Dum inquam plerosque interire cognouimus suffocatione sanguinis copiosiùs *in cordis ventriculos* irruentis maximè *per venam cauam in dextrum*, & deinde *per arteriam venosam in sinistrum*, cauimus feliciſſimè nobis; Ac DEVM testor dum contigit, vt absente malignitate præsentes omni horâ adesse potuerimus, tempestiuè iteratâ frequenti, & cum ratione copiosâ sanguinis detractione, *vacuo corporis centro*, nullus eorum, quos curauimus, istis febribus laborantium interiit; (plurimos autem viritim indicare possemus,) coagulatione siquidé premente in extremis vasis, sanguinis refluxus augetur nisi detrahas quod superabundat, compressis locis refluxus ad cor non solum per loca indicata, sed etiam contra naturalem œconomiam *per arteriam magnam violatis valuulis recurrens* præfocat. Caue igitur & ægris adsta, tanquam coquus lacti ab igne feruorem expectanti, vt nostratum fert parœmia, Hippocratici illius effati celeberrimi memor *occasio præceps*. Vide tamen ne à centro corporis reuellas impura ex primis viis in interiora, sanguinem succis malis aduocatis inficias. Cautus Leonardum Botallum audi, Virum doctum profectò, & Medicum practicis celeberrimis annumerandum, quem, vt hoc obiter dicam, quædam hirudines temerariæ sæculi istius, intempestiuæ suæ praxeos in abusu phlebotomiæ patronum immerenter faciunt *lib. de Curatione per sanguinis missionem*, edito Lugduni 1580. apud Ioannem Huguetan; Qui

Authoris in curãdo felicitas vnde.

Authoris admonitio seria ad Practicæ Medicinæ professorem.

Leonardi Botalli encomium & defensio.

hæc

hæc scribit de morbis longæuis, pag. 131. Vitium " igitur in prædicta materia multitudine grauante, " aut qualitate lædente quæ longæuos morbos fa- " cit, aut sustinet, inutilis propterea illa est afflicto " corpori, demenda idcirco est per loca conferen- " tia; hæc enim ab artifice naturam imitante eli- " genda sunt pro ratione *loci*, in quo id quod lædit " positum est, & *ex quo* id *detrahi commodè* potest. " Quod in *ventre*, vel *intestinis* est, vel *ano* depellitur, " vel *vomitu* regeritur. Quod verò est in venis, aut per " ora venarum sanguini repurgando destinata, aut " per insensilem transpiratione; in quibus operibus si " natura pigrior sit, aut languidior, nihil æquè illam " excitat, & reficit, quàm *vena ex tempore incisa*. Hæc " ille, quæ à nobis descripta sunt, vt candorem viri optimi & prudentissimi palàm exponeremus, contra eos qui sine examine ne dicam lectione præceptorum illius omnis institutionis anatomicæ, & physiologicæ expertes, audent continuâ vbique, & omni tempore, & morbo, sanguinis missione per interitus infinitos in humanum genus grassari, Botallum si diis placet suæ hæreseos insensissimæ authorem coram iis quibus minùs cognita sunt viri eruditissimi Theoremata appellantes, odio publico proh nefas! hominis probi nomen quotidie exponentes. Vidimus enim sublatum hâc ratione virum eximium ad fastigium consularis dignitatis in ista vrbe ascendentem, cuiusdam pertinaciâ qui dum neglexisset suo tempore legitimam purgationem, quæ in homine cuius diuturna sanitas, & non admissa iampri-

Notandum.

Animadversio in Medicastros qui Botalli Doctrina abutuntur.

Exempla infelicis successus ab intempestiua sanguinis missione.

dem cathartica saburram in primis viis contentam reliquerant, quæ in cor per iteratas temerè phlebotomias successiuè attracta est, à quâ suffocatio, & tandem mors quam præuiderat Medicus Pentagoni, (sic enim me vocabat Egregius ille Practicus qui vt meæ sententiæ aduersaretur, ita bellè, ægro magno omnium bonorum cum dolore è viuis sublato, consuluerat.) Obstiti in alio ægro, & vocato consilio rationes posui, quibus abstinendum esset istius remedij abusu, *centro* scilicet *impuro existente*, & in *historia Medica* à me conscripta domi, quod ista medendi ratio, non solùm Practicorum omnium veterum & recentiorum experientiæ, verùm etiam rationi, & authoritati principum Medicorum aduersaretur, Reliqua quæ ad remediorum quantitatem pertinent facilè colliges ex citato Rad. 3. Circuli quinti Pentagoni Particularis; qui enim fusè omnia prosequi vellet iustum volumen extrueret.

Authoris constãtia pro ægrorum cura tuta, & felici.

Modus præscribendorũ remediorum in febribus.

Quomodo præscribere conueniat Remedia dicamus. Statuimus Rad. 4. Circuli Pentagoni Partic. nunc citati, *Ægrum*, *Causam*, *Partem*, & *Remedium*, indicare modum actionis. *Ægrorum* varietatem cuiuslibet indiuidui contemplationi in Praxi ex iis quæ tradita sunt relinquamus: Et *Remediorum* electionem permittamus ei qui catalogum ibidem legerit omnium *formularium medicarum* in hanc diem inuentarum; dummodo *Causæ* ratio habeatur, & *Partis*. Dicimus enim in febribus quibuslibet cõuenire potiùs remedia *liquida* quàm solida, quia cùm à coagulato accidant succo facilior fit dissolutio per ea, vt clarè

Liquida cur in febribus conueniant.

loco-

loco citato pag. scil. 94. demonstrauimus. Quamobrem est quòd vtaris ad febrium curationem potiùs *Aquis* stillatitiis, quàm aliis remediorum formulis. In Quartana verò *vina* Oenologiæ nostræ experimentis mirabilibus comprobata in vsum voca: non te decipient. Dicat quispiam: Tu *Puluerem Febrifugum* Arcanum ad omnes intermittentes præscripsisti tantâ famâ in vulgus emissum. Quid tum? Neque enim ego sine liquore, sed *infusum*, aut tandem, sed iam ab infusione dissolutum. Vis infertur naturæ per solida nisi dum Febris multo humore scatet, vt in cachecticis ad hydropem accedentibus, & in pituitosis quotidianâ laborantibus. At hæc rarò contingunt; Plurimùm ages per liquida. Si Partem respicias semper vtiles in febribus *Clysteres* inuenies, si modò paraueris ex lenientibus, & temperatè eccoprocticis: Alia nonnisi prudenter admiscenda. Cætera in *Praxi particulari* exequemur si modò perpetuò admonitus sis, vt præ oculis habeas quæ loco proximè citato Pentag. pag. 95. scripta: Sic enim omnem errorem in medendis febribus vitare poteris.

Vina Medicata Authoris.

Obiectioni de Puluere febrifugo Authoris occurrit.

Solida vbi conueniant.

Nunc denique quâ ratione *tempestiua* præscribi possint *remedia* in febribus expendamus. Opto sanè vt qui occasionem illam captare voluerit teneat ad vnguem quæ à nobis scripta sunt vltimo Circuli 5. Pentag. partic. Radio vt ex *ægri viribus*, & *motibus causarum*, quæ in genere deduci debent præcepta non omittat. Præcipua quædam in hanc rem hîc attingemus, quæ adiuncta præindicatæ doctrinæ rem

Tempus offerendorum remediorum.

totam luce meridianâ clariorem efficient. Imprimis enim quemadmodum eo loco diximus oportet *naturæ motus* discernere, in crisi & paroxysmo non purgare, quemadmodum suprà docuimus. At dices nos eo loco ex Hippocratis sententia in *Quartana, cùm accessius fiunt* præscripsisse pharmacum in intermittentibus. Hoc nec ipsi negamus: Quinimo id posse, & debere fieri constanter asserimus, & hoc esse quod Hippocrates dixit, κατ' αὐτὸν λῆψιν, ἢ ἐν αὐτῇ τῇ λήψει, citato de Affect. libro. Varia enim tempora diximus habere morbos, & paroxysmos, qui sunt morborum maiorum compendia principium, incrementum, vigorem, & declinationẽ. Crisis fit in vigore morbi dum ad declinationẽ tendit, & vigor Paroxysmi propriè paroxysmus est. Catachresticως enim loquuntur, dũ *accessum* hâc Græcâ voce per synecdochẽ toto sumpto pro parte significant. Itaque quisquis purgat ante paroxysmũ quatuor horis; aut quinque, ita vt euacuatio paulò antetẽpus frigoris, aut horroris incipiat purgat in accessione, aut paroxysmo *latè* sumpto, sed non in vigore, aut paroxysmo *propriè* dicto iuxta Aphor. 29. lib. 2. quia ineunte quidem commotionis astralis vehementiâ, & naturæ pugnâ, sed non vigente ipsa tunc sui compos, non conflictu exagitata, imò verò vires morbi vigori subtrahis tollendo causam priusquam eò peruenerit vis malefica, vt scopum attingere potuerit, id est, massam humoralem commouere, ad παροξυσμὸν propriè dictum excitandum. Sic rectè factum tibi, si ante crisim vna, aut altera die in

Natura motus obseruandus.

Explicatur locus Hippocratis.

Paroxysmi homonymia explicatur.

febribus plurium dierum, continuis, aut continentibus oppressam naturam subleuaueris, mole humorali subtractâ, vel per purgationem, vel per sanguinis missionem, vel per vrinas, &c. iuxta peruulgatum illud Hippocraticum Theorema, *Quo natura ducit eò tendere oportet*, & illud Pentag. loco proximè citato allatum Ἀρχομένων νούσων, & quæ sequuntur. Nec te moueat imperitorum quorumdam sciolorum turba, qui non aliter ac hæreticæ prauitatis sectatores, qui Sacrarum paginarum authoritate abutuntur ad confirmanda peruersa sua dogmata; ex non intellectis & peruersis Hippocratis decretis, quem vix Latinè loquentem intelligere possunt, sibi fingunt elenchos sophisticos ad ægrorum perniciem, & errorum suorum defensionem, vbi experientia per varios interitus illorum doctrinam profligagare nititur. Sic enim dum contra omnem Priscorum practicæ medicinæ Doctorum experientiam, contra ipsius Hippocratis, loco nouissimè indicato authoritatem, & sexcenta Galeni pronuntiata, ipsamque physiologicam ex autopsiâ rationem temerè in qualibet febre, tum continente, cum etiam continuâ, *sanguinem mittentes* expectant, vt aiunt, naturæ salutarem motum, ille plurimùm lethalis est propter illorum imperitiam, vt suprà indicauimus: Et intereunte ægro dum coarguuntur à peritioribus, vt se apud populares excusent obiiciunt *concocta* tantùm *purganda*, continuò obtrudunt illud Magni Hippocratis 1. Aph. 22. Concocta medicari oportet, atque mouere non cruda, omittentes semper illud

Imperitorum argutiæ sophisticæ conuelluntur.

Aphorismus Hippocratis explicatur.

postremum, *nisi materia turgeat*, quo tanquam laqueo suffocatur fastuosum illorum sophisma, licèt non assequantur, aut quid sit concoctio, aut cruditas, ac tandem quid velit Hippocrates. Turgent enim humores, inquit Galenus in commento, dum velut animalia quæ stare loco non possunt à passione concitata; motu vehementiore concitati, atque transfluxu ab vna parte ad aliam *in morbi principio* hominem infestant mouentes, fastidientes, titillantes, & quiescere non permittentes; Ergo tales humores subiungit ille paulò post euacuare conuenit. Concoctio verò fit in *morbi vigore* vt ex pluribus Hippocratis locis fidus eius, & dignissimus interpres Ioannes Marinellus colligit comment. 3. lit. C. ad hunc Aphorismum: Quo tempore certè non purgandum vt mox scripsimus. Hæc sufficiant ad diruendam improborum hominum infeliciſſimam methodum, quam ex concoctionis definitione, & cruditatis Fernelij, & aliorum Neotericorum illustriorum harmonicâ pluribus confutauimus, *in Casu illo proposito de Febre tertiana duplici*. Si igitur ante crisim, aut paroxysmum immediatè per viam quam natura videtur affectare vacuaueris blandè, rectè facis, naturam iuuas, salutarem iudicationem, & concoctionem promoues, loca fluida facis, quod præscribit Senex Cous, 7. Aph. 67. Sic enim ille doctissimus, & experientissimus Medicus Ioannes Heurnius in hunc Aphorismum qui etiam extat lib. 2. Aph. 9. & illi 10. ex libro Galeni, Quos & quando purgare oporteat. Redditur corpus εὔροον (reddit ille *meabile*) si præstemus

Concoctio quando fiat.

Heurnij Doctrina interpretatio ad Aph. Hipp.

vt

vt medicamento attrahenti, & naturæ expellenti cedat, id quod fiet excitatâ naturæ vi, liberatis obstructis, præparatâ materiâ. Item in fine commenti. Cùm Pharmaciâ graui vtendum est (vt in declinatione concoctis humoribus,) quâ triplex regio corporis purgetur, libera reddatur alaus clysmis, aut lenientibus electuariis, &c. Ipse Hippocrates ideò rectè scribit disertis verbis 4. Aphor. 10. φαρμακεύειν. i. medicari, medicamento purgante agere, purgare vertit Heurnius ἐν τοῖσι λίην ὀξέσι (valde acutis idem peracutis interpretatur) λῦ ὀργᾶν αὐθήμερον (eadem ipsa die) χρονίζειν γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι κακόν. priusquam scilicet addit Galenus in commento robur corporis dissoluatur, vel febrilis calor augeatur, aut in aliquod membrum principale decumbant ij qui per corpus vagantur humores. Rhabarbaro id agit Doctissimus Hollerius (vt commẽtatur iam citatus Heurnius.) Nos adiungit ille id agimus etiam commodè Electuario de succo rosarum in Phrenitide. Quid ad illa imperite Pharmacophobe: In ea tamen sumus sententiâ, vt in malignis febribus punctularibus scil. & similibus *abstineamus à purgantibus*, cùm celeriter percurrant sua tempora caueamus *à pharmaco purgante*, tùm quod natura contrario motu insurgat in aduersarium ad circumferentiam scilicet, tum quod metus sit ne in vigorem criticum incidat actio remedij; itẽ *in externis febribus sine putredine, & purè internis ab inflammatione viscerũ*, in quibus cautè & sanguis mittẽdus ad reuulsionem, & propinandum remedium, concoctâ materiâ tantùm tunc perfectè, exhiben-

In acutis purgandum.

Cõtra Pharmacophobos.

dum. Has concoctiones indicabunt, inquit Marinellus, crassities in vrinis, sputo, egestionibus, pure, si enim relinqueres, morbus nouus crearetur iuxta illud 2. Aphor. 12. Τὰ ἐκκαλλιμπανόμενα ἐν τῇσι νόσοισι μὴ κρίσιν ὑποσημαίνειν εἴωθε. Humorum motus etiam est habenda ratio, de quo diximus Pentag. partic. Circulo 4. Rad. 2. vt etiam illo quem superiùs indicauimus, vbi de Astrorum influxu disseruimus, habitâ prioris ratione feliciter soleo in bilioſis febribus medicamentum è Rheo infuso hora secunda diei propinare, sic enim hora eiusdem v. vi. & vii. actionem suam exerit dum bilis solet moueri; in Melancholicis ferè sub meridiem præscripsi, vt nocte vrgeret eccrises humoris atri; in pituitosis denique fausto experimento, quod olim me docuit Medicus excellentissimus D. Isaac Connanus Ordinis nostri Lugdunensis ætate veneranda concedente, Decanus Reuerendus; Consuetui inquam tanti Practici exemplo ptisanæ laxatiuæ ex phlegmagogis compositæ Quartarium exhibere ante somnum: superdormit æger, & die sequenti à somno validissimè educuntur qualia purgari oportet non mole, sed quantitate æstimanda. Obseruaui inquit Ioannes Heurnius in 24. Aph. sect. 1. interdum quædam excreta mole parua attamen vi magna ægros liberasse, nec vnquam me fefellit ista curandi ratio, si præsertim crassiora excrementa stercorea, vel frequenti enemate, vel lenitiuo pharmaco eduxissem, iuxta vulgatam methodum; habita verò posterioris ratione bilioſis, in duas doses diuidi curaui purgatorium

Concoctionis indicia.

Tempus propinandorum remediorum ad humorum motum.

Isaaci Connani laus & praxis.

rium medicamentum, ita tamen vt posterior esset verè cathartica cholagoga eâ die in quam febris incideret ante paroxysmum, vt suprà diximus, Melancholicis in tres, vltima semper verè Melanagoga. Pituitosis autem in multos dies præscripsi, præsertim verò in his *Lunam ad Solis coniunctionem declinantem* elegi, quia tunc temporis vis salis minor, & ignis vitæ qui cum Sole consentit fortior & vegetior ad domandam pituitam, quæ est sal resolutum vt alibi demonstrauimus; potes & alias ex Astrologorum placitis cautelas Rad. vltimo Pentag. particularis ablatas obseruare si placet, & *horas planetarias* inæquales in sanguinis missione eligere, ac reliqua quantùm tibi permittet occasio, quam non debes prætermittere agendo medicè, vt expectes Astralem consensum qui ex coadiuuantibus est tantùm de perfecto loquor, & omnibus numeris absoluto verè electiuo; alterius obseruatio non negligitur sine pœnitentia, & occurrit, vbiuis & omni tempore, Medico verè Philosopho qui Hippocrati ἰσόθεος, ideò dictus est. Et hæc dicta sint de vniuersa Noua, certa & Arcana Febrium Doctrina in genere.

Lunæ consideratio.

Astrorum in curando habenda ratio.

Medicus Philosophus.

FINIS.

Benedictus Deus אלהים
Amen.

ERRA

ERRATA.

PAgina 2. linea 5 lege videlicet. pag. 5. lin. 3. truditur. pag. 8. lin. 16. ab excalefacto. pag. 11. 24. ſunt venæ à porta. p. 12. in numero leg. 21. pag. 13. lin. 22. Poſt vocem Græci, tolle, pag. 14. lin. 25. poſt voc. pari pone, pag. 16. lin. 28. leg. quòd à caua. pag. 18. lin. 1. leg. comprimeretur ſanguis. pag. 19. in margine leg. *erga Galenum.* pag. 20. lin. 11. poſt voc. ideo pone, pag. 23. lin. penult. ex agitato. pag. 30. lin. 8. leg. trudendas reliquas lin. 25. poſt voc. ὀυποχλίας tolle. pag. 31. lin. 12. ratio alteri. ibidem lin. 14. poſt vocem venam adde emulgentem. pag. 35. lin. 2. leg. etiam vitrorum. pag. 38. in marg. leg. febris ſolutio, ibid. inferiùs leg. calidi per nares. pag. 39. lin. 28. leg. quâ iniecto. pag. 40. lin. 21. leg. in aduerſarium. pag. 41. lin. 3. poſt voc. exhibuiſſe, adde, poſt voc. arteriis tolle, ibid. pag. eadem in marg. leg. *Sudor indicat.* pag. 43. lin. 1. leg. vno eodemque. ibid. lineâ 4. hæque rur- pag. 60. lin. 6. tolle lin. 7. leg. volente proſequemur. pag. 61. lin. 8. leg. de Fract. pag 67. lin. vlt. inde *ſuffocatio.* pag. 68. lin. 4. Dionyſius Fontanonus lin. 24. lege Polyhiſtoris. pag. 69. lin. 7. lege Planeta Mercurius. pag. 72. lin. 13. impeditâ eâ pag. 76. lin. 5. & *periapton.* pag. 77. in marg. leg. Tincarum applicatio. pag. 82. lin. 27. leg. febres illic. pag. 83. adde poſt voc. excepto in hæmorrhoidalibus venis. pag. 84. lin. 21. tolle hîc. lin. 25. leg. febre, laborantis, pag. 88. lin. 3. leg. Riuerianum. lin. 16. *octonæ ter ſacro.* pag. 89. lin. 14. leg. exempla Terpandri. pag. 95. lin. 2. leg. quotidie medici. lin. 13. legens obſeruauiſſet. pag. 98. lin. 11. leg. conſcripta docui, lin. 26. leg. *formularum medicarum.*

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM
QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Numerus paginam indicat.

A

Abracadabra. 89
Abscessus in quibus febricitantibus erumpant. 83
eorum cura. ibid.
vbi erumpant. ibid.
Accessus quid propriè. 100
Accidentis conditio. 25
Accretio partium. 6
Acida quomodo in febribus prosint. 73
Acutis purgatio conuenit. 103
Aër crassior capit mercurium. 63
Aëris vis in circulatione sanguinis. 3
Alimentum partium vnde. 6
eius attractio in venas. 8
Alimenti noxia quantitas. 92
Anastomoses venarum & arteriarum. 3.6
in pulmone. ibid.
venæ portæ. 9
Anastomoseon numerus. 65
Angeli curant febre correptos. 84. 85
Animalia dissecta applicata quid conferant, in febribus. 77
Apoplexia quomodo contingat. 68
Applicationum contra febres vis. 75.76
Aquæ proprium. 23
Aquæ egelidæ in febr. vtilitas. 70. 72
Aquæ frigidæ vis coagulans. 50
& analoga. ibid.
Aquarum stillatitiarum vis. 99
Aquilonis natura. 26
Arteriæ, & earum vsus. 2.3
Spermaticæ. 3
Hypogastricæ. ibid.
earum cum venis coniugium. ibid.
Arteriarum secundarum motus vt obseruandus. 17
Arteriæ venosæ situs. 5
Astralis vis quomodo excitetur. 53
Astrorum configurationes quæ febres faciunt. 64
Austri specialis consideratio. 26
Authoris praxis in curatione febrium per purgationem. 104

B

Balneum ad Hecticam. 82
Balnei in febr. vsus, & abusus. 74
Bilis motus. 45
Bilis secretio. 9
flauæ. 10
Atræ. ibid.
Bilis vitellina febrium internarum causa.

causa. 53
Blenna quid. 15
Botalli defensio. 97

C

COagulum glaciale, 25
Coagulans spiritus. ibid.
Cacochymiæ in mesenterio cura. 93
Calefacere quid dicatur. 34
Calidum & calefaciens differunt. 33
Calidum verum quid. ibid.
Calidum accidentale. ibid. 34
Caloris in febribus causa. 38
Capitis materia. 2
Catharri origo vnde. 95
Causon. 56
Causticorum vis qualis. 34. 35
Causa morborum quibus viis tollenda. 97
Cautela medica. 70
Charismata sanationum contra febres. 85
Chiromantica obseruatio. 67
Chylus quomodo fiat. 7
Cibus crassus nocet in febr. 73
Cibi quantitas in febr. cum curat. 90. 91
Polytrophi vsus. 90
nocumenta. 91. 92
Clysterum vsus. 78. 99
Concoctionis nomen, & ratio explicatur. 101
Concoctio quando fiat. 102
Signa. 104
Colorum varietatis ratio. 33
Conarij glandulæ vsus. 13
Connani Medici laus, & praxis 104
Consuetudinis temerè violatæ pœna. 92
Contiguitas & continuitas differunt. 25
Continens febris. 49
Continua febris. 55. 56
Continuarum cura. 93. 77
Cordis motus. 5
Cordis vsus. 3
Cor quomodo afficiatur in febribus. 66
Corpus meabile quomodo fiat. 102. 103
Criticæ dies. 69
Cucumerum vis contra febres. 75
Cucurbitularum vsus. 83

D

DÆmonum curæ reiiciendæ. 85
Dæmonum actio. 63
Morbi. ibid.
impotentia. ibid. 64
cur lucem fugiant. ibid.
Decoctum sudorificum. 79
Epithematum in febribus. ibid.
Dei nomen ab Ezechia inuocatum vt sanaretur. 84
Diastoles arteriarum vis. 3
Diæta in febribus qualis. 70. & seq.
Dierum criticarum ratio. 69
Digestionis ciborum descriptio. 7
Domorum terræ vicin. incommoda. 74
Dulcium incommodum. 73
Dysentericorum febris. 59

E

EMbryonis productio in aërem. 4
Emulgentis arteriæ vsus. 12
Ephemera febris. 48
Epiala febris. 57. 58
Error Medicorum frigidam præscribentium. 70. 71
Essentiarum chymicarum anatome. 26
Excrementorũ ventris exoneratio. 15

Excrementorum quantitate non æstimanda purgatio. 104
Exempla infelicis successus Medicastrorum. 97
Extinctionis ignis examen. 27

F

FEbris nomina varia,& etymolog. 60.61.62
Febris symptomata. 62
Causæ. 63
Febris signa vera. 35
Definitio. ibid.39
generationis modus. 36
Febrium diuisio. 42
causa. 43
differentiæ ab affectis partibus. ibid.
Febris externa. ibid.52
Febris externæ species. 47
Generatio. 48
Febris interna quæ? 43
mixta. 44.55
eius species. 55
Febris maligna. 57
Febris curata à D. Paulo. 85
Febris solutio. 38
Febrilis cœli constitutio. 65
Pellis proprium. 10
Flatuum generatio. 53
Fœtus viuit vita matris. 17.18
Fortuitò curati. 71
Frigidæ nocumenta. 70
Frigidi subtilis consideratio. 34
Frigoris in febribus causa. 47
Frigoris intentio secundum climatum varietatem vnde? 25

F

GAleni aureum dictum. 48
Generationis descriptio. 2
Germanicum febris nomen consideratum. 61
Glaciei productio. 25
Græcum febris nomen. 61

H

HÆmorrhoidum causæ. 12
Hebraicum nomen febris. 61
eius mystica significatio. 62
Hecticæ febris generatio. 58
causæ symptomatũ eius. ibid.& 59
Hecticorum balneum. 82
Heurnij laus & praxis. 102
Hippocratis sententia pro purgatione in acutis. 105
Hirudinum vsus. 83
ex Homine medicinæ ad febres. 89
Humores quibus viis purgandi. 97
Humorum motus consideratur vtiliter ad præscribendum tempus purgationis. 104
Humorum efferuescentia. 50
signum eius. 52
Humorũ ad Planetas ratio. 45.46.47
Humorum efferuescentia vnde? 81

I

IDiosyncrasiæ vis. 85
Ieiunia febres curantia. 91
Iecur vterinum. 3
Iecoris verus vsus. 8.10
IESVS sanat febrem. 84
Ignis inuisibilis. 26
Ignis natura. 21.22
Centralis vnde. ibid.
Solaris. ibid.
Imaginatio commota.
Indicationes curationis febrium. 70. 71.& seq.
Indumentorum in febr. consideratio. 73
Indusiorum mutatio febricitantibus cur noxia. 81
Croceatorum vtilitas. 82
Inflammationis causa. 35
Intermittentes febres. 50
earum generatio. ibid.
differentiæ. ibid.& 52

L

LApides per intestina excreti. 53
Lapis Limacum. 87
Hirundinum. ibid.
Aselli. ibid.
Lien aquarum receptaculum quomodo. 10

Ligaturæ physicæ contra febrem. 16
Lineæ mensalis significatio. 67
Liquidorum vtilitas. 99
Locus coagulationis indicatus. 67
Loca purgationi humorum conferentia. 97
Lugduni situs & Genethliacum Thema. 65
Lumbrici quomodo febres faciãt. 63
Lunæ vis. 44.69
vsus. 45
Lux vnde. 22.24
Lypiria febris. 58

M

Maculæ puncticulares vnde. 57. 68
Malignarum febrium diæta. 92
Maris æstus. 45
Martis vis. 44
situs. 45
Maxillarum cauitates. 14
Medicus Pentagoni quis. 98
Medicorum Error in calidi consideratione & frigidi. 33,34
Medicastri cuiusdam imperitia quorum malorum causa. 97.98
Medicastrorũ impudentia notata. 97
imperitia, error, cõfutatio. 101.102
Medicamentorum quantitas. 93
Medicamenta roborantia quæ. 81
eorum causæ. ibid.
effectus. ibid.
Melãcholici humoris vacuatio. 10.11
Melancholiæ motus. 45
Membrana vasorum cordis. 16
eius vsus. ibid.
Mercurij natura. 24.25
Proprietates. 26
Mercurius externus. 5.37
Mercurius coagulans admixtus humoribus corporis nostri. 43.53
eius fugati signum. 52
Mercurij impetus comparatione eleganti explicatus. 68
Mercurium extrahentia. 75.76
Mercurius Plan. retrogradus vehemẽtiùs humores cõmouet cur? 44
Mixtio infirma vnde. 27
Modus remediorum. 98
ex quibus intelligatur. ibid.
Morbi in Febre qui? 62.63
Mortis à suffocatione explicatio. 30
Motus læsi in febre causa. 89
Muci expurgatio. 13

N

Natorũ in die Parasceues vis. 85
Naturæ motus. 100.101
quomodo subleuanda. ibid.
Neruorum vsus. 2
Connexio. ibid.
Neruorum & arteriarum societas. 30
Nigredinis productio. 32
Nutritionis organa. 1

O

Olei proprium. 10.23
Olei inunctio. 79
Oliuum cur non congelatur? 26
Oratio Ezechiæ. 84
Alia contra febrem. ibid.
Ordo humorum in corpore contentorum. 93
Ossium obseruatio noua. 14

P

Pancreatis vsus. 8
Parakme quid? 56
Paroxysmus quid. 56.10
Partes affectæ in febribus. 65.66
Peripneumonicorum febris. 51
symptoma notandum. ibid.
Pharmacophobi conuelluntur. 103
Phlebotomiæ vtilitas. 97
Phlebotomiæ consideratio. 82
Phreneticorum febris. 55
Remedium. ibid.
Phrenetici curatio fortuita. 71
Pituita. 51
Pituitæ motus. 45
Placentæ vsus. 3
Planetarum effluxus. 87
Planetarum interualla. 45
Pleuritidis causæ. 39
nomen vernaculum. 40

generationis modus. ibid.
symptomata. ibid.
Pleuritidis solutio. 41
curatio. ibid. 42
Pleuritide laborabat Ezechias. 84
Potus in asperā arteriā delabitur. 31
Præseruatio à febribus. 82
à pleuritide. ibid.
Prognostica in febribus. 67. 68
Pulsuum consideratio. 28
differentiæ. 29
rationes. ibid. 30
Pulsus parui in moribundis causa. ibid.
Pulsus celeritatis in febrib. causa. 37
Puluis febrifugus Authoris. 99
Puncticulares maculæ vnde. 68
Purgatio conueniens febribus. 93
Epicrastica. ibid.
purgatio quibus viis instituenda. 97
in quibus febribus conueniat. 103
Purgationis neglectæ damna.
Puris generatio. 40
Pyretos vnde. 61

Q

QVartanarum cura. 93
Quartanæ diapsyxis. 51
Quotidianæ diapsyxis, & eius causa. 51
Quotidianæ cura. 93

R

REflexionis & Reflactionis Radiorum vis. 31
Remediorū febrifugorū fontes. 84
Remedium certum ad febres. 76
Resolutorum pulsus. 30
Rigoris causa. 51
Ros à sanguine. 6
Rustica ratio curandarum febriū. 72
Rythmi ridiculi contra febres. 89

S

SAlis proprium. 10
Salis fixi & volatilis differētia. 27
Sal attrahit seroſos humores. 78
Sali cur tribuatur calor. 34
Salem soluentia. 70. 78
Saliuæ ratio. 13
Sanctorum virorum preces vtiles ad curam febrium. 85
Sanguineum alimentum. 6
Sanguinis in venis imminuti vsus. 6
Sanguinis natura. 2
Sanguinis circulatio. 4
Sanguinis guttæ consideratio. 4. 5
Sanguinis in cor attractio. 8
in caput expulsio. 12
Sanguinis consideratio. 27
anatome duplex. ibid. 28
partes variæ. ibid.
Limites. 36
interceptio, cōmotio vnde. ibid. 37
Sāguinis glutinosa pars & eius vsus. 6
Sanguis coagulatus. 35
Sanguinem coagulatum soluens remedium. 51
Sanguinis mittendi quantitas. 94. 95
Sanguinis mensura pondere æstimanda. 94
Saturni & Martis coniunctio febres facit. 65
Saturni vis. 44
Situs. 45
Scabies repercussa febres efficit. 54
Seminis natura. 2
excretio. 14
præparatio. 11. 10
Sensatio quomodo fiat. 13
Sensus læsio in febribus vnde. 59
Septenarij partus priuilegium. 85
ratio eius explicatur. 86
Seri ex anastom. venarum & arteriarum effluentis vsus. 7
Seri expurgatio. 9. 10
Sigillum contra Quartanam. 86
contra febres alias. ibid.
eius ratio. ibid.
Signa febrium diagnostica. 66
Sobriæ vitæ laus. 91. 92
Solaris substantia ignea. 21
Solis natura & vis. 21. 22
Solidorum medicamentorum vsus, & abusus. 99

Sordes

Sordes corporum quid possint. 81
Spiritus duplex. 2
in semine quis? ibid.
Animalis qualis? ibid.
Vitæ. ibid. 3. 4. 5. 19
Mercurialis. ibid.
eius actio. ibid.
coagulans. 25
Spirituum loca. 29
Spiritus ignei proprium. 6
in febribus. 37
Specifica ad febres. 75
Substantiæ proprium. 25
Sudorum materia. 2
Sudoris vtilitas in pleuritide. 41
Sudores mouentia in quibus febr. conueniant. 78. 79
Sudorificorum consideratio. 79
Suffocatio vnde. 96
Superflua quotuplicia. 9
Symptomaticæ febres. 52
Syneches febris. 55
Synochus. 48
eius species. 49
Synochus non putris ad Ephemeras pertinet. 49

T

TAc vnde? 68
Tarantati febre correpti. 89
Tempestatum anni causæ. 22
Tempus remediorū contra febres. 99
vnde discamus. ibid.
Terræ situs. 45
Terræ centrum. 22
calor vnde? ibid.
frigus vnde? ibid.
Tertiana febris. 51
Tertiana duplex. 52
Tertiana continua. 56
Tertianarum cura. 93
Tincarum applicatio in febr. 77
Turgere materia quæ dicatur. 102

V

VAluulę venarum lactearum cordis. 8. 4. 5
earum vsus. 19
intestinorum. 20
Valuulæ cur in venis crurum. 83
Vaporum productio. 5. 9
Variolis nocet indusiorū mutatio. 81
Vasorum cordis sigillatio. 17
Venæ vmbilicalis vsus. 7
Ven. lactearum vsus. ibid. 8
Author. 15
Vena porta sanguinem recipit ab arteriis. 9
Venæ arteriosæ situs. 5
Venæ arteriosæ in fœtu constitutio, & venosæ arteriæ. 3. 4
cauæ vsus. ibid.
Venæ lacteæ afficiuntur in hectica febre. 59
Veneris in febr. periculum. 74
Ventriculus cur vastus. 11
Ventorum varia natura vnde? 26
Vinum cur noceat febre correptis. 72
Vina Medicata mira ab Authore præscripta. 99
Vinosi lanacri vtilitas mira. 82
Vitæ organa. 1
Vita longa quibus comparata. 81
Vmbilicalis ligaturæ vsus. 4
Vretherum vsus. 12
Vrinæ euacuatio. ibid.
Vrinarum causæ. 31. 32
iudicia. ibid.
materia. ibid.
partes. ibid.
Vrinæ exegesis. 31
Vrinarum differentiæ. ibid. 32
Vrinæ non significāt in malignis. 67
Vrinæ vis contra pleuritidem. 89
contra pestem. 90
Vstio quomodo fiat. 22. 23

FINIS.

In folio ** mendose lin. 6. legitur Philosophia pro *Philosophico*; & post alteram inferiùs in 1. vers. Medicas pro quo restitue *Medicos*.